

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Fiskální politika a její vliv na ekonomiku

Bc. Barbora Hrabáková

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Barbora Hrabáková

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Fiskální politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Název anglicky

Fiscal Policy and its Importance in Development of Economy

Cíle práce

Cílem diplomové práce je charakterizovat fiskální politiku a zobrazit vývoj ekonomiky České republiky na základě vybraných makroekonomických ukazatelů za posledních 10 let. Teoretická část bude popisovat fiskální politiku, její cíle a také nástroje, které používá ke správnému fungování ekonomiky státu. Dále se bude zabírat makroekonomickými ukazateli (HDP, nezaměstnanost, inflace a platební bilance), hospodářskou politikou, která je úzce spojena s fiskální politikou, dále se také bude zabývat hospodářským cyklem a rozpočtovou soustavou, která se bude zaměřovat především na státní rozpočet a jeho dluh. Praktická část bude zaměřena na vývoj ekonomických ukazatelů České republiky za určitý časový interval. Na závěr budou vybrané ukazatele porovnány se zemí EU konkrétně se Slovenskou republikou. Dále bude praktická část poukazovat na příjmy a výdaje státního rozpočtu, v souvislosti dané problematiky bude zobrazen také vývoj státního dluhu. Veškeré analýzy se budou pohybovat v časovém období 2010-2020.

Metodika

Pro zpracování a sběr informací potřebných k tvorbě diplomové práce bude prostudována odborná literatura a budou také využity internetové zdroje, ze kterých se budou čerpat statistické údaje dané problematiky. V praktické části bude na základě analýzy ekonomických ukazatelů a statistických dat zobrazen vývoj ekonomiky a vývoj státního dluhu. Statistické údaje budou čerpány ze stránek Českého statistického úřadu (ČSU), Ministerstva financí ČR (MFČR) a Eurostatu. Pro lepší přehlednost a znázornění vývoje daných ukazatelů budou použity grafy a tabulky.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

fiskální politika, státní rozpočet, inflace, HDP, státní dluh, nezaměstnanost, hospodářská politika, platební bilance, hospodářský cyklus

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-369-8.

BRČÁK Josef, SEKERKA Bohuslav, SEVEROVÁ Lucie, STARÁ Dana: *Makroekonomie. Makroekonomický přehled*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-831-0.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-278-6.

JUREČKA, V. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

MACH, M. *Makroekonomie II : pro magisterské (inženýrské) studium. 1. a 2. část*. Slaný: Melandrium, 2001. ISBN 80-86175-18-9.

PEKOVÁ, J. – PILNÝ, J. – JETMAR, M. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.

SAMUELSON, P A. – NORDHAUS, W. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Oldřich Ludwig Dittrich, MPH, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 30. 12. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Fiskální politika a její vliv na ekonomiku" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu panu Oldřichu Ludwigovi Dittrichovi, MPH, Ph.D. za odborné vedení, konzultace a poskytnuté rady, díky kterým mi velmi pomohl při zpracování diplomové práce.

Fiskální politika a její vliv na ekonomiku

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na fiskální politiku a její vliv na ekonomiku České republiky mezi lety 2010-2020. V úvodu teoretické části je vysvětlena fiskální politika, její nástroje a cíle, které používá pro správné fungování ekonomiky daného státu. V dalších kapitolách je charakterizována hospodářská politika, její nástroje a cíle a také hospodářský cyklus, který úzce souvisí s fiskální politikou státu. Dále je popsán státní rozpočet a pojmy, které s danou problematikou souvisí, například jeho funkce, příjmy a výdaje, saldo státního rozpočtu a veřejný a státní dluh. V poslední kapitole jsou popsány základní makroekonomické ukazatele, které jsou důležitým nástrojem pro určení ekonomiky daného státu, tvoří je hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a platební bilance.

Praktická část bude zaměřena na vývoj ekonomických ukazatelů České republiky za určitý časový interval. Na závěr budou ukazatele porovnány s vybranou zemí EU (konkrétně Slovenská republika). Dále bude praktická část poukazovat na příjmy a výdaje státního rozpočtu, v souvislosti dané problematiky budou zobrazen také vývoj státního dluhu. Veškeré analýzy se budou pohybovat v časovém období 2010-2020.

Klíčová slova: fiskální politika, státní rozpočet, inflace, HDP, státní dluh, nezaměstnanost, hospodářská politika, platební bilance, hospodářský cyklus

Fiscal Policy and its Importance in Development of Economy

Abstract

The diploma thesis is focused on fiscal policy and its impact on the economy of the Czech Republic between 2010-2020. The introduction to the theoretical part explains the fiscal policy, its tools, and objectives, which it uses for the proper functioning of the economy of the country. The following chapters describe economic policy, its instruments, and objectives, as well as the economic cycle, which is closely related to the fiscal policy of the state. It also describes the state budget and concepts related to the issue, such as its functions, revenues and expenditures, the state budget balance and public and state debt. The last chapter describes the basic macroeconomic indicators, which are an important tool for determining the economy of a country, they consist of gross domestic product, inflation, unemployment and balance of payments.

The practical part will focus on the development of economic indicators of the Czech Republic over a period. Finally, the indicators will be compared with a selected EU country (Slovak Republic). Furthermore, the practical part will point to revenues and expenditures of the state budget, in connection with the issue will also show the development of the state debt. All analyzes will range in the period 2010-2020.

Keywords: fiscal policy, state budget, inflation, GDP, national debt, unemployment, economic policy, balance of payments, economic cycle

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická část.....	13
3.1 Fiskální politika.....	13
3.1.1 Funkce fiskální politiky	14
3.1.2 Typy fiskální politiky.....	14
3.1.2.1 Expanzivní fiskální politika.....	15
3.1.2.2 Restriktivní fiskální politika.....	15
3.1.2.3 Neutrální fiskální politika.....	15
3.1.2.4 Poptávkově zaměřená fiskální politika.....	16
3.1.2.5 Nabídkově zaměřená fiskální politika	16
3.1.3 Nástroje fiskální politiky	17
3.1.3.1 Vestavěné stabilizátory.....	17
3.1.3.2 Záměrná opatření.....	17
3.2 Rozpočtová soustava.....	17
3.2.1 Rozpočtová skladba	19
3.2.2 Rozpočtové zásady	19
3.2.3 Rozpočtový proces.....	20
3.3 Státní rozpočet.....	20
3.3.1 Sestavování státního rozpočtu	21
3.3.2 Příjmy státního rozpočtu.....	22
3.3.3 Výdaje státního rozpočtu	23
3.3.4 Saldo státního rozpočtu.....	23
3.3.5 Veřejný dluh	24
3.3.6 Státní dluh.....	24
3.3.7 Financování deficitu státního rozpočtu.....	25
3.3.8 Lafferova křivka	25
3.4 Hospodářská politika.....	26
3.4.1 Cíle hospodářské politiky	27
3.4.2 Nositelé hospodářské politiky.....	28
3.4.3 Nástroje hospodářské politiky	28
3.5 Hospodářský cyklus	29
3.5.1 Fáze hospodářského cyklu.....	29

3.5.2	Typy hospodářského cyklu	31
3.6	Makroekonomické ukazatele	31
3.7	Prvky makroekonomických modelů	31
3.8	Základní makroekonomické ukazatele	32
3.8.1	Hrubý domácí produkt (HDP)	32
3.8.2	Nezaměstnanost	33
3.8.2.1	Trh práce	34
3.8.2.2	Druhy nezaměstnanosti	34
3.8.3	Inflace	35
3.8.4	Platební bilance	38
3.8.4.1	Vyrovnění platební bilance	40
4	Praktická část	41
4.1	Státní rozpočet ČR	41
4.1.1	Příjmy státního rozpočtu	42
4.1.2	Výdaje státního rozpočtu	44
4.1.3	Saldo státního rozpočtu	46
4.2	Státní dluh ČR	49
4.3	Makroekonomické ukazatele ČR	51
4.3.1	Hrubý domácí produkt (HDP)	52
4.3.2	Nezaměstnanost	55
4.3.2.1	Obecná míra nezaměstnanosti	55
4.3.2.2	Minimální mzda	58
4.3.2.3	Podíl nezaměstnaných osob (v %)	59
4.3.3	Inflace	60
4.3.4	Zahraniční obchod	64
4.3.4.1	Platební bilance	65
4.4	Vybrané makroekonomické ukazatele Slovenska	67
4.4.1	Hrubý domácí produkt (HDP) Slovenska	68
4.4.2	Nezaměstnanost Slovenska	72
4.4.3	Inflace Slovenska	74
5	Výsledky a diskuse	77
6	Závěr	81
7	Seznam použitých zdrojů	83
7.1	Odborná literatura	83
7.2	Internetové zdroje	84

8	Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	89
8.1	Seznam obrázků.....	89
8.2	Seznam tabulek.....	89
8.3	Seznam grafů.....	89

1 Úvod

Diplomová práce se věnuje fiskální politice a jejímu vlivu ekonomiky České republiky mezi lety 2010-2020. Fiskální politika patří mezi hlavní nástroje hospodářské politiky daného státu. Tuto politiku má pod kontrolou vláda, která rozhoduje o vládních výdajích, transferových platbách a také o daních ovlivňující výdaje a příjmy státního rozpočtu. Mezi vládní výdaje se řadí výdaje na důchody, dávky v nezaměstnanosti apod. Uvedené výdaje, výdaje domácností a výdaje na investice se sledují k zjištění hrubého domácího produktu pomocí výdajové metody. Fiskální politika souvisí se státním rozpočtem, do kterého přispívají také občané České republiky. Občané ČR přispívají do státního rozpočtu zejména daněmi z příjmů, soudními a správními poplatky.

Původní význam této politiky byl spojen s daněmi. V historii daně byly spojovány s potřebami panovníků a armádou. Fiskální politiku, kterou dnes známe, souvisí se státním rozpočtem. Tato politika se začala rozvíjet ve 20. století, kdy vláda více ovlivňovala chod ekonomiky moderního státu. Dnes může příslušný státní orgán ovlivnit agregátní poptávku, rozdělení příjmů apod. Agregátní poptávka představuje součet výdajů všech ekonomických subjektů dané ekonomiky. Mezi ekonomické subjekty patří domácnosti, firmy a stát.

Vývoj ekonomiky státu je vyjádřen pomocí makroekonomických ukazatelů. Mezi tyto ukazatele patří hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a platební bilance. Vypsání ukazatele tvoří tzv. magický čtyřúhelník, který svou plochou značí úspěšnost hospodářské politiky a výkonnost ekonomiky daného státu. Vrcholy daného čtyřúhelníku se navzájem ovlivňují. Cílem každého státu je růst HDP, nízká nezaměstnanost a co nejnižší schodek platební bilance.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je charakterizovat fiskální politiku a zobrazit vývoj ekonomiky České republiky na základě vybraných makroekonomických ukazatelů za posledních 10 let. Teoretická část bude popisovat fiskální politiku, její cíle a také nástroje, které používá ke správnému fungování ekonomiky státu. Dále se bude zaobírat makroekonomickými ukazateli (HDP, nezaměstnanost, inflace a platební bilance), hospodářskou politikou, která je úzce spojena s fiskální politikou, dále se také bude zabývat hospodářským cyklem a rozpočtovou soustavou, která se bude zaměřovat především na státní rozpočet a jeho dluh. Praktická část bude zaměřena na vývoj ekonomických ukazatelů České republiky za určitý časový interval. Na závěr budou vybrané ukazatele porovnány se zemí EU konkrétně se Slovenskou republikou. Dále bude praktická část poukazovat na příjmy a výdaje státního rozpočtu, v souvislosti dané problematiky bude zobrazen také vývoj státního dluhu. Veškeré analýzy se budou pohybovat v časovém období 2010-2020.

2.2 Metodika

Pro zpracování a sběr informací potřebných k tvorbě diplomové práce bude prostudována odborná literatura a budou také využity internetové zdroje, ze kterých se budou čerpat statistické údaje dané problematiky. V praktické části bude na základě analýzy ekonomických ukazatelů a statistických dat zobrazen vývoj ekonomiky a vývoj státního dluhu. Statistické údaje budou čerpány ze stránek Českého statistického úřadu (ČSU), Ministerstva financí ČR (MFČR) a Eurostatu. Pro lepší přehlednost a znázornění vývoje daných ukazatelů budou použity grafy a tabulky.

3 Teoretická část

3.1 Fiskální politika

Fiskální politika patří mezi politiku, která je zaměřena na ovlivňování ekonomiky pomocí veřejných rozpočtů. Tato politika se může definovat také jako záměrná činnost státu, která prostřednictvím vlády používá státní rozpočet k regulování peněžních vztahů mezi zeměmi a jednotlivými subjekty dané ekonomiky. Mezi hlavní nástroje patří daně, vládní výdaje na nákup zboží a služeb, transfery a také jednostranné převody bez protislužeb. Mezi výdajovou stranu státního rozpočtu patří transfery a vládní výdaje. Naopak daně jsou příjmem státního rozpočtu.

Fiskální politika se snaží ovlivňovat vývoj ekonomiky prostřednictvím změnami výše a struktury veřejných výdajů a daní. Tato politika patří mezi hlavní součásti hospodářské politiky státu. Je také spojena se státním rozpočtem, proto se také často označuje jako rozpočtová politika. Základem této politiky je rozpočtová soustava tvořící soustavu veřejných rozpočtů a fondů za určité časové období. Veřejná správa prostřednictvím fiskální politiky ovlivňuje rozdělení důchodů, agregátní poptávku, zaměstnanost apod. Rozpočtová politika patří mezi hlavní a nejdůležitější nástroje hospodářské politiky, která se používá pro správné fungování ekonomiky státu. Fiskální politika se aktivně podílí na zasahování státu do hospodářství dané země. K hlavním cílům fiskální politiky patří udržování ekonomického růstu, vysoká zaměstnanost, cenová stabilita a tlumení výkyvů hospodářského cyklu. Splnění těchto cílů spočívá ve správném fungování ekonomiky daného státu. (Brčák, Sekerka, 2010, s. 215).

Ekonomický růst znamená růst potenciální produktu Y^* , který odpovídá optimálnímu využití disponibilních zdrojů při vysoké zaměstnanosti. Cenová stabilita říká, že celková cenová hladina se ani nezvyšuje a ani nesnižuje. Autor Samuelson říká, že: „Fiskální politikou se rozumí proces utváření daňové soustavy a veřejných výdajů s cíli napomoci utlumit výkyvy hospodářského cyklu a přispět k zachování rostoucí ekonomiky s vysokou zaměstnaností bez vysoké a kolísavé inflace“ (Samuelson, Nordhaus, 1995, s. 385).

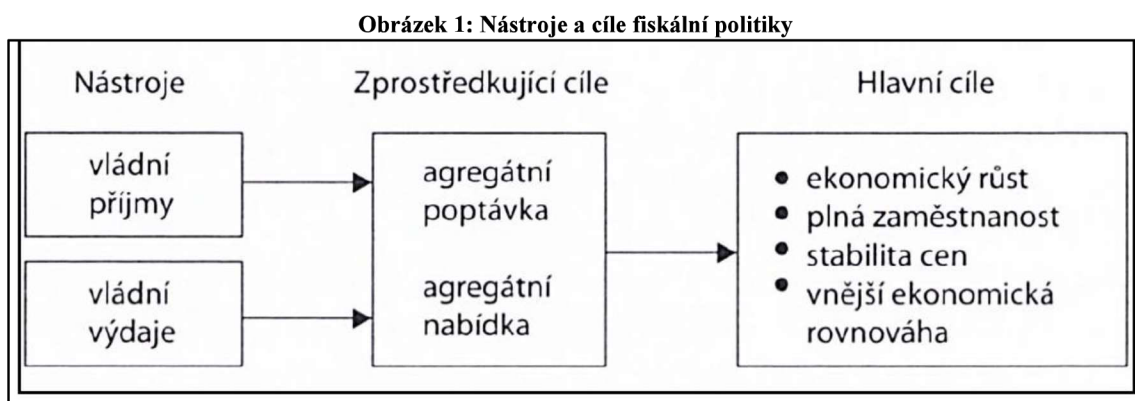
3.1.1 Funkce fiskální politiky

Při fungování fiskální politika plní funkce, které lze rozdělit na mikroekonomickou a makroekonomickou oblast. Do mikroekonomických funkcí patří funkce alokační a přerozdělovací funkce. Naopak do makroekonomické oblasti se řadí stabilizační funkce.

Alokační funkce je soustředěna na finanční prostředky, které se používají na úhradu veřejných statků. Jedná se o alokaci výrobních faktorů. Jedná se o vynakládání finančních prostředků k uhrazení výroby veřejných statků.

Přerozdělovací funkce, často také nazývaná jako redistribuční. Tato funkce řeší nerovnosti v tržním rozdělování důchodu. Přerozdělování by nemělo být nad rámec účelné solidarity, protože by došlo k oslabení odpovědnosti obyvatel.

Stabilizační funkce odstraňuje odchylky skutečného produktu od potenciálního produktu prostřednictvím změn ve vládních příjmech a výdajích (Jurečka, 2017, s. 210).

Zdroj: Jurečka, 2013

3.1.2 Typy fiskální politiky

Mezi nástroje rozpočtové ekonomiky se řadí transferové platby, vládní výdaje, změna autonomních daní a daňové sazby. Fiskální politiku lze rozdělit podle poměrů výdajů a příjmů do státního rozpočtu na tři skupiny. Mezi typy fiskální politiky řadíme:

- expanzivní,
- restriktivní,
- neutrální fiskální politiku.

3.1.2.1 Expanzivní fiskální politika

Tento typ rozpočtové politiky je odvozen od slova expanze tzv. uvolnění. Jedná se o uvolnění peněžních prostředků ze strany vlády. Fiskální politika používá v expanzi nástroje přímé a nepřímé nebo kombinaci obou těchto nástrojů. Přímým nástrojem je růst výdajů státního rozpočtu, který ovlivňuje růst agregátní poptávky prostřednictvím zvýšených výdajů státního rozpočtu. Agregátní poptávkou rozumíme součet všech výdajů státu, domácností apod. Mezi nepřímé nástroje řadíme snížení daní, které ovlivňují růst soukromé spotřeby a investic v důsledku vyšších disponibilních zdrojů v soukromém sektoru. Pokud se využije kombinace obou nástrojů, připustí se deficit státního rozpočtu. Důsledek fiskální expanze je schodek státního rozpočtu neboli finanční nerovnováha (Peková, 2008, s. 439).

3.1.2.2 Restriktivní fiskální politika

Restriktivní rozpočtová politika se snaží snižovat výdaje státu. Při restrikci je potřeba utlumit příznivý vývoj ekonomiky daného státu. Také k útlumu ekonomiky se používají přímé a nepřímé nebo jejich kombinace. Mezi přímé nástroje řadíme snížení výdajů státního rozpočtu. Nepřímým nástrojem je zvýšení příjmů státního rozpočtu. Optimálními příjmy jsou daňové příjmy, např. daň z příjmů právnických osob nebo daň z příjmů fyzických osob. Výsledkem použití nástrojů restrikce dochází k finanční nerovnováze – u restrikce se jedná o přebytek státního rozpočtu. (Peková, 2008, s. 440).

Restriktivní fiskální politika omezuje a snižuje agregátní poptávku tím, že zvyšuje daně a snižuje vládní výdaje. V dlouhém období se sníží cenová hladina a nezaměstnanost a reálný produkt zůstanou stejné. Podle autora Brčáka je reálný produkt „nominální produkt ošetřený o změnu cenové hladiny.“ (Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012, s. 106).

3.1.2.3 Neutrální fiskální politika

Výdaje jsou shodné s vybranými daněmi. To znamená, že výdaje se rovnají příjmům. Státní rozpočet je tedy v rovnováze, na rozdíl od expanze a restrikce. Takového stavu lze velmi těžce dosáhnout, proto se objevuje pouze ve výjimečných případech.

Dále se také rozpočtová politika člení na nabídkově a poptávkově zaměřenou fiskální politiku. Keynesiánská teorie makroekonomie říká, že tržní ekonomika, která je vyspělá má sklon ke vzniku nerovnováhy mezi agregátní poptávkou a agregátní nabídkou. Uvedená nerovnováha, její míra a směr jsou ovlivňovány cyklickými výkyvy. Tyto cyklické výkyvy

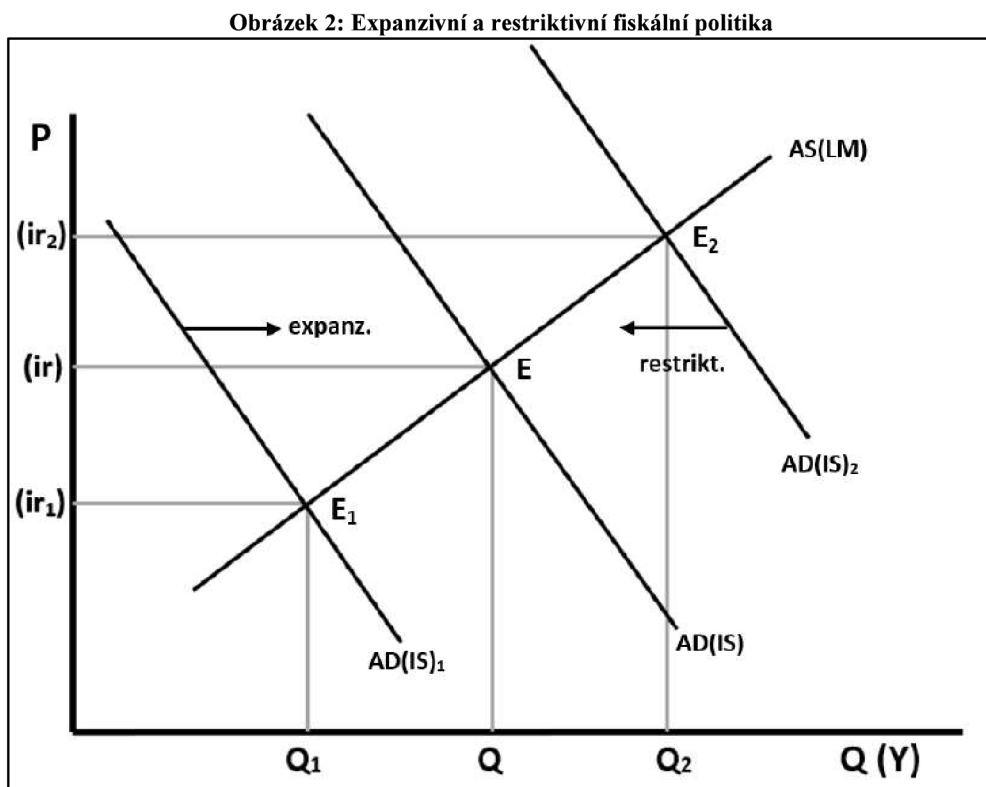
mezi nabídkou a poptávkou by vláda měla neutralizovat pomocí změn ve velikosti příjmů a výdajů státního rozpočtu (Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012, s. 108).

3.1.2.4 Poptávkově zaměřená fiskální politika

Agregátní poptávka obsahuje souhrn hodnot ze spotřeby, investic, vládních výdajů a čistého vývozu. Vláda ovlivňuje hodnotu uvedených složek, ať už přímo nebo nepřímo v zájmu odstraňování nerovnováhy mezi agregátní poptávkou a agregátní nabídkou vznikající z periodického vývoje ekonomiky daného státu. Právě na tuto poptávku dává největší důraz keynesiánská teorie. Změnou daňového břemena u příjmů podniků lze ovlivnit spotřebu neboli výši investic. Prostřednictvím cla může vláda podpořit vývoz a dovoz (Jurečka, 2017, s. 197).

3.1.2.5 Nabídkově zaměřená fiskální politika

Tento typ rozpočtové politiky klade největší důraz na nabídku. Mezi důležitý cíl je snaha o velké podpoření veškerých subjektů, které jsou propojovány do procesů produkce statků a služeb (Jurečka, 2017, s. 203).

Zdroj: Peková, 2008

3.1.3 Nástroje fiskální politiky

Nástroje fiskální politiky jsou rozděleny do dvou skupin. Jedna skupina se zabývá vestavěnými (automatické) stabilizátory, které používají princip progresivní daně z příjmů. Do druhé skupiny řadíme záměrná neboli diskrétní opatření, která jsou specifická jednorázovým rozhodnutím příslušného státního orgánu (Brčák, Sekerka, 2010, s. 216).

3.1.3.1 Vestavěné stabilizátory

Vestavěné (automatické) stabilizátory po zavedení omezují cyklické výkyvy v hospodářství daného státu bez rozhodnutí vlády nebo zásahu dalšího ekonomického subjektu. Dané stabilizátory se používají automaticky, aby tlumily náhlé výkyvy ekonomiky bez nových opatření vlády. Mezi vestavěné stabilizátory řadíme osobní důchodovou daň s progresivní daňovou sazbou, podpory v nezaměstnanosti a sociální transfery. Vestavěné stabilizátory mají stabilizující vlivy na vývoj nezaměstnanosti a produktu, protože vedou k nízkému výdajovému multiplikátoru (Slaný, Žák, 1999, s. 88).

3.1.3.2 Záměrná opatření

Záměrná (diskrétní) opatření jsou jednorázová nařízení příslušného státního orgánu a také krátkodobá opatření, která jsou schválena parlamentem. Oproti vestavěným stabilizátorům se daná opatření musí schvalovat více než jedenkrát. Mezi opatření, které musí být schvalováno více než jednou je schvalování státního rozpočtu, který se dělá každý rok. Mezi záměrná opatření patří například změny daňových sazeb, změny v rozložení položek státního rozpočtu nebo změna v jednotlivých položkách rozpočtových výdajů. Oproti automatickým stabilizátorům se tato opatření vyznačují větší operativností a pružností (Brčák, Sekerka, 2010, s. 216).

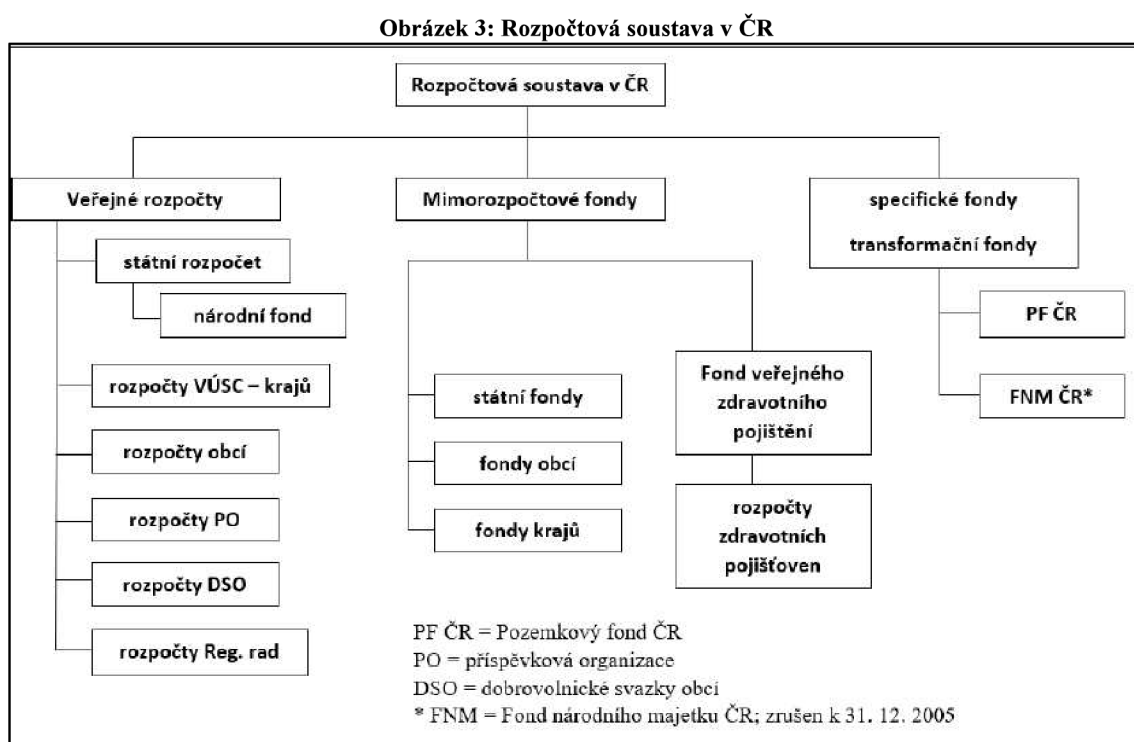
3.2 Rozpočtová soustava

Jak již bylo řečeno, fiskální politika je spojena se státním rozpočtem, který patří do rozpočtové soustavy. Rozpočtová soustava je tvořena veřejnými rozpočty a mimorozpočtovými fondy. Veřejný rozpočet slouží pro správné fungování státu a je také významnou pomůckou pro zabezpečení cílů na jednotlivých stupních. Do veřejných rozpočtů patří zejména státní rozpočet, dále také rozpočty obcí, krajů apod. Hlavním orgánem soustavy rozpočtů je Ministerstvo financí (Peková, 2011, s. 95).

Rozpočtová soustava jsou obvykle činnosti odehrávající se ve veřejně rozpočtové soustavě. Cílem této rozpočtové politiky je vytvoření finančních prostředků, kterými jsou veřejné příjmy, které se používají k financování veřejných výdajů. Rozpočty se vytvářejí v rámci jednoho roku, ale především se používají pro výhledy do budoucna, predikce a prognózy, především pro tříleté střednědobé výhledové rozpočty a výdajové rámce. Střednědobý výdajový rámec je tvořen podle zákona č. 218/2000 Sb., ve znění zákona č. 482/2004 Sb. Uvedený výdajový rámec obsahuje veškeré výdaje státního rozpočtu a také státních fondů (Nahodil, 2009, s. 35).

Soustava rozpočtů se rozděluje na veřejné rozpočty a mimorozpočtové fondy. Do veřejných rozpočtů patří státní rozpočet včetně Národního fondu. Dále sem patří také rozpočty krajů, obcí, příspěvkových organizací, regionálních rad a dobrovolné svazky obcí. Mimorozpočtové fondy zahrnují také státní fondy a fondy obcí a krajů (Peková, 2011, s. 140).

Na níže uvedeném obrázku č. 3 je znázorněné schéma soustavy rozpočtu v České republice.

Zdroj: Peková, 2011

3.2.1 Rozpočtová skladba

Skladba státního rozpočtu vymezuje rozčlenění peněžních transakcí, které probíhají v rámci mimorozpočtových fondů nebo veřejných rozpočtů. Skladba rozděluje státní rozpočet do následujících skupin:

- odpovědnostní
- druhové
- odvětvové
- konsolidační

Odpovědnostní členění je vztaženo ke státnímu rozpočtu. Pro obce a kraje není povinné. Toto členění definuje individuální odpovědnosti správců kapitol státního rozpočtu. Druhové členění člení příjmy a výdaje podle jejich původu. Výdajový druh představuje výdaje na nákupy, na transfery apod. Odvětvové rozdělení klasifikuje jednotlivé odvětví. Odvětvím se rozumí typ činnosti, ze kterých plynou příjmy nebo na jaké činnosti se výdaje vynakládají. Důležité je také zaměření právního subjektu. Úkolem konsolidačního členění je odstraňování zdvojených záznamů v soustavě rozpočtů (Peková, 2011, s. 142).

3.2.2 Rozpočtové zásady

Mezi hlavní rozpočtové zásady se řadí:

- zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu,
- zásada reálnosti a pravdivosti rozpočtu,
- zásada úplnosti a jednotnosti rozpočtu,
- zásada dlouhodobé vyrovnanosti rozpočtu,
- zásada efektivnosti a hospodárnosti,
- zásada publicity.

Zásada reálnosti a pravdivosti rozpočtu se snaží zabránit zkreslování údajů státního rozpočtu. Pro splnění státního rozpočtu je hlavním předpokladem reálné zobrazení výdajů a příjmů státního rozpočtu. Skutečnost státního rozpočtu závisí především na stupni poznání, schopnosti odhadu, na kvalitě hospodářských analýz apod. Aby se dodržela zásada úplnosti

a jednotnosti státního rozpočtu je nutné použít rozpočtové skladby, které třídí příjmy a výdaje státního rozpočtu. Zásada efektivnosti a hospodárnosti je efektivní, pokud dosahuje maximálních příjmů a je co nejhospodárnější. Zásada publicity zdůrazňuje projednávání na konkrétním vládním stupni nepřímou volbou veřejnosti (Peková, 2008, s. 96).

3.2.3 Rozpočtový proces

Při sestavování státního rozpočtu je důležité dodržování rozpočtového procesu. Rozpočtový proces obsahuje 5 etap:

- sestavení návrhu příslušného veřejného rozpočtu,
- projednání a schválení rozpočtu,
- plnění rozpočtu,
- případné schvalování úprav rozpočtu,
- kontrolu plnění rozpočtu.

Sestavování návrhu příslušného rozpočtu patří mezi nejobtížnější část rozpočtového procesu. Návrh rozpočtu sestavuje Ministerstvo financí. Uvedený návrh vychází z požadavků nižších orgánů. Jedná se o výkonné orgány, např. finanční odbory. Návrh veřejného rozpočtu je schvalován a probírán ve zvolených orgánech na daném vládním stupni. Rozpočet státu je schvalován v zákonodárném sboru formou zákona. V etapě schvalování se klade velký důraz na strukturu příjmů a výdajů a změnách v daňovém odvětví. Pokud nedojde ke schválení návrhu rozpočtu včas, je nezbytné hospodařit podle tzv. rozpočtového provizoria. Kontrolu plnění rozpočtů provádí orgány, které návrh rozpočtu sestavovaly. Kontrola plnění je buď průběžná nebo následná po skončení rozpočtového období (Peková, 2008, s. 99).

3.3 Státní rozpočet

Státní rozpočet je peněžní návrh hospodaření daného státu na kalendářní rok. Tento plán zajišťuje realizaci ekonomické, sociální a politické funkce státu. Všechny státy mají svoje výdaje, které musí být uhrazeny peněžními prostředky. Jsou to výdaje, které jsou spojené se sociálním zabezpečením, státní správou, zdravotnictvím, školstvím apod. Aby mohl stát platit dané výdaje musí mít také příjmy, které dostává od firem v podobě daní. Na

příjmech státního rozpočtu se podílejí také domácnosti. Ministerstvo financí zpracovává návrh státního rozpočtu. Vláda tento návrh poté předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (Jurečka, 2017, s. 212).

Podle autorky Pekové: „Státní rozpočet soustřeďuje největší část nenávratným způsobem získaných finančních prostředků v rozpočtové soustavě (tzn. nenávratným způsobem přerozdělovanou část HDP“ (Peková, 2011, s. 95).

Státní rozpočet má dvě strany, jedna strana se zabývá příjmy a druhá výdaji. Po sečtení uvedených stran vzniká saldo neboli rozdíl mezi příjmy a výdaji. Může vzniknout přebytek, což znamená, že příjmy převyšují výdaje, nebo naopak a tomu se říká deficit státního rozpočtu. Pokud nastane situace, kdy se příjmy rovnají výdajům, nazýváme tento státní rozpočet jako vyrovnaný. Pokud se bude deficit opakovat a nebude vyrovnán přebytky v dalších letech, dojde ke kumulaci dluhu a tím dojde k růstu státního dluhu (Brčák, Sekerka, Severová, Stará, 2018, s. 219).

3.3.1 Sestavování státního rozpočtu

Státní rozpočet je v České republice sestavován Ministerstvem financí, které spolupracuje se správci kapitol, státními fondy a územními samosprávnými celky. Plán státního rozpočtu obsahuje předpokládané příjmy a výdaje. Při sestavování plánu státního rozpočtu se vychází z hospodaření daného státu v minulém období. Plán státního rozpočtu se po sestavení je předkládán pro přijetí vládě (Nahodil, 2009, s. 36).

Obrázek 4: Schéma státního rozpočtu

<u>Státní rozpočet</u>	
Příjmová stránka	Výdajová stránka
• Daně	• Státní správa (úřady)
• Cla	• Obrana státu, školství, zdravotnictví
• Sociální pojištění	• Transfery obyvatelstvu (důchody, dávky atd.)
• Ostatní příjmy (poplatky apod.)	• Státní zakázky (dálnice)
• Příjmy z rozpočtu EU	• Investice do životního prostředí atd.
	• Odvody do rozpočtu EU

Zdroj: vlastní zpracování

Státní rozpočet je sestavován podle přesných pravidel. Proces schvalování je upraven zákonem o rozpočtových pravidlech č. 218/2000 Sb. Jak již bylo řečeno, návrh státního rozpočtu sestavuje Ministerstvo financí České republiky. Danému ministerstvu pomáhají státní fondy, samosprávné celky. Samosprávnými celky rozumíme společenství občanů

neboli sdružení osob, které žijí na daném území. Mezi samosprávné celky patří obce, statutární města apod. Při sestavování státního rozpočtu je nutné zvážit hospodářský výsledek z minulých let, vývoj ekonomiky státu a vývoj, který je předpokládán. Při sestavení rozpočtu se také připravuje dokument zahrnující cíle a záměry rozpočtové politiky v delším časovém horizontu (Ruml, 2009, s. 108).

3.3.2 Příjmy státního rozpočtu

Mezi příjmy státního rozpočtu patří daně, cla, sociální a zdravotní pojistné, příjmy z poskytnutých úvěrů, příjmy z prodeje státního majetku, přijaté dotace, příjmy z rozpočtu EU a ostatní příjmy. Daň představuje přesun finančních prostředků od soukromého do veřejného sektoru. Daně jsou ze zákona povinná platba do veřejného rozpočtu. Daně se rozdělují do několika skupin na přímé a nepřímé daně. Mezi nejdůležitější příjmy do státního rozpočtu lze řadit:

- přímé a nepřímé daně,
- pojistné na sociální zabezpečení obyvatel,
- cla,
- příjmy ze státního majetku a prodeje státního majetku,
- přijaté dotace
- ostatní příjmy.

Přímé daně se dále dělí na příjmové, majetkové a ostatní přímé daně. Do příjmových daní se řadí daně z příjmů právnických a fyzických osob. Mezi majetkové daně patří daň nemovitých věcí a daň silniční. Nepřímé daně jsou daň z přidané hodnoty, spotřební daně a ekologické daně. Mezi ekologické daně se řadí například daň ze zemního plynu nebo daň z elektřiny. Mezi základní vlastnosti daně patří povinnost placení daní a tzv. nenávratnost, která říká, že platbu daní nelze požadovat zpět od státu. Do složky sociálního zabezpečení řadíme důchodové pojištění, nemocenské pojištění, příspěvky na státní politiku zaměstnanosti, zdravotní pojištění a další (Pavelka, 2010, s. 212).

3.3.3 Výdaje státního rozpočtu

Státní rozpočet má dvě výdajové položky, a to jsou transferové platby a výdaje na nákup výrobků a služeb. Mezi nejdůležitější výdaje státního rozpočtu lze zařadit:

- transferové platby,
- vládní nákupy statků a služeb,
- subvence podnikům,
- úroky ze státního dluhu.

Mezi transferové platby patří výdaje ze státního rozpočtu, které směřují k jiným subjektům. Je to například vyplácení starobních nebo invalidních důchodů, podpory v nezaměstnanosti a další. Výdaje na nákup výrobků a služeb jsou vynaloženy na transakce trhu. Zdroj daných výdajů jsou čisté daně, pokud jich není dostatečně, musí být pokryty půjčkou. Čistá daň je rozdíl mezi transfery a daněmi. Mezi další výdaje státního rozpočtu patří výdaje na zdravotnictví, školství, investice do infrastruktury apod (Fuchs, 2003, s. 248).

Mandatorní výdaje jsou povinné výdaje ze zákona, které musí vláda daného státu vynaložit bez ohledu na velikost příjmů. Tyto výdaje tvoří největší část státního rozpočtu. Jedná se o dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory, podpory v nezaměstnanosti, dávky nemocenského pojištění apod (Brčák, Sekerka, Stará, 2014, s. 198).

3.3.4 Saldo státního rozpočtu

Saldo státního rozpočtu je rozdíl mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu. Státní rozpočet může mít kladné saldo, které je často označováno jako přebytek státního rozpočtu, nebo naopak záporné saldo, kterému se říká deficit státního rozpočtu. Deficit je pokrytý většinou vládními dluhopisy nebo půjčkou (Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012, s. 105).

Přebytkový státní rozpočet (příjmy vyšší než výdaje) vyjadřuje rezervu na období neuspokojivého hospodářského vývoje, může se jednat o hospodářskou krizi nebo recesi. Schodkový státní rozpočet má naopak výdaje vyšší než příjmy, tento státní rozpočet je výsledkem expanzivní fiskální politiky. Vyrovnaný státní rozpočet má příjmy stejné jako výdaje, tohoto typu státního rozpočtu není snadné dosáhnout (Švarcová, 2004, s. 216).

3.3.5 Veřejný dluh

Veřejný dluh představuje zadlužení vlády, krajů a obcí. Veřejný dluh se skládá ze:

- státního dluhu,
- dluhu mimorozpočtových fondů,
- místních rozpočtů a
- dluhů zdravotních pojišťoven.

Většinou je veřejný dluh brán jako zadlužení občanů dané země. Pokud se stát bude potýkat s velkými dluhy, nebude moci investovat do zdravotnictví, školství apod a kvůli tomu může hrozit státní bankrot (Brčák, Stará, Sekerka, Svoboda, 2012, s. 175).

Veřejný dluh závisí na schodku veřejných rozpočtů. Fiskální deficit patří mezi hlavní důvod vzniku veřejného dluhu. Uvedený dluh je následkem rozpočtového schodku. Důvodem vzniku veřejného dluhu může být přijetí závazků od jiného subjektu. Podle autorky Pekové je *„veřejný dluh souhrn závazků státu, jednotlivých článků územní samosprávy, veřejných fondů, veřejně právních institucí zřizovaných státem a územní samosprávou a veřejných podniků (státních a municipálních).“*

V dnešní době se veřejný dluh rozlišuje na hrubý a čistý. Hrubým veřejným dluhem je celková suma závazků státu, územní samosprávy apod. Čistým veřejným dluhem rozumíme hrubý veřejný dluh po odečtení pohledávek. Mezi další členění patří rozdělení podle doby splatnosti, buď dlouhodobý nebo krátkodobý. Krátkodobý veřejný dluh je charakteristický dobou splatnosti do jednoho roku a dlouhodobý veřejný dluh má dobu splatnosti větší než jeden rok. Další členění je roztrženo podle místa umístění. Vnitřní veřejný dluh je umístěn uvnitř daného státu v domácí měně, a naopak vnější veřejný dluh je umístěn mimo daný stát a v cizí měně (Peková, 2008, s. 392–395).

3.3.6 Státní dluh

Státní dluh je složkou veřejného dluhu a znázorňuje kompletní zadlužení vlády. Tento dluh je definován podle zákona č. 218/200 Sb. Státní dluh obsahuje součet státních finančních pasiv, který je tvořený ze závazků státu. Mezi státní závazky patří například přijaté zahraniční půjčky, bankovní úvěry a vydané státní dluhopisy. Státní dluh ČR se rozděluje podle místa vzniku dluhového nástroje na domácí a zahraniční dluh. Domácí

dluh je tvořen státní pokladničními poukázkami a státními dluhopisy. Zahraniční dluh se skládá ze zahraniční emise dluhopisů a půjček do Evropské investiční banky (Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012, s. 175).

3.3.7 Financování deficitu státního rozpočtu

Pokud dojde k deficitu státního rozpočtu je potřeba získat chybějící finanční prostředky. V této problematice existují tři způsoby, které si vláda může zvolit. Prvním způsobem je snížení výdajů státního rozpočtu. Tato varianta by ale mohla vést ke snížení životní úrovně a také k nespokojenosti obyvatel. Proto si vláda volí raději mezi dvěma způsoby financování, mezi které patří daňové a dluhové.

Daňové financování funguje na principu zvýšení daňové zátěže. Tento způsob financování je poněkud složitý, protože musí dojít k legislativnímu procesu ke změnám v zákonech, a zároveň nemusí mít pozitivní vliv na ekonomickou aktivitu jednotlivých subjektů a samotnou spotřebu.

Další možností získání chybějících prostředků může být princip zadlužení. V této možnosti může docházet k prodeji obligacím centrální bance, která na zakoupení využije nově emitované peníze. Uvedené peníze má poté vláda k dispozici pro její hospodaření. Mezi nevýhodu této metody se řadí riziko zvýšení míry inflace, proto není vhodná pro financování deficitu. Další způsob v oblasti dluhového financování je zahraniční úvěr. Mezi jeho výhodu patří zabránění růstu úrokové míry daného státu. Nejpoužívanější metoda je velmi nákladná, co se týká financí, jedná se o emisi vládních dluhopisů. V této metodě se musí zaplatit nejen jistina, ale také úroky (Jurečka, 2017, s. 201).

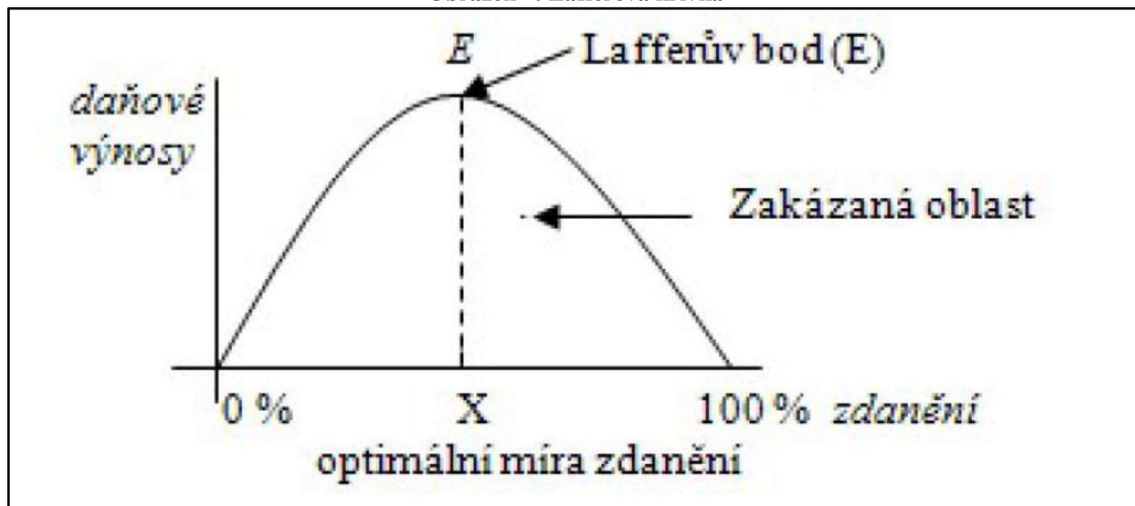
3.3.8 Lafferova křivka

Lafferova křivka zobrazuje elasticitu zdanitelného příjmu. Větší míra zdanění snižuje ekonomickou výkonnost, zvyšuje také úniky daní a kapitálu do zahraničí. Díky tomu dochází ke snížení daňového základu a k poklesu daní, které se odvádějí. Tato křivka je pojmenována podle amerického ekonomu Arthura Laffera, který tento jev zkonstruoval v podobě křivky.

Obrázek č. 5 znázorňuje průběh této křivky. Lafferova křivka znázorňuje nelineární závislost mezi daňovou sazbou a také daňové výnosy. Daně patří mezi důležité výnosy státního rozpočtu a také je to rozhodovací prvek subjektů vytvářet aktivity. Pokud je nízká

sazba daně, bude větší ochota ekonomických subjektů vytvářet aktivity, a naopak. Čím vyšší sazba, tím nižší je ochota vytváření aktivity (Wawrosz, 2007, s. 204).

Obrázek 5: Lafferova křivka

Zdroj: Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012

3.4 Hospodářská politika

Hospodářská politika se začala formovat jako samostatný vědní obor ve 30. letech 20. století. Uvedená politika je přehled nástrojů, cílů a procesu rozhodování, který se používá ve všech ekonomikách (Šulc, 1993, s. 45).

Podle autorů Brčáka a Sekerky rozumíme hospodářskou politiku státu jako „*Souhrn cílů, o které stát v hospodářství usiluje, souhrn nástrojů a rozhodovacích procesů, kterých k naplnění cílů používá a souhrn opatření státu v jednotlivých oblastech ekonomické reality*“.

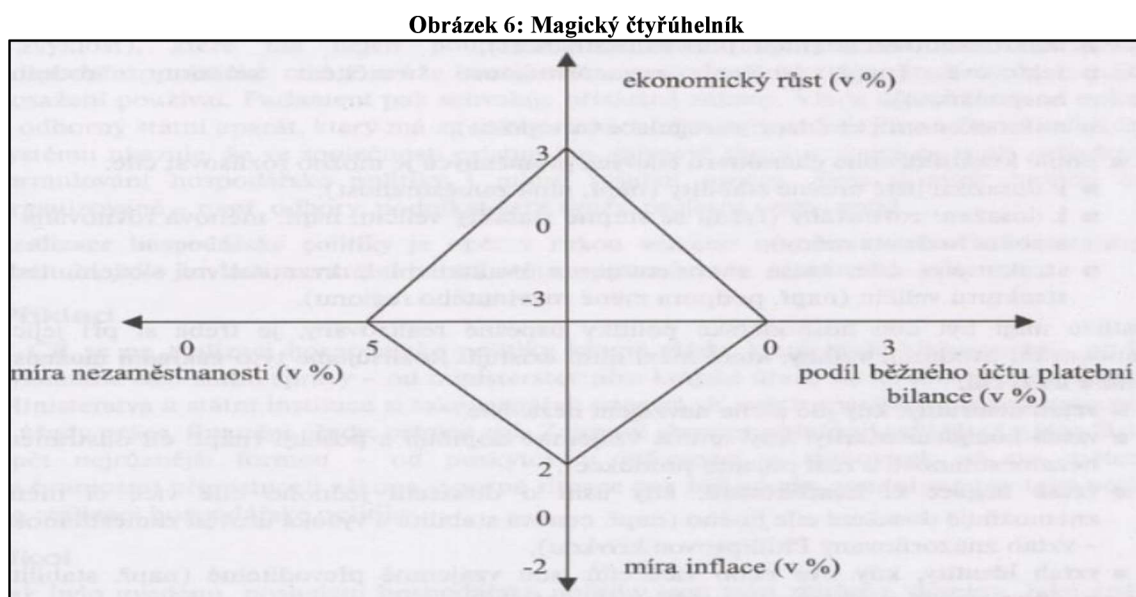
Hospodářská politika je činnost, při které vláda používá určité druhy nástrojů pro ovlivňování ekonomického a sociálního vývoje a tím se snaží dosáhnout určitých ekonomických cílů. Mezi nástroje ovlivňující ekonomický vývoj daného státu se řadí zavádění nebo rušení daní, sestavování státního rozpočtu. Veškerá tato opatření jsou součástí programu vlády (Žák, Slaný, 1999, s. 3).

3.4.1 Cíle hospodářské politiky

Hlavním cílem hospodářské politiky je tzv. magický čtyřúhelník, který zhodnocuje úspěšnost hospodářské politiky státu a výkonnosti ekonomiky. Níže uvedený obrázek č. 6 znázorňuje magický čtyřúhelník. Mezi tyto cíle hospodářské politiky řadíme:

- plnou zaměstnanost,
- cenovou stabilitu,
- tempo růstu ekonomiky a
- hospodářskou rovnováhu ve vztahu k zahraničí.

Snahou vlády je dosáhnout přijatelnou míru nezaměstnanosti. Za přijatelnou míru nezaměstnanosti se považuje rozmezí mezi 2–6 %. K dosažení této míry nezaměstnanosti vláda používá tzv. politiku zaměstnanosti, která spočívá v tvorbě nových pracovních příležitostí, rekvalifikace a také činnost úřadů práce. Za zajištění cenové stability se považuje hranice kolem 2 % meziročního růstu cen. Mezi dalším cílem hospodářské politiky je ekonomická rovnováha v oblasti zahraničí. Ekonomická rovnováha se rozumí jako vyrovnaná platební a obchodní bilance. Mezi bilance řadíme peněžní vyjádření platebních transakcí mezi zemí a jejími dodavateli, investice do zahraničí, vyobrazení vývozu a dovozu zboží nebo služeb apod (Slaný, Franc, 2004).

Zdroj: Slaný, Franc 2004

3.4.2 Nositelé hospodářské politiky

Nositeli hospodářské politiky jsou zejména nestátní i státní instituty, nebo neformalizovaná společenství či jednotlivci, hrající úlohu ve vytvoření, vykonávání a dohledu hospodářské politiky. Nositelé hospodářské politiky se člení na několik kategorií, mezi které patří parlament, vláda, ministerstva, jiné státní instituce (živnostenské úřady, celní orgány), emisní banka jako nositel měnové politiky, instituce, které vytvářejí okolí trhu a soudní instituce. Dalším rozdělení nositelů hospodářské politiky je podle podílu na hospodářsko-politickém rozhodování, toto členění má dvě skupiny. První skupinou je tzv. decizní sféra, kam patří instituty mající kompetence rozhodnutí vykonávat, přijímat nebo prosazovat. Tyto kompetence jsou jim poskytovány ze zákona. K těmto nositelům patří parlament, vláda a centrální banka, tzv. tvůrci hospodářské politiky. Další skupinou je vlivová sféra, na rozdíl od první skupiny mají pouze kompetenci ovlivňování. Do této skupiny patří politické strany, odbory apod (Žák, 2007, s. 6).

3.4.3 Nástroje hospodářské politiky

Nástroje hospodářské politiky jsou pomůckami, které stát má pod svým dohledem a používá je k dosažení daných cílů. Nástrojů je celá řada a dělí se podle odlišných hledisek:

- podle úrovně působení na nástroje makroekonomické a mikroekonomické,
- podle charakteru vlivu na nástroje přímé a nepřímé,
- podle oblasti působení (nástroje fiskální, měnové),
- podle způsobu ovlivňování na selektivní nástroje a nástroje plošné,
- podle působení na vývoj vztahů mezi účastníky trhu na nástroje systémotvorné a nástroje běžné hospodářské politiky (Kliková, 2003, s. 19).

Mezi základní nástroje makroekonomické hospodářské politiky patří fiskální politika, měnová politika, důchodová politika a vnější hospodářská. Makroekonomická hospodářská politika se snaží udržovat celkový hospodářský příznivý stav a snaží se také o odstranění výkyvů hospodářského cyklu. Mikroekonomická hospodářská politika řeší a reaguje na existenci selhání trhu a nejvíce se zaměřuje na zvýšení výkonnosti alokace zdrojů. Mezi nástroje této politiky patří politika na ochranu hospodářské soutěže, přerozdělovací politika, strukturální politika apod (Musil, 2008, s. 355).

Makroekonomickým nástrojem hospodářské politiky je také monetární politika, která se zabývá oběhem peněz. V této oblasti hlavní roli má centrální banka dané země. V České republice je to Česká národní banka. Centrální banka pro udržení stálé měny používá tyto nástroje:

- diskontní sazbu,
- povinné minimální rezervy,
- operace na volném trhu a
- ostatní nástroje měnové politiky.

Diskontní sazba je sazba, která se používá při ukládání volných peněz komerčních bank u centrální banky. Povinné minimální rezervy slouží k povinnému složení vkladů obchodní banky u centrální banky. Operacemi na volném trhu se rozumí prodej a nákup cenných papírů. Mezi ostatní nástroje měnové politiky se řadí stanovení úvěrových limit, stanovení minimálních úroků u vkladů, které jsou přijímány bankami apod (Švarcová, 2004, s. 216).

3.5 Hospodářský cyklus

Hospodářský cyklus představuje kolísání ekonomiky. Podle autora Pavelky: „Hospodářský cyklus představuje kolísání reálného hrubého domácího produktu kolem potenciálního produktu“ (Pavelka, 2010, s. 100).

Ekonomika trhu je ovlivněna ekonomickými změnami, které se rozdělují na strukturální a cyklické výkyvy. Mezi strukturální výkyvy jsou běžné reakce ekonomiky, které se přizpůsobují tržními změnami. Jedná se nejčastěji o expandování nebo naopak utlumení některých odvětví, např. hromadění zásob výrobců apod. Cyklické výkyvy charakterizují pokles a růst produkce a zaměstnanosti (Holman, 2016, s. 496).

3.5.1 Fáze hospodářského cyklu

Mezi základní fáze patří recese, expanze, dno a vrchol. Hospodářský cyklus znázorňuje níže uvedený obrázek č. 7.

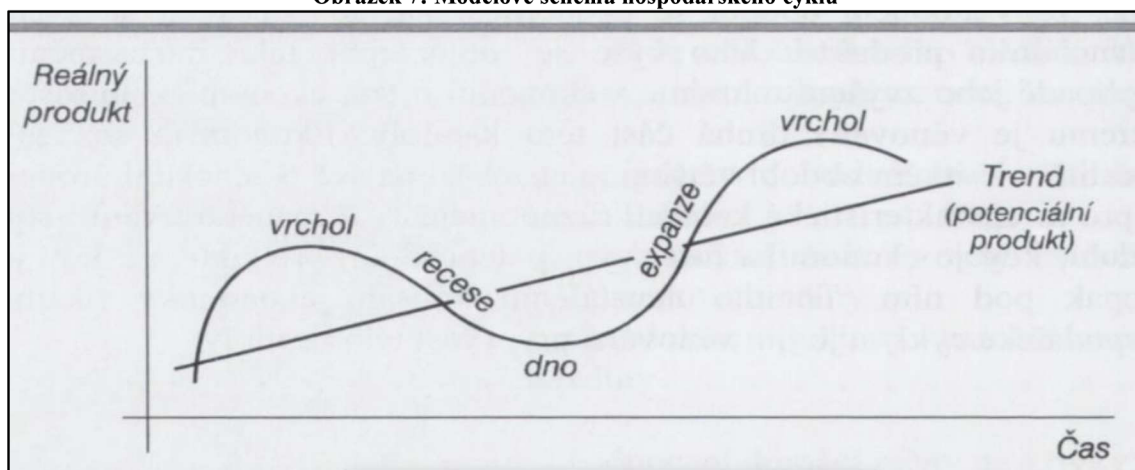
Fáze recese přichází po fázi vrcholu. Na začátku této fáze se velmi snižuje agregátní poptávka. Fáze představuje zpomalování ekonomické aktivity, kdy klesá reálný produkt

a ekonomika se nachází pod svým potenciálním produktem. Podniky mají velké zásoby, omezují své investice a také svou výrobu. Kvůli tomu bude růst nezaměstnanost, zaměstnanci budou omezovat svou spotřebu, protože budou mít nižší příjmy. V této fázi bude klesat reálný produkt. Poptávka se zabrzдила a podniky mají velké problémy v oblasti prodeje, mohou také krachovat, zvyšuje se nezaměstnanost ve firmách, lidé si spoří a nechtějí utrácet, aby se nedostali do existenčních potíží. Díky tomu se krize prohlubuje (Brčák, Sekerka, Makroekonomie, 2010, s. 277).

Ve fázi expanze je to naopak, reálný produkt bude růst, ekonomika se bude posouvat nad svůj potenciální produkt. Společnosti budou nabírat nové zaměstnance, budou více vyrábět a začnou financovat do investic. Zaměstnanci začnou více utrácet své peníze, protože budou mít větší příjmy. V této fázi poroste reálný produkt (Pavelka, 2010, s. 101).

Fáze dno je nejnižší bod ekonomické aktivity, tzv. bod zvratu, po kterém se ekonomika zase zvyšuje. Podniky minimalizují své výdaje a ceny. Firmy v této fázi hledají nové nápady a podnět pro vylepšení poptávky. Pokud se jim to podaří, mohou nabírat nové zaměstnance. Domácnosti v této fázi mohou více utrácet, protože mají vyšší příjmy. Naopak fáze vrchol je nejvýše položený bod růstu ekonomiky, po kterém dochází ke zpomalování ekonomické činnosti. V této fázi podniky vyrábějí nové statky a nabízení nové služby. Reálný produkt často převyšuje potenciální produkt (Brčák, Sekerka, 2010, s. 277).

Obrázek 7: Modelové schéma hospodářského cyklu

Zdroj: Pavelka, 2010

3.5.2 Typy hospodářského cyklu

Typy hospodářského cyklu se mohou členit podle délky trvání:

- Kitchinovy cykly,
- Juglarovy cykly,
- Kuznetzovy cykly,

Kitchinovy cykly trvají krátce v horizontu 3-5 let. Dané cykly se vyvolávají změnami zásob a rozpracované výroby. Juglarovy cykly trvají 15-25 let závislé na růstu obyvatel a také velikosti pracovní síly. Tyto cykly jsou také spojovány s investicemi do fixního kapitálu. Kuznetzovy cykly trvají dlouho mezi lety 55-60 let. Uvedené cykly závisí na technologickém zlepšování. Mezi další vliv patří vědecké objevy, investice do infrastruktury apod.

3.6 Makroekonomické ukazatele

Makroekonomické ukazatele se zabývají výkonem ekonomiky jako celku. Mezi makroekonomické ukazatele se řadí hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a také platební bilance. Makroekonomické ukazatele se zobrazují pomocí magického čtyřúhelníku. Plocha magického čtyřúhelníku znázorňuje úspěšnost hospodářské politiky a také výkonnost ekonomiky daného státu. Ukazatele se navzájem ovlivňují. Cílem každého státu je růst HDP, klesání nezaměstnanosti a inflace a aby schodek platební bilance byl co nejmenší. Pro lepší pochopení dané problematiky jsou makroekonomické ukazatele charakterizovány níže (Brčák, Sekerka, 2010, s. 16).

3.7 Prvky makroekonomických modelů

Mezi makroekonomické prvky řadíme domácnosti, firmy, vládu a zahraničí. Dané subjekty jsou účastníky ekonomického cyklu služeb, statků, výrobních faktorů, důchodů a výdajů. Domácnosti sdružují všechny jednotky, pro které je funkcí spotřeba. Podniky využívají výrobní faktory ve firmách při produkci statků. Tyto výrobní faktory vlastní domácnosti. Jedná se o půdu, práci a kapitál. Z výrobních faktorů plynou domácnostem z podniků důchody. Mezi důchody řadíme mzdy, renty, zisky, dividendy, nájemné apod. Firmy získávají své příjmy prostřednictvím výdajů ostatních sektorů na nákup jejich

výrobních. Tyto výdaje jsou spojeny s rozpočtem. Příkladem mohou být podniky v odvětví školství, zdravotnictví, obraně apod. Tyto výdaje financuje vláda, jejich výrobu kupuje a poté ji nabízí domácnostem. Zahraniční sektor sleduje saldo obchodu, tzv. čistý export. Čistý export zjistíme odečtením importu od exportu. Vyjmenované subjekty se v makroekonomickém prostředí navzájem propojují. Podle autorů Brčáka, Sekerky bývá zahraničí „odběratelem domácích výrobků a služeb (vývoj-export), pro domácí subjekty dodavatelem výrobků a služeb ze zahraničí (dovoz-import)“ (Brčák, Sekerka, 2010, s. 13).

3.8 Základní makroekonomické ukazatele

3.8.1 Hrubý domácí produkt (HDP)

HDP patří mezi nejdůležitější makroekonomický ukazatel. Na jeho základě hodnotíme výkonnost ekonomiky a její vývoj. Zároveň HDP vyjadřuje podle autorů Brčáka a Sekerky: „Objem finální produkce, který byl vytvořen za určité období výrobními faktory, které působily na území státu za určité období“. HDP se nejčastěji sleduje v časovém období jednoho roku.

Podle autorky Jurečkové je hrubý domácí produkt souhrn všech statků a služeb, které jsou vyjádřeny v peněžní jednotce vytvořené za určité období výrobními faktory na území státu. Výrobními faktory se rozumí práce, přírodní zdroje a kapitál. Mezi nejčastější období se řadí rok. Ukazatel HDP lze vypočítat třemi způsoby. Tyto způsoby se liší výpočtem, ale výsledek vždy musí vyjít shodně. Mezi tři způsoby výpočtu HDP patří výrobní, výdajová a důchodová metoda (Jurečka, 2004, s. 31).

První metodou je výrobní metoda, která se spočítá jako součet veškeré hrubé přidané hodnoty včetně odpisů snížená o dotace. Hrubou přidanou hodnotu spočítáme jako rozdíl mezi celkovou produkcí a meziproductu.

Obrázek 8: Vzorec pro výpočet HDP pomocí výrobní metody

$$HDP = \text{produkce} - \text{mezi spotřeba} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na produkty}$$

Zdroj: Brčák, Sekerka, Severová, Stará, 2010

Další metoda je výdajová metoda, která se vyjadřuje jako souhrn výdajů domácností na spotřebované nákupy (C), hrubých soukromých investic (I), vládních výdajů na nákup

statků a služeb (G) a čistého exportu (NX). Čistý export se vypočítá jako rozdíl mezi vyvezených produktů a služeb do zahraničí a dovezených produktů a služeb ze zahraničí.

Obrázek 9: Vzorec pro výpočet HDP pomocí výdajové metody

$$HDP = \text{platy a mzdy} + \text{zisky firem} + \text{renty} + \text{čisté úroky} + \text{amortizace} + \text{nepřímé daně} \\ - \text{subvence}$$

Zdroj: Brčák, Sekerka, Severová, Stará, 2010

Poslední metodou je důchodová metoda, která se vypočítá jako součet mezd a platů zaměstnanců (tzv. náhrady zaměstnanců včetně sociálních příspěvků), daní z výroby a z dovozu, čistého provozního přebytku, čistého smíšeného důchodu, spotřeby fixního kapitálu snížené o dotace (Brčák, Sekerka, 2010, s. 21).

Obrázek 10: Vzorec pro výpočet HDP pomocí důchodové metody

$$HDP = \text{náhrady zaměstnancům} + \text{daně z výroby a dovozu} - \text{dotace} + \text{čistý provozní} \\ \text{přebytek} + \text{čistý smíšený důchod} + \text{spotřeba fixního kapitálu}$$

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

3.8.2 Nezaměstnanost

Základní cíl makroekonomické politiky vlády je plná zaměstnanost. Zaměstnaní lidé jsou pracující na plný nebo částečný úvazek, mezi nezaměstnané řadíme lidi, kteří nepracují, ale svoji práci aktivně hledají. Mezi aktivní hledání patří evidence jako nezaměstnaný na úřadě práce, pravidelně se nahlašovat a být schopen začít pracovat na pracovní pozici co nejdříve. Pracující lidé a lidé bez práce nazýváme v českých podmínkách jako tzv. ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Mezi nejpoužívanější ukazatel pro měření nezaměstnanosti se používá míra nezaměstnanost. Míra nezaměstnanosti se vypočítá pomocí zlomku, který je vyjádřen v procentech. V čitateli je počet nezaměstnaných lidí a ve jmenovateli jsou ekonomicky aktivní obyvatelé. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo je součet zaměstnaných a nezaměstnaných osob (Jurečka, 2017, s. 135).

Obrázek 11: Vzorec pro výpočet míry nezaměstnanosti

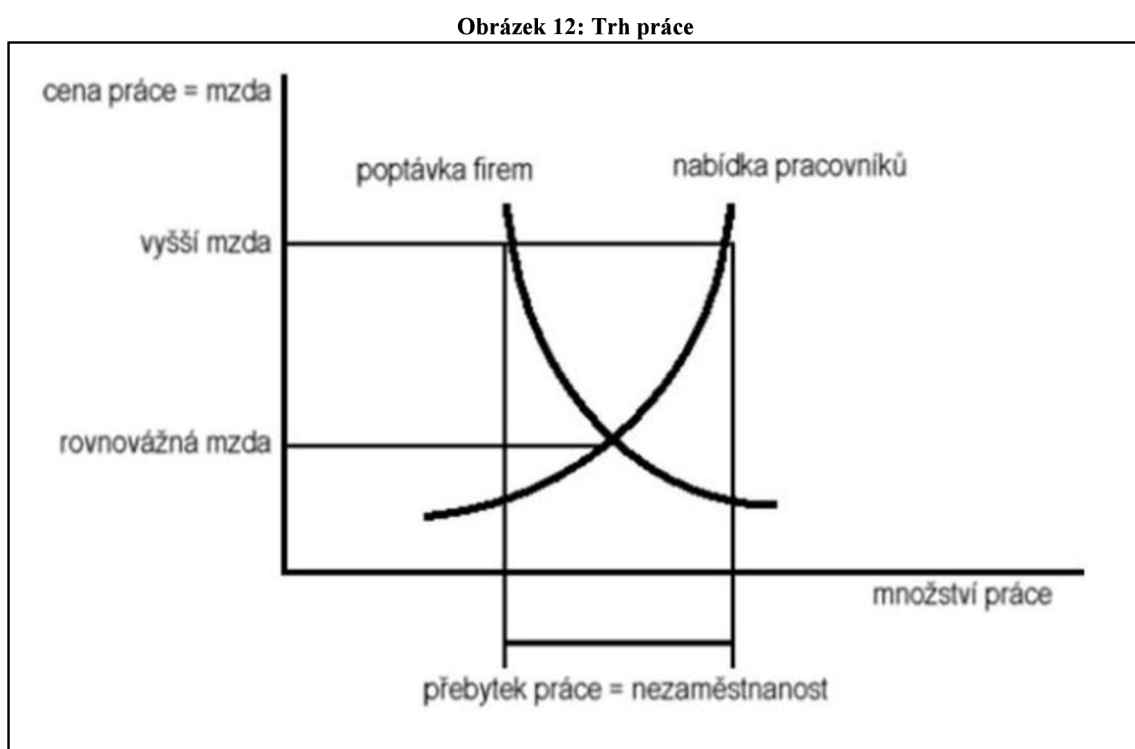
$$\text{Míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných lidí}}{\text{počet ekonomicky aktivních obyvteř}} \times 100$$

Zdroj: Jurečka, 2017

3.8.2.1 Trh práce

Na trhu práce vzniká nezaměstnanost, pokud nastane situace, že nabídka zaměstnanců převyšuje poptávku firem. Mezi další situaci, která může nastat na trhu práce je rovnost nabídky a poptávky, kdy pracují všichni, kteří pracovat chtějí. Tato situace vzniká na trhu práce při rovnovážné mzdě. Pokud poptávka převyšuje nabídku, firmy chtějí více pracovní síly, ale za nízké mzdy je nemohou sehnat (Švarcová, 2004, s. 44).

Na obrázku č. 12 je znázorněn trh práce. Na ose x je uvedeno množství práce a na ose y je uvedena cena práce, která se označuje jako mzda.

Zdroj: Švarcová, 2004

3.8.2.2 Druhy nezaměstnanosti

Makroekonomický pohled nezaměstnanost dělí na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolná nezaměstnanost znázorňuje obyvatele, kteří nechtějí pracovat i přesto, že jsou k dispozici pracovní místa. Jedná se například o zděnění peněz od příbuzných, nebo prostě pracovat nepotřebují, protože je finančně zajistí partner nebo manžel. Naopak nedobrovolná nezaměstnanost zachycuje část obyvatel, kteří chtějí pracovat, ale nemohou vhodnou práci najít (Švarcová, 2004, s. 41).

Mezi další druhy nezaměstnanosti řadíme nezaměstnanost strukturální, frikční, cyklickou a sezónní. Strukturální nezaměstnanost nastane vlivem strukturálních změn v dané ekonomice. V dané fázi některá odvětví upadají a další odvětví se naopak rozvíjejí. Změny se týkají poklesu poptávky po určitých pracovních místech a zároveň se také týká růstu poptávky po jiných pracovních místech. Kvůli upadajícímu odvětví jsou někteří zaměstnanci propuštěni, tito zaměstnanci mohou pracovat v rozvíjejícím se odvětví po získání rekvalifikace. Sezónní nezaměstnanost souvisí s ročním obdobím. Tato nezaměstnanost vzniká nejčastěji v oblasti zemědělství nebo ve stavebnictví (Holman, 2016, s. 280).

Frikční nezaměstnanost vzniká kvůli pohybu lidí mezi místem bydliště nebo prací. Cyklická nezaměstnanost závisí s cyklickými změnami výkonnosti ekonomiky. S poklesem ekonomiky tento druh nezaměstnanosti narůstá, s růstem je to naopak. (Fuchs, Tuleja, 2005, s. 139).

Mezi další druhy nezaměstnanosti patří dobrovolná a nedobrovolná. Dobrovolná nezaměstnanost je v situaci, kdy nezaměstnaný uchazeč hledá práci. Za odvedenou práci chce vyšší mzdu, než je mzda, která je nabízena na trhu práce. Kvůli tomu nemůže najít práci. Nedobrovolná nezaměstnanost je taková, kde uchazeči hledají práci za mzdu, která na trhu práce dominuje, někteří uchazeči by přijali i práci za nižší mzdu, ale nemohou ji najít. Důvodem této nezaměstnanosti jsou překážky, které brání snížení mezd. Mezi hlavní překážkou patří odbory, které mají jako hlavní cíl zabránění prosazování zvyšování mezd na trhu práce. Další příčina může být i minimální mzda, která je daná zákonem. Stát stanovuje minimální mzdu a zaměstnavatelé poté nesmí dát nižší mzdu, než je stanovena zákonem (Holman, 2016, s. 297).

3.8.3 Inflace

Inflace je považována za nežádoucí stav v ekonomice, nemá pozitivní dopady na lidském životě apod. Mezi základní definice řadíme tu, která říká, že inflace je růst všeobecné cenové hladiny. Jedná se o ekonomickou rovnováhu, jejím znakem je rostoucí cenová hladina. Inflace je vyjádřena jako růst spotřebitelských cen. Inflace se vyjadřuje tzv. mírou inflace. Míra inflace je změna cenového indexu vyjádřena v procentech proti předchozímu časovému období. Inflace je také stálý růst agregátní cenové hladiny v určitém čase zachycující všechny služby a zboží. Inflace představuje znehodnocení vkladů, tj. peněz (Brčák, Sekerka, 2010, s. 173).

Opakem inflace je deflace. Deflace se v reálném životě moc nevyskytuje, je velmi ojedinělá. Deflace je reálné zdražování všech budoucích závazků, jedná se o splátky úvěrů, mzdy, přímé daně a smluvně dohodnuté nájemné apod. Deflace je tedy všeobecný pokles cenové hladiny (Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012, s. 79).

Inflace se projevuje jako růst cenové hladiny. Růst cenové hladiny představuje zvýšení cen zboží a také služeb. Podle příčiny vzniku inflace, můžeme inflaci rozdělit na poptávkovou a nabídkovou inflaci. Poptávková inflace vzniká tehdy, pokud na trhu je více poptávky při stejném objemu nabídky. Zvýšená poptávka přivodí růst cen nabídky, zaměstnanci, kteří v této situaci vystupují jako poptávka budou chtít zvýšení mezd, díky tomu se zvýší náklady podniků, a to vyvolá zvýšení na straně nabídky, a to je vliv tzv. inflační spirály. Nabídková inflace nastává, pokud se zvyšují ceny vstupů do výroby (materiál, energie apod.), tento jev vyvolá u poptávky opět zvyšování mezd, a to způsobí znovu zvýšení cen nabídky vstupů (Švarcová, 2004, s. 39).

Obrázek 13: Vzorec indexu inflace

$$\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \cdot 100,$$

kde

- π_t představuje index inflace,
- P_t značí cenovou hladinu v čase t ,
- P_{t-1} značí cenovou hladinu v čase $t - 1$.

Zdroj: Brčák, Sekerka, 2010

Všeobecná cenová hladina se zjišťuje cenovými indexy. Mezi nejznámější cenový index řadíme Index spotřebitelských cen (CPI). Statky a služby jsou zařazeny do košů podle výdajů domácností za určitý rok. Pro zjištění se používá jako základní rok 2005. Spotřebitelský koš obsahuje 729 statků a služeb, které jsou zařazeny do 12 skupin. Statistikové každý měsíc zjišťují ceny daných produktů v obchodech. Podle autora Pavelky se při zjišťování CPI postupuje následovně „Statistikové nejdříve vydělí cenu statku ve sledovaném období (roce) cenou tohoto statku v základním období a tento podíl pak vynásobí váhou tohoto statku v celém spotřebním koši. To udělají u všech statků a služeb obsažených ve spotřebním koši a provedou jejich součet. Tak dostanou průměrnou (všeobecnou) cenovou hladinu ve sledovaném období (roce)“ (Pavelka, 2010, s. 134).

V níže uvedené tabulce č. 1 jsou vypsané skupiny spotřebního koše podle CPI, ve kterých jsou seřazeny statky a služby, které se používají pro výpočet tohoto cenového indexu.

Tabulka 1: Složení spotřebního koše podle CPI

<u>1.</u>	Potraviny a nealkoholické nápoje	164
<u>2.</u>	Alkoholické nápoje a tabák	20
<u>3.</u>	Odívání a obuv	71
<u>4.</u>	Bydlení, voda, energie, paliva	41
<u>5.</u>	Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	82
<u>6.</u>	Zdraví	47
<u>7.</u>	Doprava	83
<u>8.</u>	Pošty a telekomunikace	3
<u>9.</u>	Rekreace a kultura	113
<u>10.</u>	Vzdělávání	12
<u>11.</u>	Stravování a ubytování	43
<u>12.</u>	Ostatní zboží a služby	50
Úhrn položek		729

Zdroj: Vlastní zpracování, Pavelka, 2010

Dalším indexem, kterým se zjišťuje všeobecná cenová hladina je Index výrobců (PPI). Tento index se skládá z několika indexů. ČSÚ sleduje např. index cen zemědělských výrobců, index cen průmyslových výrobců a další. PPI patří mezi důležitý index, protože sleduje konkurenci výrobců. V daném indexu také existuje jako u indexu CPI určitý koš, ale má jiné složení, protože se specifikuje pro různá odvětví a obory (Pavelka, 2010, s. 137).

Posledním cenovým indexem je implicitní cenový deflátor. Deflátor se spočítá jako podíl nominálního HDP a reálného HDP. Tento cenový index se vyjadřuje v procentech. Nominální HDP je vyjádřen v běžných cenách sledovaného roku a reálný HDP je naopak vyjádřen stálými cenami roku základního. Deflátorem HDP zachycujeme veškeré statky a služby, které jsou vyprodukovány v ekonomice daného státu. Není zde používán žádný spotřební koš jako v předchozích indexech (Jurečka, 2010, s. 116).

Mezi typy inflace řadíme mírnou inflaci, která se také označuje jako plíživá inflace, dále také pádivou inflaci a hyperinflaci. Mírná inflace je charakteristická tempem růstu cenové hladiny, která nepřekračuje tempo růstu výkonu. Tento typ inflace se pohybuje pod 10 %. Roste nominální a reálný produkt. Pádivá inflace se charakterizuje rychlejším růstem cenové hladiny proti růstu výkonu dané ekonomiky. Jejím důsledkem je klesání kupní síly peněz. Tento dopad zobrazuje změnu v jednání subjektů ekonomiky. Ekonomické subjekty se snaží zmenšovat dobu pro držení peněz. V tomto případě inflace ovlivňuje výpočet cen v uzavírání obchodních smluv. Pádiví inflace se pohybuje v desítkách %. Hyperinflace se považuje za extrémní stav, pohybuje se v řádech tisíců %. V tomto případě peníze neplní funkci uchování kupní síly a jsou znehodnoceny (Fuchs, Tuleja, 2005, s. 227).

3.8.4 Platební bilance

Platební bilance vyjadřuje vztahy mezi zahraničím a danou zemí. Je to bilance uspořádaných zápisů transakcí ekonomiky (Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012, s. 159).

Platební bilance je brána jako dokument, který zachycuje tok reálných peněžních a finančních aktiv mezi tuzemskem a zahraničím. Tato bilance je rozdělena do několika skupin, mezi které řadíme:

- běžný účet,
- kapitálový účet,
- finanční účet,
- chyby a opomenutí a
- změny v devizových rezerv.

Na níže uvedeném obrázku č. 14 je zobrazena podrobnější struktura platební bilance.

Obrázek 14: Struktura platební bilance

A: Běžný účet Bilance obchodu (obchodní bilance) Bilance služeb Bilance výnosů Běžné převody
B: Kapitálový účet
C: Finanční účet Přímé investice Portfoliové investice Ostatní investice
D: Chyby, kurzové rozdíly
E: Devizové rezervy

Běžný účet představuje přehled importu a exportu zboží a služeb, převody peněz do zahraničí apod. Skupina běžného účtu se rozděluje na bilanci obchodu, služeb, výnosů a ostatní běžné převody. Obchodní bilance zahrnuje jen import a export zboží. Do bilance služeb patří výdaje a příjmy ze služeb, které se vyvážejí a dovážejí do cizí země. Součet obchodní bilance a bilance služeb nazýváme jako čistý vývoz (Wawrosz, 2007, s. 70).

Do kapitálového účtu se zachycují kapitálové převody, mezi které patří odpuštění dluhů, převody akcií a také převody, které souvisí se stěhováním lidí. Mezi finanční účet se řadí zejména pohledávky a závazky cizincům dané země vzhledem k zahraničí. Jedná se především o přímé zahraniční investice zajišťující podíl na základním kapitálu společnosti. Dále sem řadíme portfoliové investice zahrnující přesun cenných papírů bez práva spolurozhodování, jedná se nejčastěji o obligace. Také do skupiny finančního účtu patří ostatní investice, které souvisejí s bankovními úvěry a vklady. Mezi další skupinu patří chyby a opomenutí, které udržují vyrovnanost platební bilance, např. řeší nesprávnou evidenci toků nebo problémy, které jsou spojené se zajišťováním údajů ze statistik bankovních institucí. Do změn devizových rezerv patří vývoj aktiv, které má k využití centrální banka, jedná se nejčastěji o cizí měny, zlato apod (Vlček, 2009, s. 468).

3.8.4.1 Vyrovnaní platební bilance

Obecně platí, že platební bilance je účetní protokol, který funguje na principu podvojného účetnictví, proto musí být jako souhrn neustále vyvážený. Vyrovnaná platební bilance je tehdy, pokud v daném období neklesnou (nevyrostou) devizové rezervy České národní banky. Tyto rezervy zahrnují zásobu v cizí měně. Existuje několik nástrojů, které slouží k vyrovnaní platební bilance. Jedná se o:

- měnový kurz,
- restriktivní opatření.

Mezi hlavní nástroj pro vyrovnaní platební bilanci řadíme měnový kurz. Měnový kurz je účinný způsob využívající změny rezerv cizí měny. Česká národní banka může kurz koruny znehodnotit nebo zhodnotit. Znehodnocení měnového kurzu směřuje k inflaci, a naopak zhodnocení měnového kurzu dojde při prodeji deviz. Do restriktivních opatření patří cla a kvóty. Mezi vedlejší cíle tohoto opatření je ochrana spotřebitele a pokles dovozu (Brčák, Sekerka, Stará, Svoboda, 2012, s. 160).

4 Praktická část

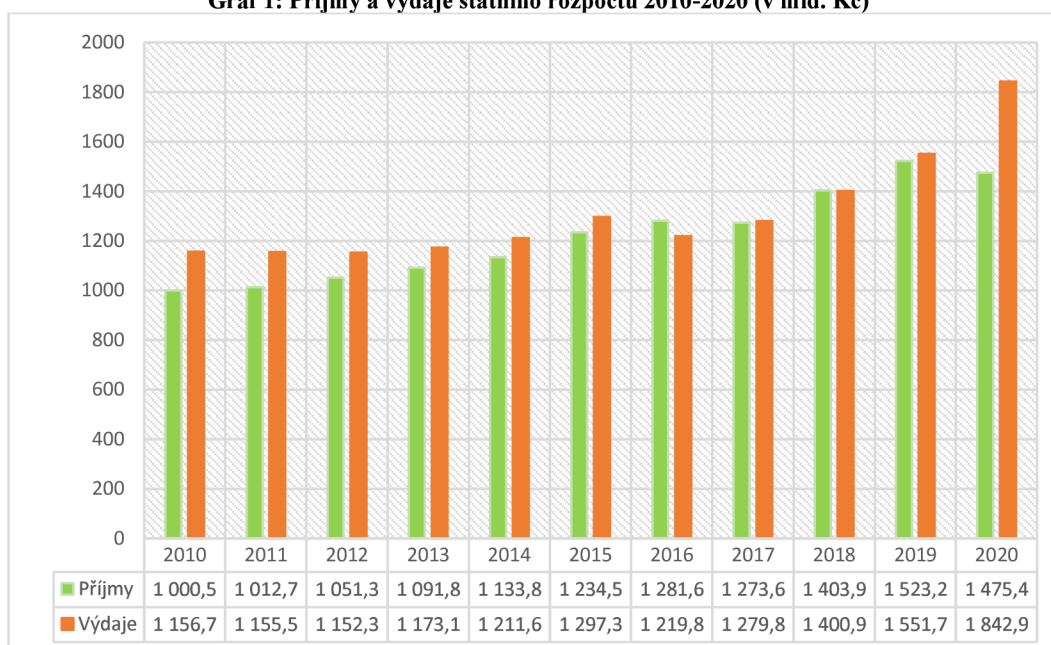
V této části diplomové práce byly veškeré údaje získány prostřednictvím výročních zpráv České a Slovenské národní banky. Dále také byla statistická data čerpána z Českého statistického úřadu. Informace týkající se státního rozpočtu byly čerpány ze stránek Ministerstva financí a informace z oblasti zaměstnanosti, respektive nezaměstnanosti byly získány ze stránek Ministerstva práce a sociálních věcí.

4.1 Státní rozpočet ČR

V této kapitole se zaměříme na státní rozpočet České republiky a jeho vývoj v letech 2010–2020. Jak již bylo řečeno, státní rozpočet je finanční plán o hospodaření daného státu. Z hlediska fiskální politiky patří státní rozpočet mezi významný nástroj, se kterým může vláda plnit svá opatření.

Na níže uvedeném grafu č. 1 jsou pro lepší přehlednost znázorněny příjmy a výdaje státního rozpočtu ve sledovaném období 2010-2020. Z grafu je patrné, že kladné saldo státního rozpočtu bylo pouze v letech 2016 a 2018. Naopak největší schodek státního rozpočtu je v posledním roce sledování. Tento vysoký schodek je zapříčiněn krizí, která ovlivnila státní rozpočet nejen České republiky.

Graf 1: Příjmy a výdaje státního rozpočtu 2010-2020 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

4.1.1 Příjmy státního rozpočtu

Jak již bylo uvedeno, příjmy státního rozpočtu se člení na daňové a nedaňové. Mezi daňové příjmy patří emise dluhopisů a bankovní úvěry. Do nedaňových příjmů řadíme kapitálové příjmy, přijaté transfery apod. Přímé daně jsou daně z příjmů fyzických a právnických osob, daň z nemovitosti, silniční daň apod. Nepřímou daní jsou DPH, daň ekologická a spotřební daň.

V roce 2010 činily celkové příjmy 1 000,5 mld. Kč. Schválený státní rozpočet byl 1 055,18 mld. Kč, vláda tedy tento plán naplnila pouze z 94,8 %.

Celkové příjmy v dalším roce činily 1 012,8 mld. Kč, oproti předchozímu roku bylo mírné zvýšení, přesněji o 12,3 mld. Kč. Plán státního rozpočtu pro daný rok byl naplněn z 94,2 %.

V roce 2012 byly celkové příjmy 1 051,4 mld. Kč, ani v daném roce nedošlo k naplnění schválených rozpočtových příjmů. Příjmy byly naplněny pouze z 96,1 %. Ani zvýšení snížené sazby daně u DPH nenaplnilo svůj cíl. Toto zvýšení snížené sazby daně bylo nastaveno jako příjmové opatření. Cílem bylo zajištění zvyšování příjmů do státního rozpočtu a díky tomu snižovat deficit státního rozpočtu. Bohužel to nenaplnilo svá očekávání.

V dalším roce sledování celkové příjmy činily 1 091,9 mld. Kč. Plán příjmů byl překonán o 1,2 mld Kč. Toto převýšení nastalo poprvé od hospodářské krize v roce 2008. Největší příjmovou položkou se stala DPH, která se meziročně zvýšila o více než 20 mld Kč. To způsobilo navýšení daňových sazeb.

V roce 2014 byly celkové příjmy za tento rok 1 099,3 mld. Kč. Mezi největší položku patří pojistné na sociální zabezpečení, které tvoří více než 382,9 mld. Kč, další položkou je DPH, která tvoří 218,7 mld. Kč státního rozpočtu. Největší změnou oproti roku 2013 bylo navýšení inkasa spotřební daně z minerálních olejů. Příčinou bylo zrušení nároku na vrácení této daně u tzv. zelené nafty. Název zelená nafta se používá při používání nafty pro zemědělskou prvovýrobu a také hospodaření v lese.

Příjmy státního rozpočtu v roce 2015 byly 1 218,5 mld. Kč, což je o 19,2 mld. Kč více než v předchozím roce. Největší částí příjmů tvoří vybrané pojistné na sociální zabezpečení, které zahrnuje zejména důchodové pojištění. V daném roce se předpokládal u plateb DPH meziroční nárůst přibližně o 4,8 %, to je cca 10,6 mld. Kč. Ve stejném roce se také promítlo znovuzavedení vrácení daně z minerálních olejů osobám, které je užívají pro zemědělskou

prvovýrobu. Dopad uvedeného opatření se předpokládal ve výši 1,2 mld. Kč. Dalším zvýšením příjmů státního rozpočtu byl výběr spotřební daně z tabákových výrobků, kdy v roce 2015 byla zvýšena sazba této daně.

V roce 2016 činily příjmy státního rozpočtu více než 1 180,9 mld. korun. Největší položku tvoří povinné pojistné na sociálním zabezpečení, které tvoří více než 35 % celkových příjmů státního rozpočtu, do kterých patří příspěvek na důchodové pojištění, nemocenské pojištění a také příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Naopak nejmenší podíl na příjmy mají kapitálové příjmy, které zahrnují úroky z držby směnek a cenných papírů, podíly na zisku z obchodních korporací a další.

V roce 2017 byla hodnota příjmů státního rozpočtu 1 249,3 mld. Kč. Nejvyšší hodnotu tvoří opět povinné pojistné na sociální zabezpečení, které činí 447,8 mld. Kč, což tvoří přibližně 36 % celkových příjmů státního rozpočtu. V daném roce také dochází k nárůstu mezd.

V roce 2018 dosáhly celkové příjmy státního rozpočtu 1 403,9 mld. Kč. Meziroční růst činil více než 130 mld. Kč, tj. o 10,2 %. Příčinou byly veškeré hlavní složky příjmů. Daňové příjmy vzrostly o 36,5 mld. Kč, pojistné na sociální zabezpečení o 46,9 mld. Kč. Daňové příjmy včetně pojistného na sociální zabezpečení překročily plánovanou výši o 19,7 mld. Kč. Saldo hospodaření státního rozpočtu v tomto roce dosáhlo přebytku ve výši 2,9 mld. Kč, což je druhý nejlepší výsledek od roku 1996. Příznivý vývoj ekonomiky v daném roce doprovázel růst platů ve veřejném a soukromém sektoru. Dále také tento vývoj podpořila opatření, která byla zavedena v předchozích letech, jedná se o elektronickou evidenci tržeb a také o kontrolní hlášení.

V roce 2019 činily celkové příjmy 1 523,2 mld. Kč. Daňové příjmy vzrostly o 46,6 mld. Kč a příjmy z pojistného o 59,5 mld. Kč. Vzrostl také výběr daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Růst této daně činil více než 11 %. Naopak mírně pokleslo inkaso všech spotřebních daní. Mezi spotřební daně řadíme daň z minerálních olejů, z lihu, z piva, z vína a meziproductů, z tabákových výrobků a ze surového tabáku. Tento pokles byl převážně ovlivněn nižším výběrem daně z tabákových výrobků.

Rok 2020 byl velmi ovlivněn světovou koronavirovou krizí, která ovlivnila světové ekonomiky a s tím byl spojený také propad celé ekonomiky, nejen České republiky. Tento nepříznivý vývoj zapříčinil růst míry nezaměstnanosti a také celkový pokles produkce na českém území. V daném roce meziročně poklesly příjmy o 47,7 mld. Kč, což jsou přibližně 3 %. Naopak k nárůstu došlo prostřednictvím rozpočtu z Evropské unie, které

vzrostly o 8,3 %. Dále poklesly také daně z příjmů právnických a fyzických osob, spotřební daně, u kterých nejvíce poklesla daň z minerálních olejů. Spotřeba minerálních olejů průběžně klesala kvůli vládním restrikcím, které byly spojeny s omezením pohybu a přepravy. Také klesala daň z lihu, zejména z důvodu zavření restauračních zařízení.

4.1.2 Výdaje státního rozpočtu

V roce 2010 činily výdaje státního rozpočtu 1 156,79 mld. Kč. Běžné i kapitálové výdaje poklesly o 0,7 % oproti předchozímu roku. Mandatorní výdaje představovaly 628 mld. Kč. Jak již bylo řečeno, mandatorní výdaje jsou povinné výdaje ze zákona, které musí vláda daného státu vynaložit bez ohledu na velikost příjmů. Tyto výdaje tvoří největší část státního rozpočtu. Jedná se o dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory, podpory v nezaměstnanosti, dávky nemocenského pojištění apod. Největší přírůstek v daném roce byl zaznamenán v dávkách důchodového pojištění.

V roce 2011 činily výdaje 1 155,52 mld. Kč, což je o 1,27 mld. Kč méně než v předchozím roce. V uvedeném roce se vláda snažila splnit jedno z Maastrichtských kritérií, které žádá deficit v maximální výši 3 % hrubého domácího produktu. Růst je opět patrný u mandatorních výdajů, které byly 652,7 mld. Kč.

I v třetím roce sledování se výdaje snížily na 1 152,39. Snížení je o více než 3 mld. Kč. Velký nárůst byl opět zaznamenán u mandatorních výdajů, které vzrostly na 653,4 mld. Kč, což je o necelou 1 mld. Kč více než v předchozím roce.

V roce 2013 došlo po třech letech k mírnému nárůstu výdajů státního rozpočtu. V tomto roce došlo k navýšení 20 mld. Kč na 1 173,13 mld. Kč oproti předchozímu roku. Běžné výdaje tvořily 1 070,81 mld. Kč. Což je 88,4 % z celkových výdajů státního rozpočtu.

V roce 2014 byly celkové výdaje 1 211,3 mld. Kč. Celkové výdaje oproti předchozímu roku vzrostly o více než 38 mld. Kč. Největší položkou byly sociální dávky, které zahrnují rodičovské příspěvky, příspěvky na děti apod. Tato položka činila více než 505 mld. Kč. Změny, které v tomto roce nastaly, souvisely s navýšením mzdových prostředků pro státní zaměstnance a příslušníky bezpečnostních sborů cca o 2,4 mld. Kč. Dále se také zvýšily výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi, které souvisejí se základními potřebami. Tyto dávky jsou vypláceny lidem, kteří nedokážou své potřeby uspokojit. Jedná se o dávky na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Také se zvýšily výdaje na dávky nemocenského pojištění, kdy se nemocenská opět vyplácela od 15. dne nemoci.

Výdaje státního rozpočtu se v roce 2015 oproti předchozímu roku zvýšily o 7,2 mld. Kč. Největší položkou výdajů státního rozpočtu jsou stále výdaje na sociální dávky, které každým rokem tvoří největší podíl ze všech výdajů státního rozpočtu České republiky. Sociální dávky mají dlouhodobě rostoucí charakter. Na dalším navýšení výdajů za daný rok stojí zvýšení platů zaměstnanců veřejné správy a také platy ve složkách ministerstva vnitra. Jedná se o hasiče, policisty apod.

V roce 2016 byly výdaje 1 250,9 mld. Kč. Největší položkou výdajů jsou stále sociální dávky, které tvoří 41,2 % výdajů, to je více než 515 mld. Kč. V daném roce celkové výdaje meziročně poklesly o 6 %. Menší nárůst o 1,2 % lze vidět pouze v oblasti běžných výdajů. Naopak kapitálové výdaje klesly o více než 50 %. Tento vývoj zapříčinil pokles výdajů, které byly vynaloženy na projekty ve spolupráci s Evropskou unií. Meziroční růst zaznamenaly mandatorní výdaje, které jsou povinné ze zákona. Jedná se například o dávky nemocenského a důchodového pojištění, nebo podpory v nezaměstnanosti.

V roce 2017 celkové výdaje činily 1 279,8 mld. Kč. Běžné výdaje vzrostly o 62,5 mld. Kč. Vzrůst zaznamenaly také výdaje povinné ze zákona. Hlavní část těchto výdajů činily sociální transfery, které tvořily 55 % z celkových vynaložených výdajů. Naopak pokles byl u kapitálových výdajů, které klesly na 81,75 mld. Kč.

Výdaje v roce 2018 tvořily 1 400,97 mld. Kč. V daném roce vzrostly také běžné výdaje a kapitálové výdaje jako v předchozím roce. Velký podíl na růst těchto výdajů měly zvýšené výdaje, které plynou do společných programů Evropské unie a České republiky. Dále vzrostly také mandatorní výdaje, které dosáhly hodnoty 746,7 mld. Kč, tvořily více než 53 % celkových výdajů. Od září 2018 byl spuštěn program slev na jízdné pro studenty a seniory. Tento program zvýšil mandatorní výdaje státu o miliardy korun.

Tempo růstu celkových výdajů státního rozpočtu v roce 2019 se zvyšoval již třetím rokem v řadě. K růstu přispěly nejvíce běžné a kapitálové výdaje. Do běžných výdajů patří výdaje na sociální dávky, které v daném roce byly větší o 46 mld. Kč než v předchozím roce. Větší výdaje byly také ve školství, zejména se to týká platů zaměstnanců. Posílení investic o více než 19 % zapříčinily vyšší odvody státnímu fondu dopravní infrastruktury.

V rámci krizového roku 2020 se celkové výdaje navýšily o 291,2 mld. Kč na 1 842,94 mld. Kč. Tento nárůst zapříčinily kompenzační bonusy dorovnávající ztráty, které vznikly podnikatelům kvůli zavedení vládních opatření na území České republiky. Meziroční nárůst činil 18,8 % a za sledované období to bylo nejvíce z meziročních nárůstů

celkových výdajů. Běžné výdaje vzrostly meziročně o 257,6 mld. Kč, také kapitálové výdaje vzrostly o 33,5 mld. Kč.

4.1.3 Saldo státního rozpočtu

Po zjištění celkových příjmů a výdajů státního rozpočtu dochází ke zjištění celkové bilance státního rozpočtu neboli saldo státního rozpočtu. Saldem státního rozpočtu rozumíme rozdíl mezi výdaji a příjmy státního rozpočtu. Přebytek státního rozpočtu vzniká, pokud jsou příjmy vyšší než výdaje. Pokud převyšují výdaje, tak se jedná o schodek státního rozpočtu. Níže uvedená tabulka č. 2 zobrazuje vývoj salda státního rozpočtu za sledované období 2010-2020. Na konci této kapitoly je pro lepší přehlednost tento vývoj znázorněn graficky.

Tabulka 2: Saldo státního rozpočtu ČR (v mld. Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo SR
2010	1 000,50	1 156,79	-156,29
2011	1 012,75	1 155,52	-142,77
2012	1 051,39	1 152,39	-101
2013	1 091,86	1 173,13	-81,27
2014	1 133,82	1 211,60	-77,78
2015	1 234,52	1 297,32	-62,8
2016	1 281,62	1 219,84	61,78
2017	1 273,64	1 279,80	-6,16
2018	1 403,92	1 400,97	2,95
2019	1 523,23	1 551,74	-28,51
2020	1 475,48	1 842,93	-367,45

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

V roce 2010 činil schodek více než 156 mld. Kč. V uvedeném roce byla finanční krize, během které byla zavedena protikrizová opatření. Nejvíce byl schodek ovlivněn příjmovou stránkou státního rozpočtu, kdy došlo k velkému poklesu výběrů daní.

V následujícím roce byl schodek snižen na 142,77 mld. Kč. Hodnota byla nižší o 13,6 mld. Kč než v předchozím roce. Uvedená suma byla horší o 7,6 mld. Kč, než činila hodnota daná plánovaným rozpočtem. Na nedodržení plánovaného rozpočtu měly vlivy i mimorozpočtové faktory. Jedním z nich je například zrušení zdanění státních příspěvků na stavební spoření ve výši 50 %, se kterým plánovaný státní rozpočet počítal. Uvedené zrušení bylo rozhodnuto na základě rozhodnutí Ústavního soudu České republiky.

V roce 2012 se schodek snížil na 101 mld. Kč, snížení souviselo s výběry DPH a také daní z příjmů právnických osob. V daném roce došlo k velkým úsporám na výdajové straně státního rozpočtu, které byly promítnuty v makroekonomických ukazatelích.

V roce 2013 dosáhl schodek hodnoty 81,26 mld. Kč. Na snížení schodku nejvíce přispěla úspora na straně výdajů konkrétně v oblasti doprava, která čerpala méně o 14,2 mld. Kč. Schodek meziročně poklesl o 19,74 mld. Kč oproti předchozímu roku.

V dalším roce sledovaného období bylo saldo státního rozpočtu opět ve schodku, který činil 77,78 mld. Kč. Oproti loňskému roku klesl o 3,48 mld. Kč. Podíl schodku daného roku na HDP činil 1,8 %. Schodek se snížil díky převyšujícím příjmům státního rozpočtu a také kvůli úspoře na straně výdajů.

V roce 2015 se schodek oproti předchozímu roku znovu snížil na sumu 62,8 mld. Kč. Meziroční pokles činil 14,98 mld. Kč. Snížení salda státního rozpočtu zapříčinily opět úspory, díky kterým se dosáhlo prostřednictvím rozpočtových příjmů v daném roce.

Poprvé za sledované období dosáhlo saldo státního rozpočtu přebytku, jednalo se o rok 2016. Přebytek činil 61,77 mld. Kč. Podle statistických údajů přebytek nastal poprvé od roku 1995. Celková úspora činila 131,77 mld. Kč. Dosažený přebytek byl velmi ovlivněn toky peněžních prostředků z rozpočtů EU.

Rok 2017 byl znovu schodkový. Schodek v daném roce činil 6,1 mld. Kč, což je pokles o 67,92 mld. Kč. Zatímco rok 2016 byl ovlivněn toky peněžních prostředků z rozpočtů Evropské unie, v uvedeném roce tomu bylo naopak. Výdaje do Evropské unie převýšily příjmy, které plynou z Evropské unie.

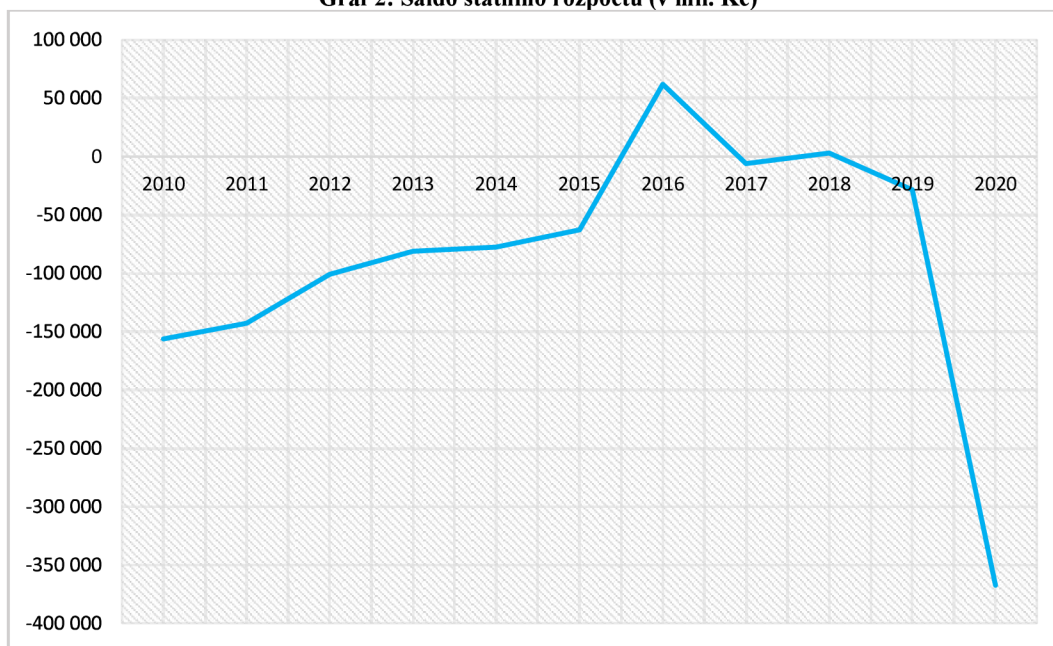
Další rok, kdy saldo státního rozpočtu vychází jako přebytek, byl rok 2018. Přebytek činil 2,9 mld. Kč. Saldo bylo lepší o 9 mld. Kč než v předchozím roce. Zvýšení způsobilo efektivní výkon ekonomiky, které se týkalo výběru daní a sociálního pojištění.

Rok 2019 byl opět ve schodkovém saldu státního rozpočtu. Propad oproti předchozímu roku činil více než 31 mld. Kč. Schodek za uvedený rok byl ve výši 28,52 mld. Kč.

Rok 2020 byl za sledované období nejhorší z důvodu koronavirové krize. Uvedená krize zasáhla celou ekonomiku České republiky. Týká se to především makroekonomických ukazatelů, státního rozpočtu, státního dluhu a dalších ukazatelů výkonnosti ekonomiky daného státu.

V níže uvedeném grafu č. 2 je znázorněn vývoj salda státního rozpočtu v České republice v letech 2010-2020. Za sledované období byl průběh rozdílu mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu optimální. Nejvyšší přebytek byl v roce 2016, kdy jeho hodnota činila 61 744 mil. Kč. V uvedeném grafu lze také vidět, že největší saldo státního rozpočtu je v podobě schodku ve výši 367 400 mil. Kč, což je nejvyšší hodnota ve sledovaném období. Tuto hodnotu nejvíce ovlivnila koronavirová krize, která ovlivnila nejen státní rozpočet, ale celkově celou ekonomiku České republiky. Kvůli restrikcím se zvyšovaly výdaje státního rozpočtu, které vláda vyplácela v podobě sociálních a nemocenských dávek. Uvedené dávky pokrývaly hlavně ošetřovné.

Graf 2: Saldo státního rozpočtu (v mil. Kč)

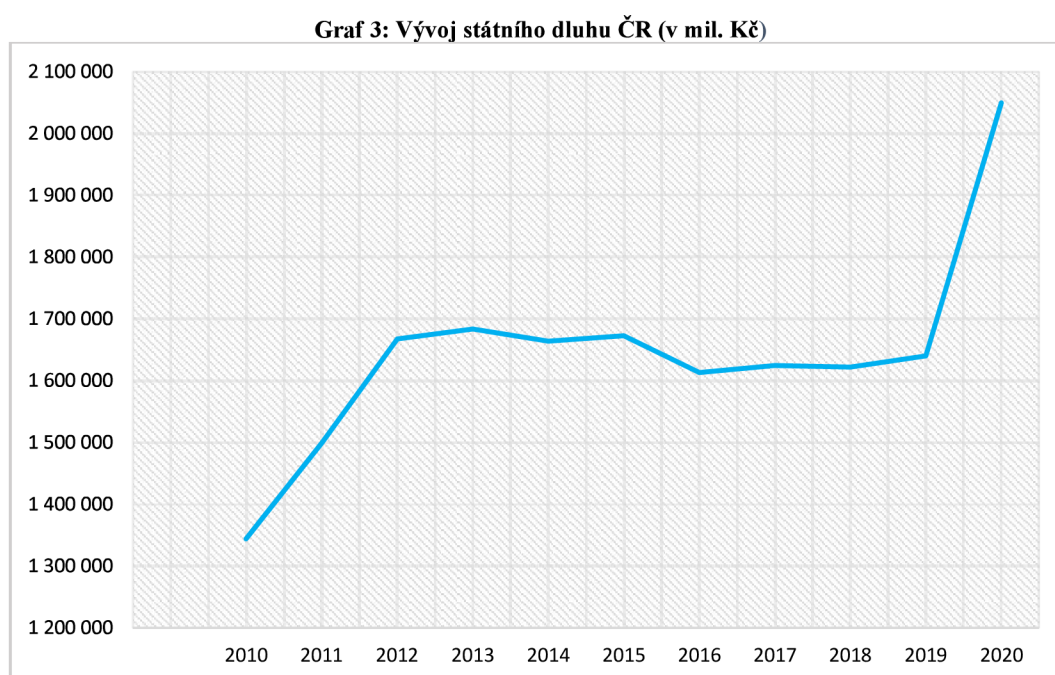

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

4.2 Státní dluh ČR

Státní dluh ČR zahrnuje celkovou sumu nesplacených půjček, kterou si Česká republika vypůjčila na pokrytí schodků státního rozpočtu a nesplacených úroků těchto půjček.

Níže uvedený graf č. 3 znázorňuje vývoj státního dluhu ve sledovaném období 2010–2020. Z grafu je patrné, že vývoj státního dluhu se zvyšuje nejvíce v posledním sledovaném období, kdy opět velmi zasáhla pandemie Covid-19.

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

Za sledované období se státní dluh celkově zvýšil o 705 mil. Kč. Státní dluh České republiky je založen na financování schodků státního rozpočtu.

V roce 2010 pokračovalo zvyšování státního dluhu, tzn. zvyšování státních finančních pasiv. Zvyšování státního dluhu je od roku 1997 dlouhodobým trendem. Státní dluh se v roce 2010 zvýšil o 165,8 mld. Kč oproti předchozímu roku, jedná se o 14,1 procentních bodů. Vnitřní dluh se zvýšil o více než 109 mld. Kč a vnější státní dluh se zvýšil o pouhých 56 mld. Kč. Mezi vnitřní dluh se řadí státní pokladniční poukázky, státní dluhopisy a krátkodobé půjčky. Vnější dluhem jsou veškeré zahraniční emise dluhopisů, směnky a půjčky od Evropské investiční banky. Celkové půjčky v daném roce byly více než 403,4 mld. Kč, z toho 169,1 mld. Kč bylo půjčeno prodejem státních pokladničních poukázek,

téměř 167 mld. Kč bylo zapůjčeno prodejem střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů na domácím trhu, dále více než 49 mld. Kč bylo půjčeno prodejem dlouhodobých dluhopisů na zahraničním trhu a v poslední řadě 7,5 mld. Kč bylo půjčeno prostřednictvím krátkodobých půjček na domácím trhu a 10,3 mld. Kč bylo půjčeno Evropskou investiční bankou. Ve sledovaném roce se státní dluh kvůli zhodnocení české koruny snížil o 1,8 mld. Kč, tuto změnu vyvolalo snížení hodnoty zahraničních emisí dluhopisů.

V roce 2011 se státní dluh zvýšil téměř o 155,3 mld. Kč, jedná se o více než 11,6 procentních bodů. Vnitřní státní dluh se navýšil o přibližně 146 mld. Kč a vnější se zvýšil téměř o 9,4 mld. Kč. Celkové půjčky činily 464,3 mld. Kč. Prodejem státních pokladničních poukázek bylo půjčeno 237 mld Kč, 20,4 mld. Kč bylo půjčeno prodejem spořicíh státních dluhopisů, 180,2 mld. Kč bylo zapůjčeno prostřednictvím prodeje střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů na českém trhu, téměř 925 mil. Kč bylo půjčeno prodejem dlouhodobých dluhopisů na zahraničním trhu, 5,2 mld. Kč zapůjčila Evropská investiční banka a 20,5 mld Kč bylo zapůjčeno pomocí krátkodobých půjček na tuzemském trhu. Státní dluh se v daném roce zvýšil o 4,5 mld. Kč kvůli znehodnocení české koruny. Příčinou této změny bylo zejména zvýšení hodnoty zahraničních emisí dluhopisů o 4,5 mld. Kč a také se jednalo o zvýšení korunové hodnoty směnek pro úhradu účasti u IBRD (Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj) o 4 mil. Kč.

V roce 2012 se neustále zvyšoval státní dluh. V tomto roce se státní dluh zvýšil o více než 168 mld. Kč, což znamená, že se státní dluh zvýšil o 11 procentních bodů. Vnitřní státní dluh vzrostl o 105 mld. Kč a vnější dluh se také zvýšil a to o 63 mld. Kč. Celkové půjčky prostřednictvím dluhových instrumentů tvořily více než 552 mld. Kč. Emisí státních pokladničních poukázek bylo půjčeno více než 247 mld. Kč a dále prostřednictvím emisí spořicíh státních dluhopisů bylo půjčeno 45,4 mld. Kč. Emise a prodeje střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů na zahraničním trhu se rovnaly hodnotě 164,5 mld. Kč. Krátkodobé půjčky na domácím trhu tvořily 22,4 mld. Kč z celkových půjček v daném roce. Česká republika si od Evropské investiční banky půjčila více než 2,9 mld. Kč k financování schodků státního rozpočtu.

Státní dluh v roce 2013 se zvýšil na 1 683 mld. Kč. Vnitřní dluh se oproti předchozímu růstu zvětšil o 0,8 mld. Kč a vnější dluh o přibližně 15 mld. Kč. Půjčka prostřednictvím emisí státních pokladničních poukázek v daném roce činila 172,2 mld. Kč. Evropská investiční banka poskytla České republice úvěr v hodnotě 4,2 mld. Kč. Z celkových půjček bylo

půjčeno prostřednictvím prodejů střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů téměř 145,6 mld. Kč na domácím trhu. Krátkodobé půjčky činily 28,1 mld. Kč na domácím trhu.

Od roku 2014 až do konce roku 2019 došlo ke snížení státního dluhu v absolutním vyjádření z 1 683,3 mld. Kč na 1 640,2 mld. Kč, to je pokles o více než 43 mld. Kč. V poměrovém vyjádření k HDP je to ze 41,1 % na konci roku 2013 a na konci roku 2019 to bylo 29,1 %, to je pokles o 12 procentních bodů. Důsledek snížení bylo efektivní řízení likvidity státní pokladny. V letech 2016 a 2018 to bylo kvůli dosažení přebytku státního rozpočtu. Státní dluh se v roce 2019 zvýšil na 1 640,2 mld. Kč to je více než 18 mld. Kč oproti předchozímu roku. V roce 2015 státní dluh poklesl 1,8 procentních bodů na úroveň 37,2 %. Kvůli uvedeným procentům se Česká republika řadí mezi nejméně zadlužené státy v Evropské unii. Jedná se o druhý meziroční pokles podílu státního dluhu na HDP v řadě. První pokles byl v předchozím roce o 2,2 procentních bodů.

V roce 2020 byl státní dluh největší za posledních deset let, jak bylo již výše zmíněno, zapříčinila to celosvětová krize kvůli nemoci Covid-19. Velké navýšení státního dluhu bylo způsobeno především velkými výdaji na kompenzace firem kvůli uzavření v oblasti gastronomie apod. a také koronavirovému omezení v podobě ošetřovného, karantény atd. Státní dluh činil více než 2 049 731 mil. Kč. Bylo to více než 409 546 mil. Kč oproti předchozímu roku.

4.3 Makroekonomické ukazatele ČR

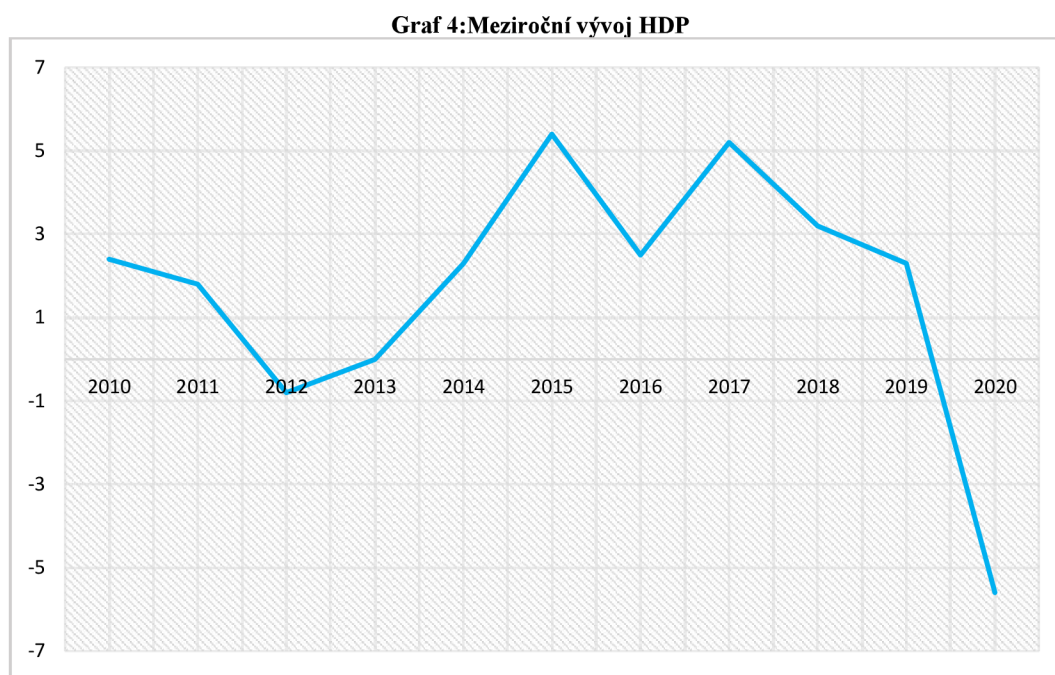
Vliv hospodářství státu závisí nejvíce na fiskální politice, ale také na makroekonomických ukazatelích, které zobrazují výkonnost dané ekonomiky státu. Vývoj ekonomiky České republiky je vázaný na ekonomiku jiných států, například Německa. Uvedená země je s Českou republikou propojená skrz zahraniční obchod.

V této části diplomové práce budou použity pro znázornění výkonnosti ekonomiky České republiky čtyři makroekonomické ukazatele a jejich vývoj bude zobrazen v období 2010–2020. Mezi tyto ukazatele patří hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a platební bilance. Vybrané ukazatele společně znázorňují magický čtyřúhelník, který svou plochou vyobrazuje výkonnost ekonomiky daného státu. Česká republika si v průběhu posledních let prošla velkým hospodářským vývojem. Ať už se jedná o ekonomickou krizi v roce 2009, nebo výskyt nemoci Covid-19 v roce 2020.

4.3.1 Hrubý domácí produkt (HDP)

Hrubý domácí produkt patří mezi celosvětově nejsledovanější ukazatel. Řadí se mezi nejvýznamnější ukazatel, který se používá při srovnání ekonomické výkonnosti mezi státy ve světě. Hrubý domácí produkt je vyjádřený v peněžních jednotkách. Ukazatel nám dává informaci o celkovém objemu finální produkce, která byla vyprodukována na daném území státu za určité časové období. HDP je tvořen prostřednictvím celkové míry produkce.

V níže uvedeném grafu č. 4 je znázorněn meziroční vývoj HDP (v %) v České republice ve sledovaném období 2010–2020. Z uvedeného grafu lze odvodit, že vývoj HDP je po celé sledované období kolísavý. Graf znázorňuje, že ukazatel má od roku 2010 do roku 2012 klesající průběh, poté následuje růst, který je až do roku 2015. Naopak od roku 2017 má opět klesající tendenci.

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

V prvním roce sledování nejvíce rostla poptávka. Spotřeba statků a služeb se takřka nezměnila a domácnosti více šetřily, své úspory téměř neutrácely. Růst ekonomiky byl velmi ovlivněn odvětvím zpracovatelského průmyslu. K růstu hrubého domácího produktu přispěly také čistý vývoz a tvorba kapitálu, která stoupla o 4,2 %. Největší nárůst byl zaznamenán v oblasti zásob podniků. Dále byl také růst ovlivněn rostoucí poptávkou sousedního Německa po českých výrobcích a službách. Růst zahraniční poptávky, jak již

bylo uvedeno, nejvíce ovlivnilo zvyšování zásob firem. Hrubý domácí produkt meziročně vzrostl o více než 2 % oproti předchozímu roku. V tomto období se začala postupně ekonomika vzpamatovávat z doznívající hospodářské krize z roku 2009. Nejvíce k růstu přispěla výroba dopravních prostředků, odvětví strojírenství a také elektrotechnický průmysl. Meziročně téměř nerostla spotřeba domácností a výdaje vlády. Vývoj HDP byl poznamenán také omezením rozpočtových výdajů vládních organizací, které se nejvíce promítlo v druhé polovině daného roku. Podle Českého statistického úřadu patřil rok 2010 k rozvoji fotovoltaické energetiky. Fotovoltaické elektrárny, respektive solární elektrárny, patří do kategorie obnovitelných zdrojů energie, což znamená, že tyto elektrárny využívají zdroj energie, který nelze zcela vyčerpat. Jedná se o sluneční záření. Při produkci této energie se nevytvářejí žádné škodlivé emise. V současné době jsou díky uvedené vlastnosti velmi oblíbené kvůli šetrnému zacházení k životnímu prostředí. Avšak mezi zásadní nevýhodu patří vysoké pořizovací náklady této solární elektrárny.

V následujícím roce 2011 se růst ekonomiky zmírnil. Meziroční vývoj hrubého domácího produktu v tomto roce klesl na hodnotu 1,8. Rychlost poklesu byla postupná v průběhu celého sledovaného roku. Pomalý růst byl nejvíce ovlivněn nízkou spotřebou domácností a státu. Pokles výdajů na finální spotřebu domácností a vlády patřil v České republice podle statistických údajů Eurostat mezi nejhorší v Evropské unii. V daném roce k růstu přispíval zahraniční obchod, největší položkou byl celkový vývoz silničních automobilů. Česká republika zaznamenala nežádoucí vývoj peněžních transakcí ze zahraničního obchodu. Největší podíl na růstu ekonomiky měl v daném roce zpracovatelský průmysl, i přestože se meziroční přírůstky v průběhu roku mírně snižovaly. Odvětví dopravy a skladování zaznamenalo mimořádné výsledky. Naopak snížení zaznamenal obor stavebnictví.

V roce 2012 byl negativní vývoj hrubého domácího produktu, kdy meziroční pokles byl v záporné hodnotě 0,8 %. Hlavní příčinou tohoto nežádoucího průběhu byla klesající poptávka v tuzemsku. Jednalo se především o poptávku domácností po zboží a službách, a také o poptávku investorů po fixním kapitálu. V ekonomice je fixní kapitál chápán jako dlouhodobá aktiva neboli dlouhodobý majetek. Zahraniční obchod již nebyl schopen vývoj domácí poptávky vyrovnat kvůli převyšujícímu exportu nad importem, tzv. aktivní saldo. Hodnota meziročního vývoje hrubého domácího produktu poklesla o 2,6 procentních bodů ve srovnání s předchozím rokem. V uvedeném roce byla opět významná tuzemská poptávka, největší hodnotu měly výdaje na finální spotřebu domácností a také vytváření hrubého

kapitálu. Dále rostly také výdaje na finální spotřebu vládních orgánů. Naopak pozitivní vývoj v daném roce byl zaznamenán nejvíce v odvětví obchodu, dopravy, pohostinství a ubytování. Naopak negativního vývoje dosáhl v daném roce zpracovatelský průmysl.

V roce 2013 byl zaznamenán mírný růst ekonomiky. Hrubý domácí produkt poklesl oproti předchozímu roku o 0,8 %. Podle českého statistického úřadu jeho meziroční vývoj činil 0. Tento vývoj HDP byl důsledkem klesající zahraniční poptávky a zahraničních investic. V druhé polovině daného roku se výkonnost ekonomiky začala opět zlepšovat. Vývoj poptávky ve stálých cenách měl v daném roce negativní vývoj, který byl zapříčiněn poklesem investování do fixního kapitálu, celkový pokles činil 3,6 %. Ve druhé polovině roku k vytváření poptávky přispělo zvýšení výdajů domácností i vládních institucí na finální spotřebu. Spotřebitelé oproti předchozímu roku více nakupovaly statky středně a dlouhodobé spotřeby, naopak poklesly nákupy statků a služeb, které jsou určeny k rychlé spotřebě. Mezi statky dlouhodobé spotřeby se řadí například automobily. V daném roce také domácnosti zaplatily více zejména za bydlení včetně všech energií souvisejících s nájmem nemovitosti, jako je například elektřina, zemní plyn, vodné a stočné, dále za dopravu a dopravní prostředky, oděvy, telekomunikace a také za pojištění. Ve srovnání s předchozím rokem naopak klesly výdaje za potraviny a nábytek.

V roce 2014 vývoj HDP vzrostl o 2,3 % díky zahraničnímu obchodu. Aktivní saldo obchodu se zbožím a službami v běžných cenách vzrostlo o 6,2 mld. Kč oproti předchozímu roku. V posledním čtvrtletí daného roku se zvýšily výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí, navýšení bylo o více než 4 %. K uvedenému nárůstu přispěly zejména náhrady zaměstnancům a naturální sociální transfery. Mezi naturální sociální transfery patří odvody domácnostem do vládních institucí. Jedná se zejména o zdravotní a sociální péči, vzdělání a bydlení.

Rok 2015 měl rostoucí průběh, na straně nabídky se nejvýznamněji podílel růst zpracovatelského průmyslu, mezi které patří výroba dopravních prostředků, kovů, plastových výrobků nebo také výroba potravin. V daném roce na straně poptávky nejvíce k růstu HDP přispěla spotřeba domácností. Hlavním důvodem hospodářského růstu byl zahraniční obchod. Naopak ke zpomalení růstu domácí poptávky přispěl především pokles tvorby hrubého fixního kapitálu, který se snížil o 4,1 %.

V roce 2016 hrubý domácí produkt v České republice vzrostl o 2,5 %. Uvedené zvýšení zapříčinilo růst nákupu předmětů dlouhodobého charakteru, například se mohlo jednat o automobily, motocykly apod. Růst ekonomiky mírně zrychlil z důvodu rostoucí

spotřeby domácností a také kvůli zahraniční poptávce. Saldo zahraničního obchodu bylo nejvyšší v historii samostatné České republiky, tedy od roku 1993. Na meziročním růstu HDP se podílely výdaje na konečnou spotřebu domácností a zahraniční obchod, který vzrostl o 0,9 procentního bodu. Negativně zapůsobila aktiva včetně zásob, která se snížila o 0,4 procentních bodů.

Hrubý domácí produkt v roce 2017 se zvýšil na hodnotu 5,2 %. Tato hodnota oproti předchozímu roku vzrostla o 2,7 procentních bodů. V prvním pololetí daného roku nejvíce růst podpořila tuzemská spotřeba a zahraniční poptávka. V druhé polovině se navíc přidala také investiční aktiva, například se jednalo o dluhopisy. Meziroční tempo růstu HDP se neustále zvyšovalo. Výdaje domácností vzrostly o 3,3 %, uvedený nárůst je největší od roku 2003. Tento jev byl pravděpodobně způsoben růstem mezd v daném roce.

V roce 2018 hrubý domácí produkt poklesl na hodnotu 3,2. Naopak k jeho růstu během celého roku velmi přispěla domácí poptávka, nejvíce však tvorba hrubého fixního kapitálu a výdaje na konečnou spotřebu domácností. Růst podpořilo nejvíce odvětví služeb, kterému prospívala silná domácí poptávka.

V roce 2019 se hrubý domácí produkt rovnal hodnotě 2,3 %, což je o 0,9 % méně než v předchozím roce. Růst ekonomiky podpořila opět domácí poptávka. Spotřební výdaje domácností na služby a zboží vzrostly meziročně o 3,2 %, tento růst zapříčinily rostoucí výdaje za nákup služeb. Také tvorba fixního kapitálu se zvýšila o 3,6 %. Firmy nejvíce investovaly do stavebního odvětví a strojního vybavení.

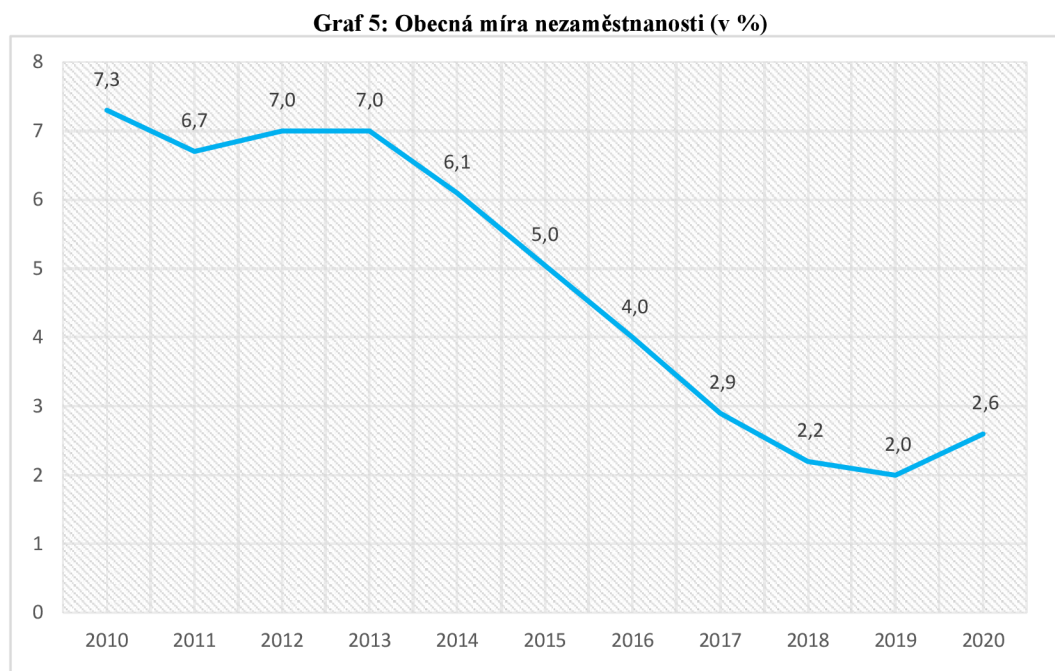
Naopak v roce 2020 byl meziroční pokles nejvyšší za celé sledované období. Tento pokles činil 5,6 %. Hlavní příčinou poklesu HDP byly klesající spotřební výdaje domácností a výdaje na tvorbu fixního kapitálu. Tento jev pravděpodobně nastal z důvodu výskytu nemoci Covid-19 na území České republiky, která utlumila růst ekonomiky po celém světě a pozastavila tak zahraniční obchod, který ovlivňuje hrubý domácí produkt.

4.3.2 Nezaměstnanost

4.3.2.1 Obecná míra nezaměstnanosti

Obecná míra nezaměstnanosti je počítána jako podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle v procentech. Níže uvedený graf č. 5 zobrazuje vývoj nezaměstnanosti. Z grafu je patrné, že míra nezaměstnanosti měla od roku 2012 do roku 2019 klesající tendenci, v roce 2020 se míra nezaměstnanosti nepatrně zvýšila. Dané zvýšení pravděpodobně zapříčinila

pandemie nemoci Covid-19, která zhoršila vývoj ekonomiky po celém světě, nejen v oblasti nezaměstnanosti.

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

Situace na trhu práce v České republice byla silně ovlivněna celosvětovou hospodářskou krizí, která byla v roce 2009. Kvůli hospodářské krizi museli zaměstnavatelé propouštět, protože neměli dostatečné množství zakázek.

První měsíce v roce 2010 byla nezaměstnanost vlivem krize výrazně vyšší než v předchozích měsících. Mírné snížení v daném roce bylo způsobeno sezónními faktory, kdy nezaměstnanost v daném období začala mírně klesat. Ve druhé polovině roku 2010 se mírně zvýšila z důvodu čerstvých absolventů škol, kteří se začali ucházet o volná pracovní místa. Na podzim se míra nezaměstnanosti držela na stabilní úrovni. K velkému zvýšení došlo až na konci roku 2010, kdy se přidaly změny v legislativě, které byly platné od 1. 1. 2011. Tyto změny přitvrdily v podmínkách na podporu v nezaměstnanosti. Snížila se výše částky podpory v nezaměstnanosti adeptům, kteří sami nebo dohodou se zaměstnavatelem skončili pracovní poměr. Mnoho nezaměstnaných se proto na konci daného roku přihlásili do evidence úřadů práce. Míra nezaměstnanosti ke konci roku byla 7,3 %. Podporu v nezaměstnanosti pobíralo více než 180 tisíc uchazečů o pracovní místo.

I přestože se vývoj HDP v roce 2011 postupně snižoval, na míře nezaměstnanosti se prozatím neprojevil. V prvním pololetí opět nezaměstnanost klesala kvůli sezónním faktorům. Ve druhé polovině roku i přes příchod nových absolventů dále značně klesala. K nárůstu došlo až ke konci roku, kdy míra nezaměstnanosti byla nižší než v předchozím roce a činila 6,7 %. Podporu v nezaměstnanosti na konci roku 2011 pobíralo více než 130 tisíc adeptů o zaměstnání. Snížení míry nezaměstnanosti ovlivnil kromě legislativních změn, také nižší počet nově se ucházejících obyvatel o zaměstnání.

Rok 2012 pro ekonomiku České republiky neměl z hlediska nezaměstnanosti žádoucí vývoj. V první části roku 2012 se meziročně nezaměstnanost snižovala. Od druhé poloviny daného roku byl vývoj nezaměstnanosti ovlivněn poklesem hrubého domácího produktu, tzv. hospodářská recese. Vlivem této recese se míra nezaměstnanosti začala postupně zvyšovat. Míra nezaměstnanosti činila 7 %, oproti předchozímu roku narostla o 0,3 procentních bodů. V daném roce podporu v nezaměstnanosti pobíralo skoro 108 tisíc adeptů, což je o 22 tisíc méně než v předchozím roce.

V roce 2013 byla míra nezaměstnanosti stejná jako v předchozím roce, činila také 7 %, ale podpora v nezaměstnanosti byla na konci daného roku vyšší o 12 tisíc uchazečů. Postupné snižování hrubého domácího produktu se v míře nezaměstnanosti projevovalo poklesem až ve druhém pololetí daného roku.

Míra nezaměstnanosti se v roce 2014 snižovala, její hodnota činila 6,1 %. Což je o 0,9 procentních bodů méně než v předchozím roce. Snížení míry nezaměstnanosti způsobil růst ekonomiky. Podporu v nezaměstnanosti pobíralo více než 115 tisíc adeptů.

Rok 2015 byl v oblasti nezaměstnanosti pro ekonomiku velmi žádoucí, protože její míra se snižovala. Také počet uchazečů o podporu v nezaměstnanosti se snížil na 108 tisíc. V daném roce narostla průměrná výše podpory, která souvisela s nárůstem platů a mezd včetně minimální mzdy.

V roce 2016 byl pokles pomalejší než v předchozím roce 2015. Podporu v nezaměstnanosti pobíralo pouze 103 tisíc uchazečů o zaměstnání, tato hodnota byla menší než v předchozím roce, a to téměř o 5 tisíc Kč.

Snížení míry nezaměstnanosti v roce 2017 bylo způsobeno příznivým ekonomickým vývojem a také růstem poptávky po zaměstnancích. Snížil se také počet uchazečů, kteří pobírají podporu v nezaměstnanosti, ze 103 tisíc obyvatel na 85 tisíc, což je o 17 tisíc méně než v předchozím roce.

Pokles nezaměstnanosti v roce 2018 ve srovnání s předchozím rokem zpomalil. Toto zpomalení zapříčinila strukturální nerovnováha na trhu práce během celého roku. Oproti předchozímu roku se snížil také počet uchazečů pobírajících podporu v nezaměstnanosti. Počet adeptů činil 77 tisíc osob.

Nejnižší hodnota míry nezaměstnanosti byla v roce 2019, činila pouhé 2 %. Pokles nezaměstnanosti opět zpomalil. Naopak se zvýšil počet uchazečů o zaměstnání, kteří berou podporu, jejich počet byl o 500 lidí vyšší než v předchozím roce, tj. 77,5 tisíc obyvatel. Díky nízké nezaměstnanosti podniky navyšují mzdy a přetahují se tak o zaměstnance, jelikož na trhu práce je velmi malé množství volných pracovníků.

V roce 2020 došlo k mírnému zvýšení míry nezaměstnanosti oproti předchozímu roku. Míra nezaměstnanosti činila 2,6 %, tj. o 0,6 procentních bodů více než v roce 2019. Podporu v nezaměstnanosti pobíralo přibližně 97 tisíc uchazečů o zaměstnání. Oproti předchozímu roku to byl nárůst přibližně o 20 tisíc obyvatel. Tento velký nárůst zapříčinila pravděpodobně covidová pandemie, která ovlivnila nejvíce odvětví gastronomie, kdy musely restaurace propouštět většinu svých zaměstnanců kvůli omezení provozní otevírací doby.

4.3.2.2 Minimální mzda

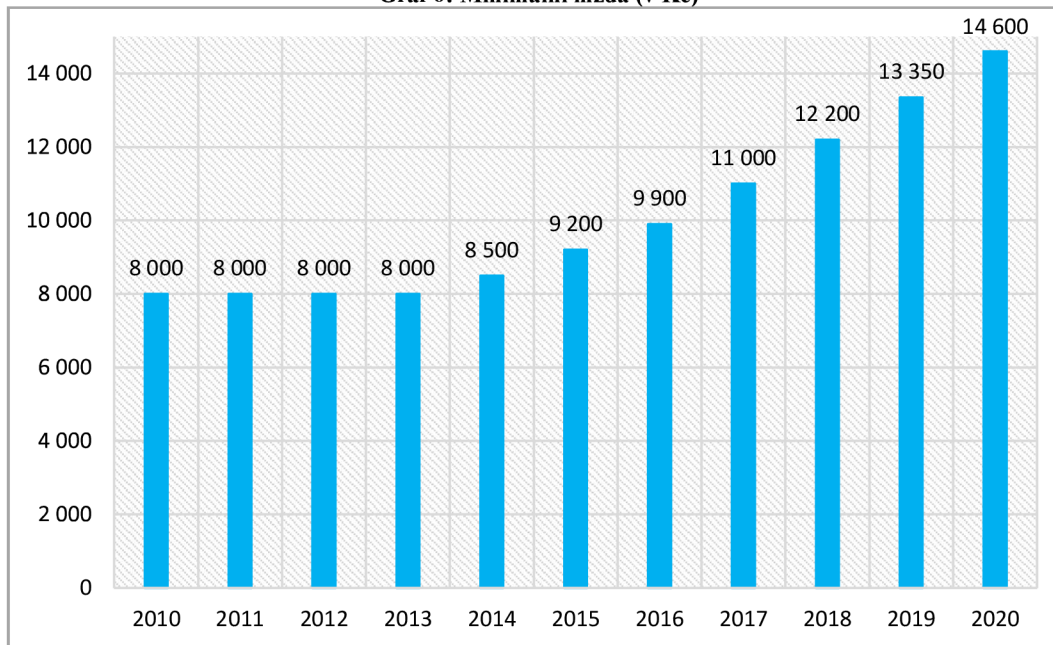
Minimální mzda v České republice byla poprvé zavedena od roku 1991 v nařízení vlády č. 99/1991 Sb. o stanovení minimální mzdy. Od uvedeného roku bylo provedeno přes 20 změn minimální mzdy od jejího zavedení. Minimální mzda je hrubá mzda před snížením o pojistné na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, splátky daně z příjmů fyzických osob a také další zákonné srážky. Minimální mzda má zabezpečit, aby každý pracující obyvatel byl schopen ze svého příjmu uhradit své základní potřeby pro život a nemusel by být závislý na sociálních příspěvcích od státu.

Minimální mzda má dvě základní funkce, mezi které patří sociálně-ochranná funkce a ekonomicko-kriteriální funkce. První funkce zajišťuje ochranu pracovníka před chudobou a firmám zajišťuje rovné podmínky mzdové konkurence. Druhá funkce vytváří podmínky pro motivaci obyvatel k hledání a přijetí pracovní činnosti. Pro společnosti představuje nejnižší výši mzdových nákladů pracovníků.

Na níže uvedeném grafu č. 6 je zobrazen vývoj minimální mzdy od roku 2010 až do roku 2020. Z grafu je patrné, že mzda od roku 2010 do roku 2013 byla neměnná. Od roku 2014 se postupně zvyšovala podle růstu spotřebitelských cen statků, vývoje ekonomické

situace České republiky a také se změnou minimální mzdy úzce souvisí politické složení vlády.

Graf 6: Minimální mzda (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování, Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2021

Mezi argumenty, které jsou proti stanovení minimální mzdy, patří zapříčinění nerovnováhy na pracovním trhu, protože pracovníci pracují za vyšší mzdu, než je mzda rovnovážná. Dále může také zapříčinit růst nezaměstnanosti. Minimální mzda může omezovat společnosti snižováním nákladů na mzdy v případě poklesu obrátu. Je také pravděpodobné, že může způsobit inflaci. Firmy se kvůli tomu mohou přesouvat do zemí s nižšími mzdovými náklady.

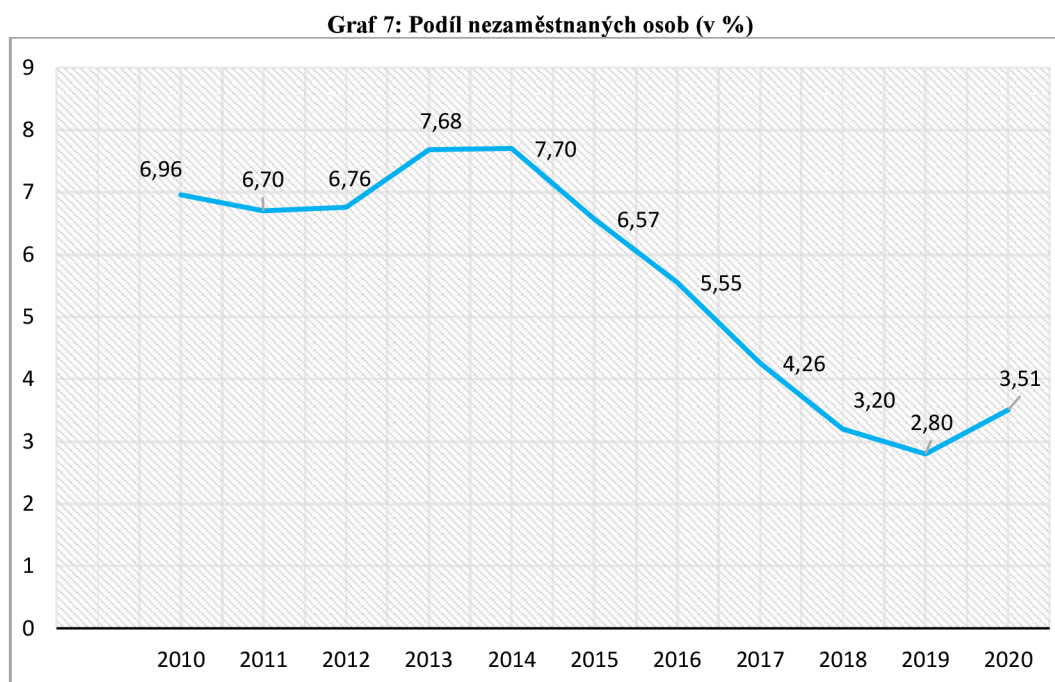
Naopak mezi argumenty, které jsou pro stanovení minimální mzdy, se řadí, že může odstranit peněžní stres pracovníků. Pracovníci budou mít příjem, který je dostačující pro nutné životní potřeby. Minimální mzda může podporovat automatizaci. Dále se také mohou zvyšovat odvody do státního rozpočtu. Zaměstnaní obyvatelé mohou více utrácet.

4.3.2.3 Podíl nezaměstnaných osob (v %)

Podle Českého statistického úřadu je nezaměstnaným každý, kdo je starší 15 let, aktivně hledá práci, a i přes svoji snahu najít práci, žádnou práci nenachází. Podíl nezaměstnaných osob se vyjadřuje v procentech. Jedná se o podíl uchazečů o zaměstnání v

evidenci úřadu práce ze všech obyvatel ve stejném věku. Uchazeči jsou ve věku 15–64 let. Tento ukazatel je zveřejňován od konce roku 2012 ministerstvem práce a sociálních věcí.

Podle níže uvedeného grafu č. 7 je patrné, že podíl nezaměstnaných osob v České republice měl do roku 2013 rostoucí tendenci, naopak od tohoto roku má klesající průběh. Tento průběh narušil až poslední rok sledovaného období, kdy propukla na území České republiky koronavirová krize. Tato krize se promítla nejvíce v odvětví gastronomie, kdy restaurace musely propouštět své zaměstnance kvůli vládním restrikcím.

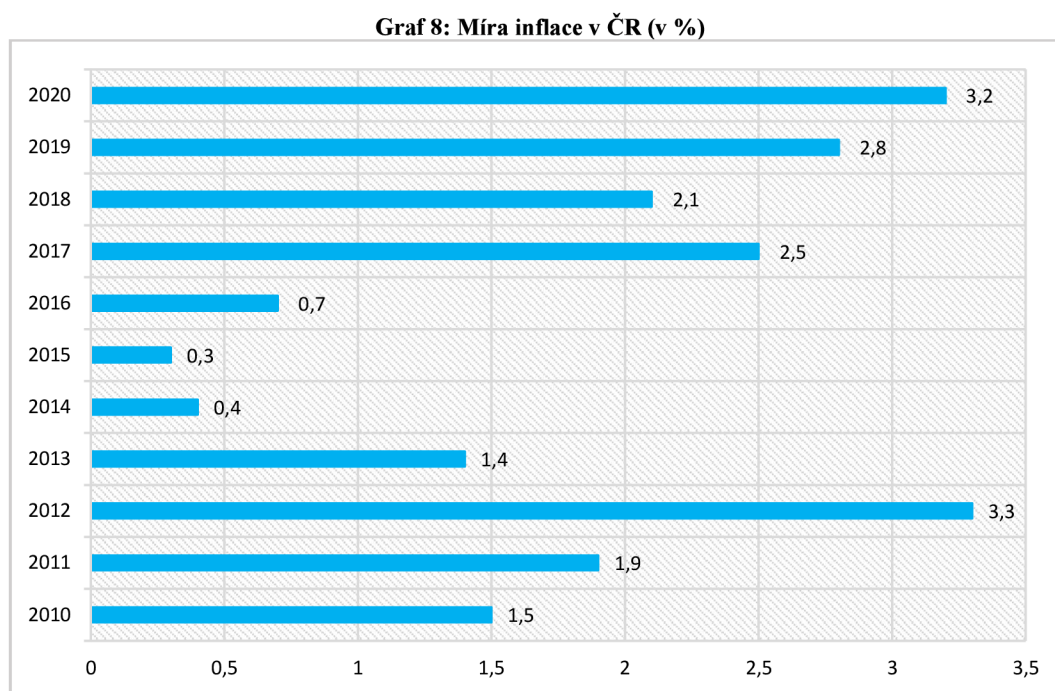
Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

4.3.3 Inflace

Mezi další nejsledovanější makroekonomický ukazatel je inflace. Inflace patří mezi hlavní cíl České národní banky, která má na starosti finanční stabilitu a zdraví České republiky. Podle České národní banky je inflace charakterizována jako rostoucí cenová hladina ve sledovaném období. Jedná se o oslabení reálné hodnoty, tzv. kupní síly dané měny vůči službám a zbožím, které spotřebitel nakupuje. Cílem České národní banky je snaha udržovat předem dohodnutou míru inflace, případně ji udržet v pásmu, které je v toleranci. Česká národní banka stanovuje inflační cíl, který se pohybuje okolo 2 % s odchylkou jednoho procentního bodu. Nejvíce se zaměřuje na rovnováhu spotřebitelských cen.

Index spotřebitelských cen vznikl v Evropské unii jako reakce mít index, který lze srovnávat mezi zeměmi Evropské unie a patří také jako kritérium pro vstup do EU. Ve sledovaném období má růst všeobecné cenové hladiny kolísavý průběh.

Níže uvedený graf č. 8 zobrazuje vývoj roční míry inflace v České republice. Nejnížší míra inflace byla v roce 2015, kdy činila 0,3 %, naopak nejvyšší míra inflace byla v roce 2012, kdy její hodnota byla 3,3 %.

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

V roce 2010 průměrná meziroční míra inflace činila 1,5 %. Inflace byla v tolerančním pásmu s inflačním cílem České národní banky. Inflační cíl činil 2 %. Spotřebitelské ceny měly největší rostoucí tendenci v prosinci roku 2010. Dané zvýšení bylo pravděpodobně způsobené růstem cen potravin a v sekci nealkoholických nápojů, který byl nejvyšší od roku 2008. Dále nastal růst také v oblasti dopravy vlivem cen pohonných hmot. Míra inflace v dalším roce sledovaného období se zvýšila o 0,4 %. Růst spotřebitelských cen byl vykázan u většiny druhů potravin. Jednalo se o pekárenské výrobky, vejce, maso apod. Velkým dopadem na meziroční růst byla také změna nepřímých daní. Nepřímé daně jsou tzv. daně ze spotřeby, které jsou obsaženy v ceně výrobků a služeb.

Také v následujícím sledovaném roce se inflace pohybovala okolo inflačního cíle České národní banky. Cíl České národní banky stále činil 2 %. V daném roce míra inflace činila 1,9 %, oproti předchozímu roku vzrostla o 0,4 procentních bodů. Spotřebitelské ceny

rostly pomalu, největší zpomalení bylo v dopravě. Dané zpomalení ovlivnily ceny pohonných hmot, které v daném roce vzrostly. Ke konci roku byl nárůst inflace nad 2 %, zvýšení zapříčinilo navýšení sazby DPH, které bylo plánované od 1. ledna 2012. Růst ekonomiky České republiky postupně zmírnil z důvodu nežádoucího zahraničního vývoje. K nízkému znehodnocení peněz přispěl i posilující kurz české koruny, který trochu utlumil cenové dopady vysokých světových cen komodit a potravin.

Meziroční přírůstky pokračovaly až do roku 2012, kdy se hodnota inflace vyšplhala až k 3,3 %. Celková inflace v lednu 2012 byla nad cílem ČNB z důvodu zvýšení druhé sazby DPH. V uvedeném roce došlo k nárůstu míry inflace oproti předchozímu roku. Tato míra inflace byla nejvyšší za celé sledované období. V daném roce došlo k nárůstu nezaměstnanosti a dále také poklesly reálné mzdy. Kurz české koruny byl neměnný z důvodu dluhové krize v eurozóně a také utlumením tuzemské hospodářské aktivity. Dále se také zvyšovaly ceny u ovoce a zeleniny, cukrovinek a pohonných hmot. Naopak pokles cen byl zaznamenán u masa a s tím související masné výrobky.

V roce 2013 se inflace nacházela pod úrovní cíle České národní banky. Celková hodnota činila 1,4 %, což je o 1,9 procentních bodů méně než v předchozím roce. V tomto roce byla nejnižší míra za poslední čtyři roky. Snížení míry inflace souviselo se snížením cen potravin a telekomunikací. Nižší inflaci ovlivnilo zvyšování cen některých potravin například ovoce a zeleniny, dále také změny v DPH, které platily od 1.1. daného roku. Meziročně také narostly spotřebitelské ceny v oblasti bydlení. S tím souvisí také růst cen výrobků a služeb pro běžnou údržbu a opravu bytů, dále růst cen elektřiny a zemního plynu. Největší vliv v uvedeném odvětví měly ceny nájemného bytu a ceny vodného a stočného. V tomto roce byly zavedeny Českou národní bankou devizové intervence, které měly odvrátit případnou deflací. Devizové intervence jsou nástrojem měnové politiky, který ovlivňuje měnový kurz. Jedná se o snahu udržet inflační cíl České národní banky.

V následujícím roce 2014 byla inflace pouhých 0,4 %, což je o 1 % méně než předchozí rok. Tato hodnota byla nejnižší od roku 2003. Spotřebitelské ceny velmi klesaly, největší pokles byl zaznamenán v oblasti dopravy. Tento pokles způsobilo snížení cen pohonných hmot o 5,2 %, dané snížení bylo největší od roku 2008. Spotřebitelské ceny se také snižovaly v oblasti obuvi, masa, mléka, zeleniny a nealkoholických nápojů.

V roce 2015 byla inflace pouze 0,3 %, což je o 0,1 procentních bodů méně než v předchozím roce. Tato hodnota je pod hranicí inflačního cíle České národní banky. Na snižování meziroční cenové hladiny se nejvíce podílel pokles cen pohonných hmot. Dále

k poklesu přispělo také zrušení regulačních poplatků. Naopak na zvyšování meziroční cenové hladiny měly největší vliv ceny alkoholických nápojů a tabákových výrobků. Ceny tabákových výrobků meziročně vzrostly o 7,2 % a ceny alkoholických nápojů o 1,9 %. V daném roce byl růst cen se srovnáním s ekonomikou České republiky velmi rychlý. Uvedená míra inflace byla pravděpodobně způsobena vývojem cen komodit – zejména se jednalo o ropu. Naopak velký propad nastal u energetických surovin, mezi které patří uhlí a zemní plyn.

V dalším roce sledovaného období činila hodnota inflace 0,7 %, bylo to více než minulý rok, ale stále je to pod inflačním cílem ČNB, který činí 2 %. Uvedená hodnota za rok 2016 byla nejvyšší hodnotou za poslední 3 roky. Tento vývoj ovlivnilo zejména zvýšení cen v potravinářském průmyslu a nealkoholické nápoje, stravování, ubytování a doprava. Meziroční růst spotřebitelských cen byl o 2,0 %. Jedná se o nejvyšší meziroční růst cen od konce roku 2012. V daném roce docházelo ke změně u tzv. nepřímých daní, mezi které patří daň z přidané hodnoty a spotřební daň. Nepřímé daně jsou charakteristické tím, že jsou již zahrnuty přímo v ceně zboží nebo služby, který si spotřebitel kupuje.

Míra inflace v roce 2017 činila 2,5 %, jednalo se o nárůst oproti předchozímu roku o více než 1,8 procentních bodů. Daná hodnota je již nad inflačním cílem ČNB. Za zvýšením hodnoty míry inflace stojí zvyšování cen potravin, cen v oblasti bydlení, ceny elektřiny, vodného a stočného a také růst cen pohonných hmot. Cenu pohonných hmot silně ovlivňuje vývoj světové ceny ropy. Nárůst cen souvisí s růstem domácí poptávky a vyššími mzdovými náklady podniků. Česká národní banka přistoupila ke zvýšení úrokových sazeb v srpnu a poté i v listopadu daného roku.

V roce 2018 činila hodnota míry inflace 2,1 %. Podle Českého statistického úřadu byla v daném roce roční míra inflace třetí nejvyšší za posledních 10 let. Lepší byla jen v roce 2017 a 2012. Růst cen ve sledovaném roce ovlivnily růst cen elektřiny a potravin. Rostoucí cenu potravin zapříčinila malá sklizeň některých plodin v předchozím roce. Dále také rostly mzdy zaměstnancům, které se odrážejí ve vyšších nákladech firem. Levnější byly jen oděvy a zemní plyn.

V roce 2019 se inflace zvýšila na 2,8 %, což bylo o 0,7 % více než v minulém roce. Růst míry inflace způsobilo zvýšení cen v oblasti potravin a nealkoholických nápojů. Vzrostly ceny zeleniny, především brambor kvůli špatné sklizni v předchozím roce. Dále také rostly ceny vepřového masa. Ceny vepřového masa vzrostly o 3,1 %. Také vzrostly ceny ovoce, téměř o 1,3 %. Naopak snižování celkové hladiny spotřebitelských cen

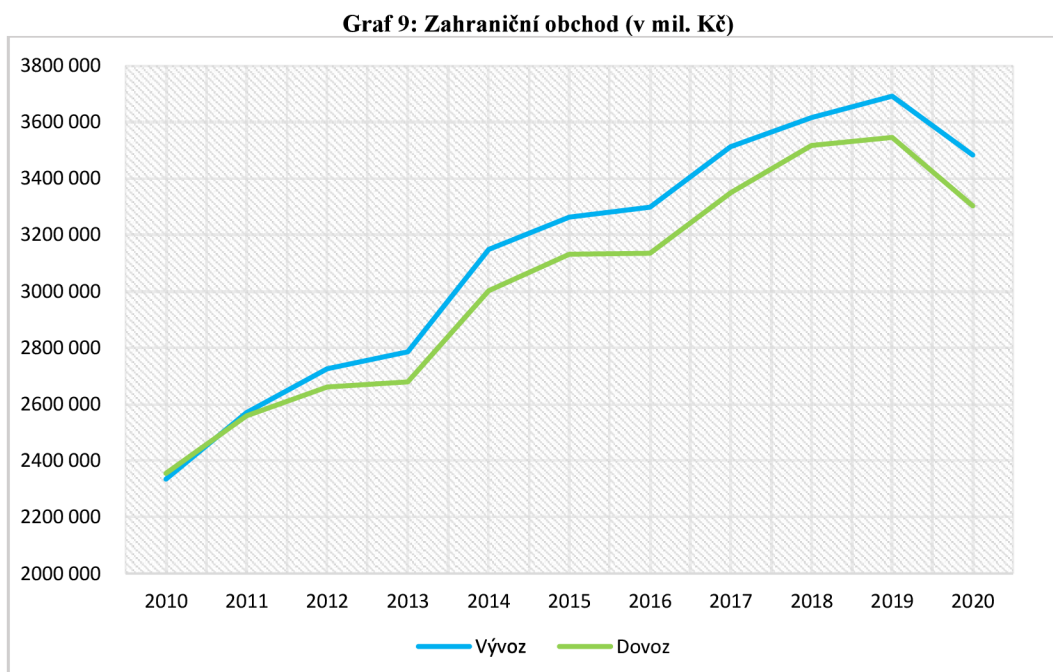
zapříčinily poklesy cen u alkoholických nápojů a také u tabákových výrobků. Meziroční snižování inflace působily ceny v oblasti telekomunikace a pošty. Toto snížení způsobilo snížení cen telefonních a faxových služeb, které se snížily o 4,3 %.

Průměrná míra inflace v roce 2020 proti průměru roku 2019 byla 3,2 %, což bylo o 0,4 procentního bodu více než v předchozím roce 2019. Tento nárůst byl nejvyšší od roku 2012. Tento nárůst zapříčinila koronavirová krize, která ovlivnila všechny oblasti ekonomiky.

4.3.4 Zahraniční obchod

Zahraniční obchod zahrnuje vývoz a dovoz zboží a jejich vzájemnou bilanci. Vývoz je vyjádřen hodnotou odeslaného zboží do zahraničí. Dané zboží musí přestoupit státní hranice Evropské unie nebo hranice třetích zemí za účelem trvalého nebo dočasného umístění v zahraničí. Dovoz je naopak vyjádřen celkovou sumou přijatého zboží ze zahraničí. Za zahraničí jsou považovány státy Evropské unie nebo státy třetí země. Přijaté zboží musí přestoupit hranice také za účelem trvalého nebo dočasného umístění v tuzemsku. Státy třetí země jsou takové státy, kterých se týkají pokyny mezinárodní smlouvy mezi určitými státy, ale tento stát není účastníkem dané smlouvy.

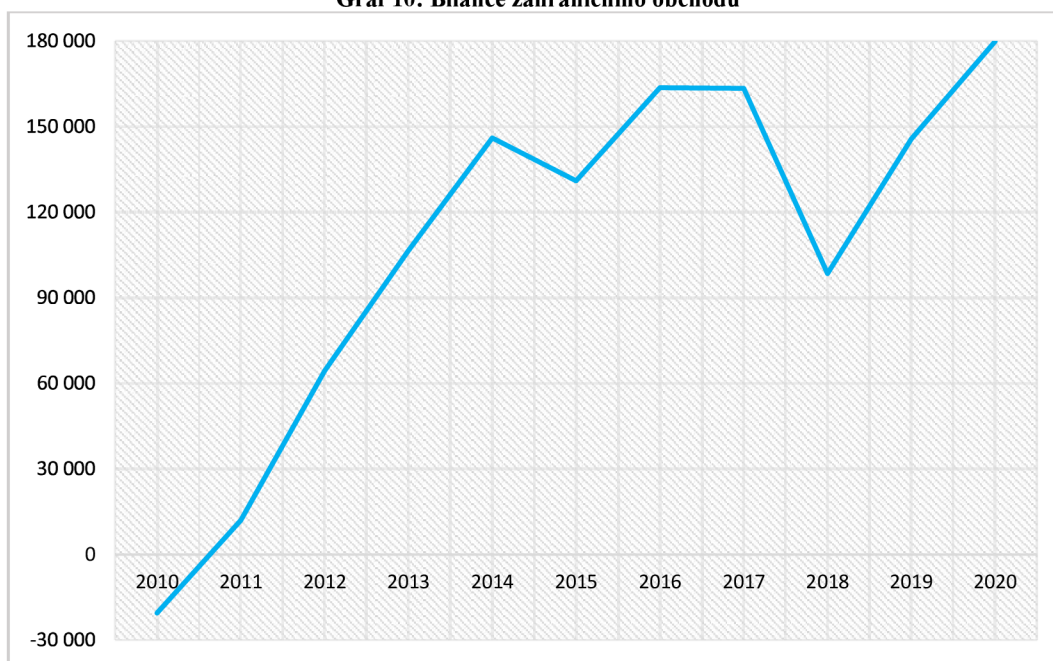
Z uvedeného grafu č. 9 je patrné, že vývoz a dovoz mají podobnou hodnotu, v žádném roce sledování není velký výkyv mezi hodnotami.

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

Bilance zahraničního obchodu vyjadřuje rozdíl mezi vývozem a dovozem. Bilance zahraničního obchodu ve sledovaném období má kolísavý průběh. Tento jev je vyobrazen na níže uvedeném grafu č. 10. Nejvyšší rozdíl mezi vývozem a dovozem byl v roce 2020 i přesto, že nejen na českém území propukla koronavirová krize. V daném roce byl meziročně vyšší přebytek bilance motorových vozidel. Také se zmenšil nedostatek bilance s ropou a zemním plynem o 5,4 mld. Kč. Tento pokles se stal vlivem nižších cen na světových trzích a poklesu množství dovozu.

Graf 10: Bilance zahraničního obchodu

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

4.3.4.1 Platební bilance

Platební bilanci řadíme do zahraničního obchodu. Daný ukazatel zachycuje všechny ekonomické peněžní operace, které se uskutečňují mezi zahraniční a českou ekonomikou. Tyto transakce provádějí firmy, jednotlivci a také státní orgány. Mezi tento ukazatel patří běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, rezervní aktiva a také čisté chyby a opomenutí. Běžný účet vyjadřuje celkovou hodnotu rozdílu mezi celkovým dovozem a vývozem České republiky, tedy sumu veškerých transakcí ekonomiky České republiky se zahraničním obchodem. Na kapitálovém účtu se zachycují transakce nehmotných statků. Mezi tyto transakce se řadí ochranné známky, pohledávky nebo také patenty. Do finančních účtů se řadí finanční deriváty nebo investice. Hodnota finančního derivátu je závislá na celkové

sumě podkladového aktiva. Mezi tato aktiva patří dluhopisy, akcie, komodity apod. Níže uvedená tabulka č. 3 zobrazuje vývoj platební bilance v období 2010–2020.

Tabulka 3: Vývoj platební bilance (v mil. Kč)

Rok	Běžný účet	Kapitálový účet	Finanční účet	Rezervní aktiva	Čisté chyby a opomenutí
2010	-141 776,5	37 596,4	-122 338,9	41 424,9	-18 158,8
2011	-84 800,8	12 710,1	-74 763,6	-17 229,7	-2 673,0
2012	-63 313,0	53 011,0	11 688,7	80 473,5	21 990,7
2013	-21 784,4	82 436,6	68 307,5	188 191,5	7 655,3
2014	7 882,7	32 318,6	63 594,5	73 122,7	23 393,1
2015	20 746,1	98 992,7	173 413,4	351 305,5	53 674,7
2016	85 177,0	51 654,9	122 115,8	563 521,2	-14 716,1
2017	79 089,5	44 927,3	115 645,4	1 246 408,2	-8 371,4
2018	24 100,0	12 659,5	60 771,8	49 965,0	24 012,3
2019	19 155,2	24 493,3	8 388,6	110 220,1	-35 260,0
2020	203 509,4	71 190,7	244 222,7	47 813,9	-30 477,4

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB, 2021

V počátku sledovaného období dosahuje saldo běžného účtu záporných hodnot. To nám říká, že Česká republika posílá do zahraničí více finančních prostředků, než z něj přijímá. Záporné hodnoty se do roku 2013 snižují, to nejspíš způsobilo nárůst zahraniční poptávky po českých produktech, díky tomu začíná růst vývoz českých produktů.

Od roku 2014 až do konce sledovaného období je saldo běžného účtu v kladných hodnotách. Nejvyšší hodnota salda běžného účtu byla v posledním roce sledování, hodnota činila 203 509 mil. Kč. České ekonomice se začalo dařit na zahraničních trzích, z čehož vyplývá, že má větší vývoz než dovoz zboží a díky tomu roste saldo běžného účtu. Podle České národní banky nárůst způsobil obchod se službami a také odliv kapitálu, který v daném roce odcházel ve velkém množství. Stejný průběh má také saldo finančního účtu, který se od roku 2014 nachází v přebytku. Vývoj salda kapitálového účtu, finančního účtu,

přímých investic a položky rezervní aktiva ve sledovaném období velmi kolísá. Nejvyšší přebytek byl v posledním sledovaném roce 2020, kdy jeho hodnota činila 244 222 mil. Kč. V kapitálových účtech se zachycují kapitálové převody, mezi které patří odpuštění dluhů, převody akcií apod. Do finančních účtů se řadí pohledávky a závazky cizinců dané země vzhledem k zahraničí, ostatní investice související s bankovními úvěry a vklady apod. Rezervní aktivum je majetek, který má k dispozici centrální banka. V České republice se jedná o Českou národní banku, která má dohled nad finančním trhem na území. Dále se do platební bilance řadí chyby a opomenutí, do kterých spadají nesprávné evidence a problémy peněžních toků v průběhu roku.

4.4 Vybrané makroekonomické ukazatele Slovenska

V této kapitole budou podrobněji popsány vybrané makroekonomické ukazatele Slovenské republiky. Dále budou tyto ukazatele graficky znázorněny s porovnáním s Českou republikou. Hrubý domácí produkt bude detailněji popsán v období 2010 až 2020. Míra nezaměstnanosti a inflace budou charakterizovány pouze mezi lety 2016 až 2020 z důvodu nedohledání dostatečného množství údajů za minulé období.

Slovenská republika patří mezi největší exportní trh pro Českou republiku po Německu a je to také čtvrtý největší obchodní partner. Obchodní bilance mezi těmito zeměmi je dlouhodobě výrazně přebytková. Mezi hlavní položkou českého exportu na Slovensko jsou osobní automobily, jejich díly a součásti, elektřina, léky, minerální oleje. Možnosti pro české firmy na Slovensku existují především v oblastech jako jsou automobilový průmysl, energetický průmysl, dopravní průmysl a infrastruktura, železniční a kolejová doprava, potravinářství a obranný průmysl.

Na celkovém zahraničním obchodu České republiky se Slovensko v roce 2020 podílelo 6 %, na českém vývozu 7,6 % a na českém dovozu 4,1 %. Ze Slovenské republiky jsou přiváženy součásti a díly motorových vozidel, minerální oleje, osobní automobily, pístové vznětové motory pro motorová vozidla, výrobky z oceli a železa, léky a také elektřinu. Ekonomika Slovenska je primárně zaměřená na průmysl. V průmyslu zaměstnává přibližně 700 tisíc lidí. Její ekonomika, jak již bylo řečeno výše, je závislá na automobilovém průmyslu. Tento průmysl tvoří 13,9 % HDP, což je téměř polovina vývozu.

Slovenská republika patří mezi největší výrobce osobních aut na světě. Mezi další významné sektory patří elektrotechnický a chemický průmysl, metalurgie (výrobní odvětví, které se zabývá získáváním a zpracováním kovů a jejich slitin). Z jednotlivých odvětví

ekonomiky vytvářejí největší část HDP služby, následuje průmysl, poté stavebnictví zemědělství, lesnictví a rybolov.

V níže uvedené tabulce č. 4 jsou uvedeny základní informace o České republice ve srovnání se Slovenskem. Základní informace jsou zvoleny na základě relevantnosti. Veškeré uvedené údaje jsou vztaženy k roku 2020. Z tabulky je patrné, že počet obyvatel České republiky je o cca polovinu vyšší než počet obyvatel Slovenska. Také rozloha českého státu je větší. Dále průměrná mzda České republiky je vyšší než na Slovensku. Což může značit lepší ekonomiku státu, jak již bylo řečeno. V rámci Evropské unie má Slovensko druhou nejnižší průměrnou mzdu, Česká republika je ve stejném ukazateli na osmém místě. Ve srovnání s Evropskou unií mzdy v České republice rostou nejrychleji, tuzemské mzdy rostou téměř dvakrát rychleji než na Slovensku.

Tabulka 4: Základní informace ČR a Slovenska k 31.12.2020

	Česká republika	Slovensko
Počet obyvatel (mil.)	10,70	5,49
Hlavní město	Praha	Bratislava
Měna	Česká koruna	Euro
Rozloha (tis. km²)	78,87	49,03
Průměrná mzda	34 935 Kč	28 610 Kč (1 124 eur)

Zdroj: vlastní zpracování, 2021

4.4.1 Hrubý domácí produkt (HDP) Slovenska

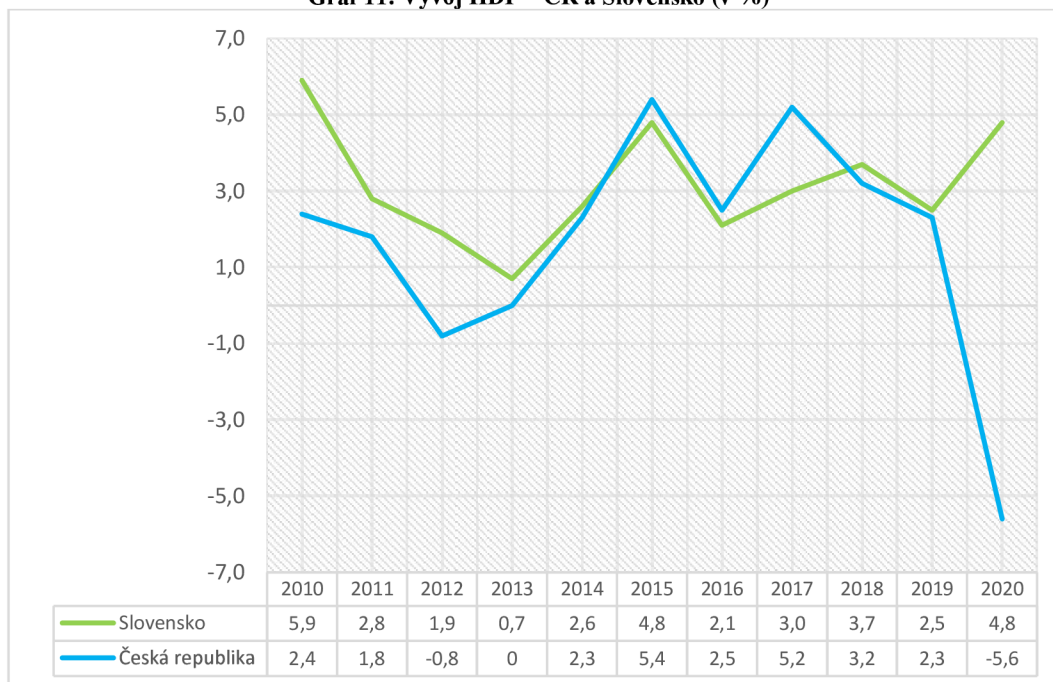
Pro srovnání HDP mezi zeměmi používá Eurostat (statistický úřad Evropské unie) umělou jednotku, kterou nazývá jako standard parity kupní síly. Tato jednotka upravuje hodnoty HDP kvůli promítnutí odlišných cenových hladin v jednotlivých zemích. Díky uvedené úpravě HDP jsou hodnoty srovnatelné ve všech státech Evropské unie.

V níže uvedeném grafu č. 11 je zobrazen vývoj HDP České republiky a Slovenska za sledované období 2010-2020. Hospodářská krize v roce 2009 měla velký dopad na pokles HDP ve všech zemích Evropské unie. Z grafu je patrné, že HDP sousedního státu je stabilní po celé sledované období, výjimku tvoří rok 2013, kdy byl náhlý nárůst hrubého domácího produktu. To zapříčinilo nejspíše vysoký zájem o turismus na Slovensku, kdy se zde

ubytovalo více než 1,6 milionů lidí. Slovenská ekonomika zaznamenala v posledním roce 2020 pokles HDP o 4,8 %. Jedná se o druhý nejhorší výsledek od vzniku samostatné Slovenské republiky od roku 1993. Tento nežádoucí jev zapříčinila koronavirová krize, která poznamenala všechna odvětví ekonomiky. Slovenská republika je velmi zaměřená na průmysl, konkrétně na automobilový průmysl. Ten tvoří 13,9 % HDP, je to téměř polovina vývozu a průmyslové produkce. Slovensko patří mezi největší producenty osobních automobilů na světě, co se týká přepočtu na 1 tis. obyvatel. Slovensko je pro Českou republiku druhým největším exportním trhem po Německu a také je to čtvrtý největší obchodní partner. Pro českou ekonomiku je vzájemná obchodní bilance dlouhodobě přebytková. Mezi hlavní položky českého exportu na Slovensko patří osobní automobily a jejich náhradní díly, elektřina, léky, minerální oleje a další. Naopak ze Slovenska do České republiky míří také osobní automobily a jejich náhradní díly, minerální oleje, výrobky z oceli a železa a léčiva.

Rok 2010 se vyznačoval postupným obnovením ekonomického růstu po jeho výrazném propadu v předchozím roce. Tento propad byl zapříčiněn globální hospodářskou krizí, která byla v předchozím roce 2009. Nárůst ekonomik České republiky a Slovenska po hospodářské krizi je znázorněn v uvedeném grafu č. 11.

Graf 11: Vývoj HDP – ČR a Slovensko (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

Na Slovensku bylo ožívování ekonomiky výraznější v první polovině daného roku. Růst ekonomiky Slovenska byl výrazně ovlivněn zahraničním obchodem, který v daném roce vzrostl o 12,1 % oproti předchozímu roku, ve kterém byl zaznamenán pokles zahraničního obchodu o 10,9 %. Růst zahraničního obchodu patřil k rozhodujícím faktorům pro ekonomický růst ve vyspělých ekonomikách po globální hospodářské krizi. V rámci domácí poptávky nejvíce vzrostla investiční poptávka, k růstu hrubého domácího produktu také přispělo zvyšování zásob. Spotřeba pokračovala v mírném poklesu, zejména kvůli úbytku spotřeby domácností. Zároveň spotřeba veřejného sektoru byla neměnná. HDP podle odhadu statistického úřadu Slovenska vzrostl o 4 % ve stálých cenách. K růstu přispěly hlavně průmysl a služby. Naopak k poklesu došlo v oblasti stavebnictví a zemědělství.

Rostoucí trend slovenské ekonomiky pokračoval také v roce 2011. V porovnání s předchozím rokem růst ekonomiky nepatrně zpomalil. Mírné zpomalení významně ovlivnila nejistota a nedůvěra na finančních trzích evropských zemí. Slovensko mělo kladné saldo zahraničního obchodu, které výrazně přispělo k růstu HDP. Uvedené saldo dosáhlo v daném roce nejvyšší hodnoty od roku 1995. Největší vliv na růst hrubého domácího produktu měly opět průmysl a služby. Ke konci roku 2011 na růst působily převážně čisté daně z produktů vlivem úhrad DPH za PPP projekty související s výstavbou infrastruktury.

Hrubý domácí produkt v roce 2012 meziročně narostl o 2 % ve stálých cenách oproti předchozímu roku. Na růst HDP významně přispěla opět zahraniční poptávka, která v průběhu roku postupně zpomalovala. Pokles v daném roce byl zaznamenán zejména u domácí poptávky, a to vlivem snížení investic a také poklesem spotřeby ve veřejném i soukromém sektoru. Snižování spotřeb domácností pravděpodobně zapříčinila vysoká nezaměstnanost, i přes navýšení sociálních dávek. Spotřebitelé preferovali zvyšování úspor před nákupem statků a služeb. Veřejná spotřeba se snižovala v důsledku rozpočtové politiky. V daném roce bylo zaznamenáno také snižování tvorby hrubého fixního kapitálu, které souvisí s poklesem zisků podniků. K poklesu investic nejvíce přispěly investice nefinančních korporací v průmyslové výrobě, realitních činnostech a v poslední řadě také administrativní služby.

Růst slovenské ekonomiky v následujícím roce ovlivňovala opět zahraniční poptávka, která v průběhu roku postupně zrychlovala. Naopak tuzemská poptávka poklesla vlivem snížení investic. V roce 2013 také došlo ke snížení stavu zásob firem. Soukromá spotřeba v daném roce se takřka nezměnila a spotřeba ve veřejném sektoru mírně vzrostla. V daném roce k růstu hrubého domácího produktu nejvíce přispěl průmysl, zemědělství a některé

služby. Jednalo se především o finanční a pojišťovací služby, obchod, informační technologie a telekomunikace. Stavebnictví patří k odvětvím, která v daném roce poklesla.

V roce 2014 se růst Slovenské republiky zrychlil díky obnově domácí poptávky. Růst hrubého domácího produktu byl ovlivněn především růstem přidané hodnoty ve veřejné správě, obchodu a také průmyslu. Již druhým rokem po sobě pokleslo odvětví stavebnictví a zemědělství. Naopak po dvou letech se zvýšila tuzemská poptávka. Toto zvýšení způsobila klesající cena ropy, díky které se zvýšila ziskovost podniků. Firmám díky klesající ceně ropy klesly náklady na energie. Kvůli zlepšené situaci na trhu práce a poklesu inflace rostly disponibilní příjmy domácností. Snížení inflace bylo vyvoláno zejména nižšími cenami u potravin a energií. Meziročně k poklesu došlo také u čistého exportu.

Také rok 2015 zaznamenal růst domácí poptávky. Ke konci sledovaného roku byl růst tuzemské poptávky ovlivněn především čerpáním fondů z evropské unie. Dále také rostla spotřeba domácností. Růst hrubého domácího produktu v daném roce byl ovlivněn především růstem přidané hodnoty v průmyslu, veřejné správě a velkoobchodu. Naopak pokles byl opět jako předchozí rok zaznamenán v oblasti zemědělství. Oproti předchozímu roku byl v odvětví stavebnictví vykázán nárůst. Čistý export poklesl z důvodu vyššího růstu importu. Růst soukromé spotřeby ovlivnilo především pokračující zlepšování situace na trhu práce a poklesu inflace. Stejně jako v předchozím roce byl pokles inflace způsoben snižováním cen rop, které ovlivnilo ceny energií a pohonných hmot. Snížení inflace tak umožnilo domácnostem zvýšit své výdaje na jiné statky a služby než nezbytné k přežití. Může se jednat například o rekreaci a kulturu.

V roce 2016 bylo zaznamenáno zpomalení tempa růstu HDP. V daném roce došlo k poklesu tuzemské poptávky. Tento pokles byl ovlivněn především menším čerpáním peněz z fondů Evropské unie. Nejvíce poklesly veřejné investice, zejména investování do ostatní staveb. Naopak rostla opět spotřeba domácností, a to rychlejším tempem než v předchozím roce. Daný růst byl znovu ovlivněn trhem práce a poklesem inflace.

V následujícím roce tempo růstu HDP opět zrychlilo oproti předchozímu roku. Největší vliv na růst hrubého domácího produktu měla spotřeba domácností, která podporuje růst HDP několikátým rokem. Veřejná správa patřící mezi hlavního investora v oblasti infrastruktury měla menší výdaje než v předchozím roce.

Rok 2018 zaznamenal zrychlení tempa růstu HDP. Tento růst způsobila domácí poptávka, konkrétně zvýšení investic a spotřeby domácností. K nárůstu spotřeby domácností přispěl růst disponibilního příjmu, domácnosti tak mohli utrácet za statky a služby, které

nepotřebují k přežití, například se jednalo o rekreace, kulturu, výdaje na zařízení bytů apod. I přesto, že se zvyšovala spotřeba domácností, byli domácnosti schopné část peněžních prostředků uspořít. Největším tahounem byla investiční poptávka, především nová produkce v automobilovém průmyslu. Dále se ke konci sledovaného roku 2018 obnovilo výrazné čerpání fondů Evropské unie. Naopak poklesly finanční instituce, které investovali méně finančních prostředků než v předchozím roce.

V roce 2019 se na Slovensku zmírnila zahraniční poptávka s negativním vlivem na vývoz. Spotřeba domácností stále rostla, i když mírnějším tempem než v předchozím roce. Růst spotřeby domácností nejvíce ovlivnily služby, největší výdaje byly zaznamenány v restauraci a v hotelu. Naopak zpomalil růst na výdaje statků každodenní potřeby, například se jednalo o potraviny. I přestože v daném roce měly domácnosti dostatečný disponibilní příjem, vynakládaly na spotřebu méně finančních prostředků než v minulosti a také více spořily. V daném roce rostly fixní investice, dále se zmírnilo čerpání fondů Evropské unie. Veřejná správa tak přispěla jako jediný sektor k celkové investiční aktivitě ekonomiky Slovenska.

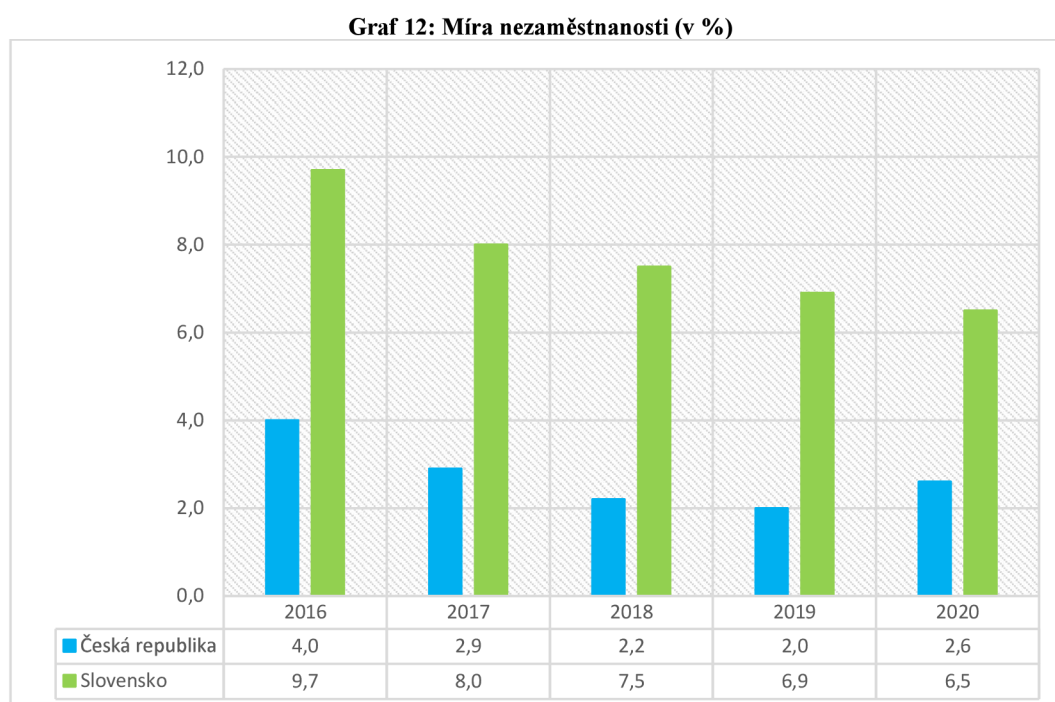
V roce 2020 byl celý svět zasažen pandemií koronaviru. Pokles ukazatele hrubého domácího produktu do záporných čísel nejvíce ovlivnila přijatá protipandemická opatření. Zatímco domácnosti začaly snižovat svou spotřebu pouze mírně, naopak podniky značně omezily investice do aktivit. Uzavírání provozů a také omezování pohybu se nejvíce dotkly spotřeby domácností, která poklesla o více než 1 %. Domácnosti tak nemohly utrácet své úspory tak, jak by chtěly. Společnosti v době pandemie výrazně omezily výdaje na investice, tvorba fixního kapitálu meziročně klesla o 11,9 %. Podniky v rámci snažení o zlepšování finanční situace musely přistupovat ke snižování nákladů. Tvorba kapitálu poklesla ve všech sektorech ekonomiky, zejména u finančních a nefinančních podniků.

4.4.2 Nezaměstnanost Slovenska

Na Slovensku začal trh práce existovat až po roce 1989. Nezaměstnanost představuje velký ekonomický problém. Situaci na slovenském trhu práce lze popsat jako pokles zaměstnanosti, zvyšující se regionální rozdíly a vysoký počet mladých lidí, kteří jsou bez práce. V České republice a na Slovensku všichni nezaměstnaní občané musí být registrováni na úřadu práce. Pouze registrovaní obyvatelé mají nárok na podporu v nezaměstnanosti.

Sledované období pro zobrazení vývoje nezaměstnanosti České republiky s porovnáním se Slovenskem bude pouze 5 let, v časovém rozmezí 2016–2020. Průběh nezaměstnanosti je znázorněn v níže uvedeném grafu č. 12. Z grafu je patrné, že vývoj nezaměstnanosti má klesající průběh. I přesto, že Slovensko má v některých letech více než dvakrát vyšší míru nezaměstnanosti než Česká republika. Klesající tendenci míry nezaměstnanosti České republiky naruší až ke konci sledovaného období koronavirová krize, která zasáhla celý svět a všechny odvětví ekonomiky. V daném roce se míra nezaměstnanosti oproti předchozímu roku mírně zvýšila. Tento nepříznivý jev způsobily vládní restrikce, které zasáhly nejvíce odvětví gastronomie. Restaurační zařízení musela propouštět své zaměstnance a z tohoto důvodu bylo více osob nezaměstnaných než v předchozích letech.

V průběhu sledovaného období měla míra nezaměstnanosti Slovenska oproti České republice klesající průběh. Naopak míra nezaměstnanosti České republiky měla kolísavý průběh. I přesto, že v roce 2020 propukla koronavirová krize, mělo Slovensko míru nezaměstnanosti nižší než v předchozím roce 2019.

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

V roce 2016 mělo Slovensko nejvyšší míru nezaměstnanosti v průběhu sledovaného období. Díky růstu ekonomiky, rostoucí poptávce po pracovní síle a mezd dosáhla míra inflace pouze jednociferné hodnoty. V daném roce byla poprvé jednociferná hodnota míry

nezaměstnanosti od roku 2009. Podle výběrového zjišťování pracovních sil počet obyvatel, kteří jsou nezaměstnaný, v daném roce poklesl o 15,4 % oproti předchozímu roku. Ve srovnání s rokem 2015 míra nezaměstnanosti poklesla o 2procentní body.

Růst ekonomiky se projevil také v oblasti trhu práce. Míra nezaměstnanosti Slovenska v roce 2017 činila 8 %. Jedná se o pokles 1,7procentních bodů oproti předchozímu roku. Jak již bylo řečeno po celé sledované období měla míra nezaměstnanosti Slovenska klesající tendenci oproti České republice, která zaznamenala kolísavý průběh tohoto ukazatele. Pokles míry nezaměstnanosti souvisí s růstem poptávky po pracovní síle, což se projevuje také ve významném snížení strukturální nezaměstnanosti v dlouhodobém horizontu.

V roce 2018 činila míra nezaměstnanosti Slovenska 7,5 %, což je o 0,5procentních bodů méně než v předchozím roce. Snížení míry nezaměstnanosti nejspíše zapříčinilo rostoucí poptávkou po pracovní síle a také výrazný pokles ekonomicky aktivního obyvatelstva. V daném roce také vzrostla průměrná mzda. Růst této mzdy byl vyvolán zvýšením příplatků za práci v noci, o svátcích a o víkendu, které bylo platné od května daného roku.

V roce 2019 se míra nezaměstnanosti oproti předchozímu roku snížila. Její hodnota byla 6,9 %, což je pokles o 0,6procentních bodů. Kvůli nárůstům tarifních platů ve veřejné a státní sféře výrazně vzrostla průměrná mzda. Snížení míry nejvíce ovlivnilo vytváření nových pracovních míst a také pokles ekonomicky aktivního obyvatelstva.

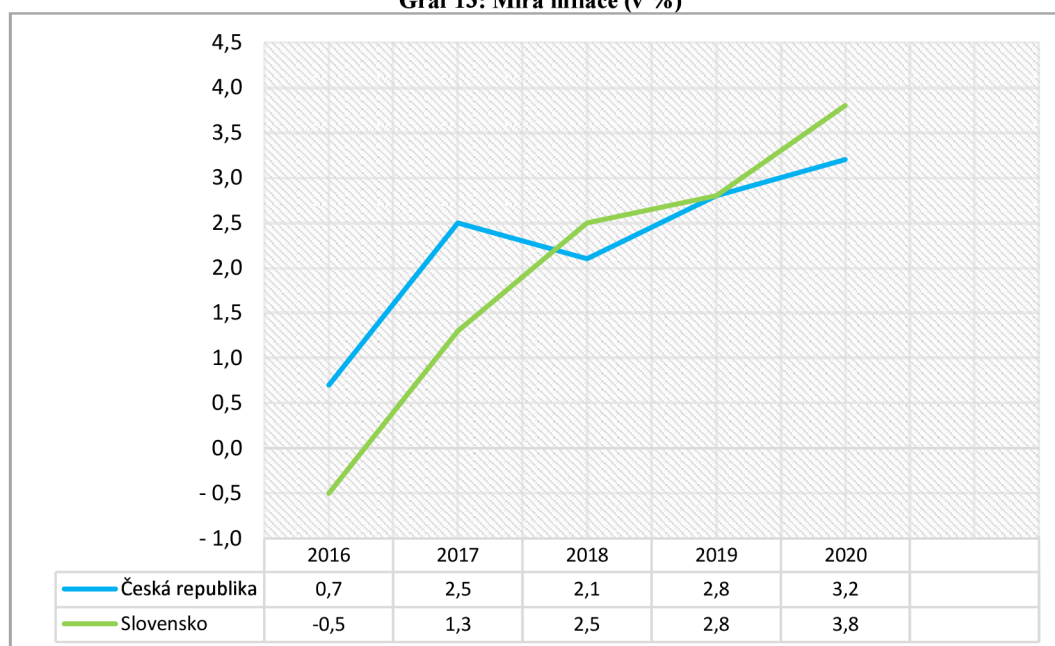
V posledním roce sledování na Slovensku poklesla zaměstnanost a zvýšila se míra nezaměstnanosti. Růst průměrné mzdy se zpomalil, hlavně ve veřejném sektoru. Veřejný sektor rostl pod vlivem nárůstu tarifních platů zaměstnanců. Mzdy v soukromém sektoru rostly jen mírně.

4.4.3 Inflace Slovenska

Sledované období pro zobrazení vývoje nezaměstnanosti České republiky s porovnáním se Slovenskem bude pouhých 5 let, v časovém rozmezí 2016-2020. V roce 2016 měla inflace na Slovensku zápornou hodnotu, její hodnota činila -0,5. To je za sledovaných 5 let nejnižší hodnota. Naopak nejvyšší hodnota byla zaznamenána v posledním roce sledování, kdy v celém světě propukla koronavirová krize, která zasáhla komplexně celou ekonomiku, nejen inflaci.

Vývoj inflace Slovenska a České republiky je zobrazen v níže uvedeném grafu č. 13. Z grafu je patrné, že míra inflace Slovenska má do roku 2019 rostoucí tendenci. Inflaci v obou zemích ovlivnily vyšší ceny potravin i ceny bydlení a energií. Toto zvýšení cen nejvíce ovlivní výdaje domácností. Nárůst nákladů na bydlení, který ovlivňuje rostoucí ceny stavebních materiálů, prací a zároveň cen samotných nemovitostí. Zvýšení cen bylo také u pohonných hmot.

Graf 13: Míra inflace (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, 2021

V prvním roce nejvíce míru inflace ovlivňovaly ceny potravin. V první polovině roku 2016 klesaly zejména ceny zemědělských komodit. Dále také došlo ke snížení DPH na vybraný sortiment potravin na začátku sledovaného roku. Také ceny ropy byly nadále velmi nízké, když v průměru poklesly téměř o 7 %. Dále klesaly také ceny plynu nebo elektrické energie. V roce 2016 ceny energií poklesly meziročně o 3,5 % oproti předchozímu roku. Tzv. dovezená inflace byla velmi nízká, tento průběh byl značně ovlivněn strukturálními změnami na maloobchodním trhu na Slovensku. Podle Slovenské národní banky se jednalo o technologické pokroky v globálních výrobních procesech a jejich logistice a také výrazný vývoj v prodejních kanálech.

Po třech letech poklesu míry inflace, se konečně Slovensko dočkalo rostoucího roku. V roce 2017 činila hodnota inflace 1,3 %. V daném roce nejvíce rostly ceny zemědělských produktů, jednalo se především o ceny olejů, tuků nebo mléka. Také vzrostla cena ropy oproti předchozímu roku, což se projevilo v cenách pohonných hmot. Nízké ceny plynu a elektrické energie na komoditních trzích Evropy zapříčinily snížení spotřebitelských cen na začátku sledovaného roku. Meziročně klesly téměř o 2,5 %. Rychlejší růst cen služeb velmi ovlivnila konečná spotřeba domácností a také trh práce.

V roce 2018 míra inflace oproti předchozímu roku vzrostla o 1,2 procentních bodů na hodnotu 2,5 %. Tento růst nejvíce ovlivnil vývoj cen komodit a poptávkové inflace. V uvedeném roce ceny energií byly výrazně ovlivněny vývojem regulovaných cen plynu, elektřiny a také tepla, které v průběhu daného roku klesly. Zvýšení cen služeb i tento rok ovlivnil trh práce. Ceny potravin rostly již druhým rokem výrazně rychleji, konkrétně vzrostly o 3,4 %. V posledních měsících daného roku nejvíce ke zpomalení tempa růstu cen potravin přispěly klesající ceny ovoce.

V roce 2019 míra inflace nepatrně zrychlila. Její hodnota činila 2,8 %, což je o 0,3 procentních bodů více než v předchozím roce. Na míru inflace působily domácí a externí faktory prostředí. Domácí faktor ovlivňoval cenový vývoj díky trhu práce. Co se týká externího prostředí, tam zejména působily ceny energetických či zemědělských komodit a nižší zahraniční inflace. V porovnání se zeměmi Evropské unie patřilo Slovensko ke státům, které mají vyšší míru inflace. V daném roce rostly také ceny potravin a služeb. Růst cen potravin byl nejvíce ovlivněn náklady práce a nárůstem ceny masa na světových trzích. V nákladech práce se nejvíce promítlo navýšení minimální mzdy a také navýšení mzdových příplatků. Růst ceny masa byl zapříčiněn produkcí na asijském kontinentu, která téměř nedodávala maso.

V roce 2020 míra inflace zpomalila, její hodnota činila 3,8 %, což je o 1 procentní bod více než v předchozím roce. Uvedené zpomalení způsobily nižší ceny energií a potravin. V daném roce patřilo Slovensko k zemím EU s nejvyšší mírou inflace v době pandemie. Uzavírání hranic a zavádění koronavirových opatření se nejvíce projevilo výrazným poklesem domácí spotřeby. Podniky během celého roku utrpěly velké ztráty. I přestože společnosti nevykazovaly žádné nebo jen velmi malé tržby, musely pokrýt fixní náklady, například nájemné, zálohy na energie apod.

5 Výsledky a diskuse

Vývoj makroekonomických ukazatelů zobrazil, že Česká republika měla kolísavý vývoj výkonnosti ekonomiky ve sledovaném období 2010–2020. Nejhorší hodnoty byly zaznamenány v posledním sledovaném roce 2020, kdy nejen Česká republika byla ovlivněna koronavirovou krizí. Tato krize ovlivnila celou světovou ekonomiku. Dále také první sledovaný rok 2010 byl ovlivněn hospodářskou krizí z roku 2009, která v daném roce již odeznívala a ekonomika se začala postupně vzpamatovávat.

V průběhu sledovaného období 2010–2020 došlo ve vývoji makroekonomických ukazatelů a také ve vývoji státního dluhu a státního rozpočtu k velkým změnám. Ve vývoji hrubého domácího produktu došlo v průběhu 10 let k velkým výkyvům. Od roku 2012 až do 2017 zaznamenal ukazatel hrubého domácího produktu rostoucí tendenci. Nejlepším rokem, co se týká hrubého domácího produktu, který patří mezi nejvýznamnější ukazatel výkonnosti ekonomiky ve světě, byl rok 2017. V tomto roce hodnota hrubého domácího produktu činila 4,6. Tuto hodnotu nejvíce ovlivnila tuzemská spotřeba a zahraniční poptávka. Naopak nejhorší propad ve sledovaném období byl v posledním roce 2020. Jak již bylo řečeno tento propad se netýkal pouze ukazatele HDP. V roce 2020 byl koronavirovou krizí ovlivněn celý svět včetně České republiky. Vývoj zahraničního obchodu ve sledovaném období měl kolísavý průběh, nejvyšší rozdíl mezi vývozem a dovozem byl v posledním roce 2020, i přesto, že v celém světě propukla koronavirová krize. Největší zásluhu měl v daném roce na tomto vývoji přebytek bilance motorových vozidel.

Mezi další významné odvětví ovlivňující ekonomiku daného státu patří nezaměstnanost, konkrétně byla použita míra nezaměstnanosti a minimální mzda. Za sledované období měla míra nezaměstnanosti také kolísavý průběh. Nejvyšší hodnota činila 7 % v roce 2012 a 2013. V roce 2012 pobíralo podporu v nezaměstnanosti téměř 108 tisíc obyvatel. V dalších letech se míra nezaměstnanosti neustále snižovala, až do roku 2020, kdy se začala opět zvyšovat. V roce 2020 hodnota míry nezaměstnanosti činila 2,6 %, oproti předchozímu roku se zvýšila o 0,6 procentních bodů. Toto navýšení způsobila koronavirová pandemie, která zasáhla celou ekonomiku. Dále bylo použito srovnání minimální mzdy v Kč. Nejvyšší minimální mzda činila 14 600 Kč v roce 2020, naopak nejnižší byla v letech 2010–2013, kdy její hodnota činila pouhých 8 000 Kč. Ve sledovaném období došlo k osmi změnám minimální mzdy. Změny jsou zapříčiněny vývojem cen spotřebitelských statků,

vývojem ekonomické situace v České republice, mírou nezaměstnanosti a v neposlední řadě také velmi záleží na politickém složení vlády.

Dalším významným makroekonomickým ukazatelem, který byl použit v této diplomové práci, je inflace. Inflace patří mezi hlavní cíl České národní banky. Vývoj míry inflace ve sledovaném období měl stejně jako předchozí makroekonomické ukazatele kolísavý průběh. Nejvyšší míra inflace byla v roce 2012, kdy její hodnota činila 3,3 %. Tato hodnota byla nad inflačním cílem České národní banky, který činí cca 2 %. Tento nárůst zapříčinilo navýšení druhé sazby DPH. Naopak nejnižší hodnota byla v roce 2015. Hodnota činila 0,3 %, což je naopak pod inflačním cílem ČNB. Na snížení míry inflace se nejvíce podílelo snížení cen pohonných hmot a zrušení regulačních poplatků.

Dále bylo vyobrazeno srovnání vývoje salda státního rozpočtu a s tím úzce souvisí také výdajová a příjmová stránka státního rozpočtu. Státní rozpočet do značné míry ovlivňuje výkonnost ekonomiky České republiky. Největší částku výdajové stránky státního rozpočtu tvoří sociální dávky. Mezi sociální dávky patří příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, nemocenská apod. Naopak ve sledovaném období patřilo mezi největší příjmovou položku státního rozpočtu pojistné na sociální zabezpečení. Česká republika po celé sledované období měla pouze dvě kladné hodnoty salda státního rozpočtu. Jednalo se o roky 2016 a 2018. Saldo v roce 2016 nastalo poprvé od roku 1995. Hodnota salda činila 61,77 mld. Kč. Dosažený přebytek státního rozpočtu souvisel s toky peněžních prostředků z rozpočtů Evropské unie. Naopak v roce 2018 bylo kladné saldo pouze 2,9 mld. Kč. Uvedený přebytek způsobil hlavně efektivní výkon hospodářství České republiky, které souviselo s výběrem daní a sociálního zabezpečení. Nejhorším rokem, co se týká záporného salda státního rozpočtu České republiky byl rok 2020. Jak již bylo řečeno tento rok zasáhla celý svět koronavirová pandemie a výdaje státního rozpočtu byly vícenásobně vyšší než předchozí roky. Vláda ČR zaváděla koronavirová opatření, která nejvíce ovlivnila výdajovou stránku státního rozpočtu. Z důvodu uzavírání firem, neměl stát dostatečné příjmy za odvedené daně.

Také státní dluh byl nejvyšší v posledním roce sledovaného období. Státní dluh činil více než 2,049 mld. Kč. Jak již bylo zmíněno tento nežádoucí průběh státního dluhu zapříčinila koronavirová pandemie. Naopak nejmenší státní dluh byl v první roce sledování. Po celé sledované období měl státní dluh rostoucí tendenci. V České republice je státní dluh založený na financování schodků státního rozpočtu.

V poslední kapitole této práce byly srovnány vybrané makroekonomické ukazatele České republiky a Slovenska. Zároveň byly vybrané ukazatele graficky znázorněny v porovnání s Českou republikou. Prvním významným ukazatelem byl hrubý domácí produkt. Vývoj HDP Slovenska měl stejně jako Česká republika kolísavý průběh. Ukazatel HDP Slovenska měl nejvyšší hodnotu v roce 2010. V daném roce se Slovensko vzpamatovalo z hospodářské krize z roku 2009. Naopak nejmenší hodnota byla v roce 2013, kdy činila 0,7 %. I přesto podle výroční zprávy slovenské národní banky došlo v průběhu roku k postupnému zrychlování tempa růstu zahraniční poptávky.

Dalším vybraným makroekonomickým ukazatelem byla míra nezaměstnanosti. Trh práce na Slovensku existoval až po roce 1989. Na Slovensku nezaměstnanost představuje velký ekonomický problém. Míra nezaměstnanosti Slovenska má po celé sledované období klesající průběh. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v prvním roce sledování, kdy její hodnota činila 9,7 %. To je podle výroční zprávy slovenské národní banky jednociferné číslo poprvé od roku 2009. V porovnání s rokem 2009, kdy byla hospodářská krize klesla míra nezaměstnanosti o 2 procentní body. Nejnižší hodnotu měla míra nezaměstnanosti v roce 2020.

Dále byl znázorněn vývoj míry inflace. Míra inflace Slovenska po celé sledované období měla rostoucí tendenci. Nejvyšší hodnotu měla v roce 2020, což bylo způsobeno koronavirovou krizí. Dále ke zvýšení došlo v důsledku zpomalení cen energií a některých potravin. V uvedeném roce mělo Slovensko nejvyšší hodnotu míry inflace v Evropské unii. Uzavření hranic a zavádění koronavirových opatření se nejvíce projevilo poklesem tuzemské spotřeby. Naopak nejnižší hodnota byla v roce 2016. Míra inflace byla -0,5. Tuto hodnotu nejvíce ovlivnily ceny potravin. V první polovině roku klesaly nejvíce ceny zemědělských komodit a také došlo ke snížení sazby DPH u vybraných potravin. Dále také klesaly ceny plynu a elektrické energie.

Podle získaných výsledků je patrné, že rozpočtová politika patří mezi silný nástroj vlády. Tento nástroj je do zásadní míry schopen ovlivnit vývoj ekonomiky daného státu. Je velmi složité vymezit, jaká rozhodnutí vlády zapříčinila ekonomický propad a zda opatření, která vláda zvolila byla dostatečná po světové hospodářské krizi. Podle ekonomické teorie by stát v období růstu ekonomiky měl vytvářet dostatečně velké rezervy pro období hospodářské krize. I přestože v letech 2016 a 2018 byla Česká republika v mírných přebytecích státního rozpočtu, nestačilo to k pokrytí opatření v koronavirové krizi a státní

dluh se velmi prohluboval. Navíc přebytky státního rozpočtu vznikly díky vysokým příjmům z fondů Evropské unie.

6 Závěr

Rozpočtová soustava patří mezi důležitý nástroj každého státu, který má na starosti vláda. Fiskální politika má za úkol sledovat vývoj i strukturu ekonomiky a zároveň jí má také do značné míry ovlivňovat. Cílem této diplomové práce byla charakteristika fiskální politiky a zobrazení vývoje ekonomiky České republiky na základě vybraných makroekonomických ukazatelů za posledních 10 let. Nejhůře na tom byl poslední rok sledování 2020, kdy ekonomiku nejen v České republice postihla koronavirová pandemie, která velmi ovlivnila hospodářství celého státu.

Na závěr praktické části byly srovnány vybrané makroekonomické ukazatele s jiným státem Evropské unie, konkrétně se sousedním státem Slovenskou republikou. Co se týká porovnání vybraných makroekonomických ukazatelů konkrétně inflace, míry nezaměstnanosti a hrubého domácího produktu, Česká republika si oproti sousední zemi vede daleko lépe ve všech vybraných makroekonomických ukazatelích. V posledním roce analýzy, kdy celý svět zasáhla koronavirová krize měla Česká republika oproti Slovensku nižší míru nezaměstnanosti. Dále Česká republika měla po celé sledované období vyšší HDP. Jak již bylo řečeno Slovensko se dlouhodobě potýká s vyšší mírou nezaměstnanosti. Situace na trhu práce Slovenska se začala zlepšovat díky státním dotačním programům na podporu zaměstnanosti vybraných skupin obyvatelstva a také po změně metodiky vykazování ukazatele nezaměstnanosti.

V České republice v prvním roce sledování vzrostla zahraniční poptávka, která pomohla k ekonomickému růstu hospodářství státu. V roce 2011 zaznamenal růst hrubého domácího produktu menší zpomalení, které bylo zapříčiněno snížením výdajů vlády, která se snažila dodržet Maastrichtská kritéria. Tato kritéria stanovila maximální velikost deficitu na 3 % HDP. Ekonomika České republiky zpomalila také v následujících letech 2012 a 2013. Největší podíl na zpomalení měla tuzemská spotřeba. I přes to, že si ekonomika České republiky vede poměrně dobře, nedokázala až na výjimky žádná vláda během 10 let hospodařit s přebytkovým státním rozpočtem. Výjimku tvořily roky 2016 a 2018. V roce 2016 byl přebytek více než 61,7 mld. Kč a v roce 2018 to bylo pouze 2,9 mld. Kč.

V současné době obyvatelé nejen České republiky čelí velkému problému. Krize, která je způsobená virem SARS-CoV-2, představuje velkou zátěž státního rozpočtu. Tato krize nám ukázala, že je nutné dbát na prevenci a být připravení na krizové procesy v případě opakování podobné situace, která ekonomiku nejen České republiky hodně zadlužila.

Z vývoje státního dluhu a také státního rozpočtu sledávám velký problém v neustálém zadlužování ekonomiky České republiky, i v letech, kdy není žádná hospodářská či jiná ekonomická krize. I přesto, že Česká republika ve sledovaném období 2010-2020 zaznamenala dva přebytky státního rozpočtu, nebyla schopna financovat schodky v nadcházejících letech. Státní dluh České republiky se stále prohluboval.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Odborná literatura

BRČÁK, J., SEKERKA B., STARÁ D., SVOBODA R. Česká republika ve světle ekonomických teorií. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-369-8.

BRČÁK J., SEKERKA B., SEVEROVÁ L., STARÁ D.. Makroekonomie.

Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-831-0.

BRČÁK, J., SEKERKA B., SEVEROVÁ L., STARÁ D., Makroekonomie: makroekonomický přehled. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN: 978-80-7380-708-5.

BRČÁK J., SEKERKA B., SEVEROVÁ L., STARÁ D. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN: 978-80-7380-492-3.

FUCHS, K., TULEJA, J.: Základy ekonomie, Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-94-7.

HOLMAN, R. Ekonomie., 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-278-6.

JUREČKA, V. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

KLIKOVÁ, Ch. Hospodářská politika. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. ISBN 80-86572-04-8.

MACH, M. Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium. 1. a 2. část. Slaný: Melandrium, 2001. ISBN 80-86175-18-9.

MUSIL, P. Ekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-126-7.

NAHODIL, F. Veřejné finance v České republice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN: 978-80-7380-162-5.

PAVELKA, T. Makroekonomie – základní kurz. 3. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomie a management, 2010. ISBN: 978-80-86730-55-4.

PEKOVÁ, J. Veřejné finance – Teorie a praxe v ČR. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN: 978-80-7357-698-1

PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.

PEKOVÁ, J. Veřejné finance – úvod do problematiky. Praha: ASPI, 2008. ISBN: 978-80-7357-358-4.

SAMUELSON, P A. NORDHAUS, W. Ekonomie. Praha: Svoboda, 1991.

- SLANÝ, A., ŽÁK M. Hospodářská politika. Brno, 2004. ISBN 80-210-3476-9
- ŠULC, Zdislav. Hospodářská politika. Praha: Consus, 1993. ISBN 80-901004-7-3.
- ŠVARCOVÁ, J. a kol. Ekonomie – stručný přehled. Zlín: CEED, 2004. ISBN 80-902552-9-9.
- VLČEK, J. Ekonomie a ekonomika. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-478-9.
- WAWROSZ, P. Makroekonomie. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-80-2.
- ŽÁK, M. Hospodářská politika. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 808673004-2.

7.2 Internetové zdroje

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2010, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2010.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2011, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2011.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2012, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2012.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2013, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2013.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2014, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2014.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2015, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2015.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2016, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2016.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2017, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2017.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2018, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocnizpravy/download/vyrocnizprava_2018.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2019, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocnizpravy/download/vyrocnizprava_2019.pdf

Česká národní banka: Výroční zpráva ČNB 2020, [online]. Praha: ČNB [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocnizpravy/download/vyrocnizprava_2020.pdf

Český statistický úřad: Hlavní makroekonomické ukazatele, [online]. Praha: ČZSO [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

Český statistický úřad: Česko v číslech 2019, [online]. Praha: ČZSO [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-2019>

Český statistický úřad: Vývoj ekonomiky České republiky – rok 2017, [online]. Praha: ČZSO [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/58775432/320193-17q4a.pdf/4df01eb0-facf-40c6-898a-c239bd0539b3?version=1.0>

Český statistický úřad: Vývoj ekonomiky České republiky – rok 2018, [online]. Praha: ČZSO [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/62225666/32019318q4a.pdf/35248645-8be2-4fd6-9cd8-d7d984b44362?version=1.0>

Český statistický úřad: Indexy spotřebitelských cen – inflace - prosinec 2011 [online]. Praha: ČZSO [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/czso/cri/indexy-spotrebitelskych-cen-inflace-prosinec-2011-o7bt3b4vxxr>

Fotovoltaické elektrárny – princip funkce a součásti, elektrárny v ČR. oEnergetice.cz - denní zpravodajství z energetiky [online]. oEnergetice.cz All Rights Reserved. [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://oenergetice.cz/elektrarny-cr/fotovoltaicka-elektrarna-princip-funkce-a-soucasti>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2010. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/situace-na-trhu-prace-rok-2010>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2011. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/1363647/anal2011.pdf/da9199cc-3385-396c-07c5-198566c548c5>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2012. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/1362359/anal2012.pdf/90fe176e-d7d9-05b9-b474-4da7cb84f6b0>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2013. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/situace-na-trhu-prace-rok-2013>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2014. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/situace-na-trhu-prace-rok-2014>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2015. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2015.pdf/efc73b80-6edd-5cf1-6bb8-162fb07bf520>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2016. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2016.pdf/7334c3b3-6d91-13e5-b8d7-50ba19139f6e>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2017. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2017.pdf/449c27ea-e9d3-77d0-07eb-40b0acf074e7>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2018. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/situace-na-trhu-prace-rok-2018>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2019. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/rok-20191>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2020. [online]. Praha: MPSV [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/rok-20202>

RUML, Michal. Kdo a jak sestavuje státní rozpočet? Finance [online]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/232615-kdo-a-jak-sestavuje-statni-rozpočet/>

Výročná správa NBS 2010. Národná banka Slovenska [online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS07.pdf

Výročná správa NBS 2011. Národná banka Slovenska [online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS11.PDF

Výročná správa NBS 2012. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS12.PDF

Výročná správa NBS 2013. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS13.PDF

Výročná správa NBS 2014. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS14.pdf

Výročná správa NBS 2015. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS15.pdf

Výročná správa NBS 2016. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS16.pdf

Výročná správa NBS 2017. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS17.pdf

Výročná správa NBS 2018. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS18.pdf

Výročná správa NBS 2019. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS19.pdf

Výročná správa NBS 2020. Národná banka Slovenska[online]. [cit. 16.02.2022]. Dostupné z:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/protected/VSNBS20.pdf

Státní rozpočet v kostce - 2014 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2014-17501>

Státní rozpočet v kostce - 2015 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2021-11-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2015-21174>

Státní rozpočet v kostce - 2016 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2016-25872>

Státní rozpočet v kostce - 2017 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2017-28944>

Státní rozpočet v kostce - 2018 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2018-31944>

Státní rozpočet v kostce - 2019 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2019-34784>

Státní rozpočet v kostce - 2020 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2020-38000>

Státní závěrečný účet ČR za rok 2019. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_2019_Priloha-E.pdf

V porovnání se sousedy rostou mzdy v Česku nejrychleji. Slovensku euro moc nepomohlo – Zprávy - Aktuálně.cz [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/mzdy-v-cr-rostou-v-porovnani-se-sousednimi-staty-nejrychleji/r~ff86b3802d7b11ebaabd0cc47ab5f122/>

Závěrečný účet kapitoly 396 - Státní dluh za rok 2010. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2010_Statni-dluh.pdf

Závěrečný účet kapitoly 396 - Státní dluh za rok 2011. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2011_Statni-dluh_2011.pdf

Závěrečný účet kapitoly 396 - Státní dluh za rok 2012. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2012_Statni-dluh_2012.pdf

Závěrečný účet kapitoly 396 - Státní dluh za rok 2013. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2013_Statni-dluh.pdf

Závěrečný účet kapitoly 396 - Státní dluh za rok 2015 | 2015 | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/zaverecny-ucet-kapitoly-396-statni-dluh-25188>

8 Seznam obrázků, tabulek a grafů

8.1 Seznam obrázku

Obrázek 1: Nástroje a cíle fiskální politiky	14
Obrázek 2: Expanzivní a restriktivní fiskální politika	16
Obrázek 3: Rozpočtová soustava v ČR.....	18
Obrázek 4: Schéma státního rozpočtu	21
Obrázek 5: Lafferova křivka	26
Obrázek 6: Magický čtyřúhelník	27
Obrázek 7: Modelové schéma hospodářského cyklu.....	30
Obrázek 8: Vzorec pro výpočet HDP pomocí výrobní metody	32
Obrázek 9: Vzorec pro výpočet HDP pomocí výdajové metody.....	33
Obrázek 10: Vzorec pro výpočet HDP pomocí důchodové metody	33
Obrázek 11: Vzorec pro výpočet míry nezaměstnanosti	33
Obrázek 12: Trh práce	34
Obrázek 13: Vzorec indexu inflace	36
Obrázek 14: Struktura platební bilance	39

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Složení spotřebního koše podle CPI	37
Tabulka 2: Saldo státního rozpočtu ČR (v mld. Kč).....	46
Tabulka 3: Vývoj platební bilance (v mil. Kč)	66
Tabulka 4: Základní informace ČR a Slovenska k 31.12.2020	68

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Příjmy a výdaje státního rozpočtu 2010-2020 (v mld. Kč)	41
Graf 2: Saldo státního rozpočtu (v mil. Kč).....	48
Graf 3: Vývoj státního dluhu ČR (v mil. Kč)	49
Graf 4: Meziroční vývoj HDP	52
Graf 5: Obecná míra nezaměstnanosti (v %)	56
Graf 6: Minimální mzda (v Kč)	59
Graf 7: Podíl nezaměstnaných osob (v %).....	60
Graf 8: Míra inflace v ČR (v %).....	61
Graf 9: Zahraniční obchod (v mil. Kč)	64
Graf 10: Bilance zahraničního obchodu	65
Graf 11: Vývoj HDP – ČR a Slovensko (v %)	69
Graf 12: Míra nezaměstnanosti (v %).....	73
Graf 13: Míra inflace (v %)	75